

Nr 237.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till rikets allmänna kartverk m. m.; given Stockholms slott den 26 februari 1937.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, anför efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet och chefen för finansdepartementet:

Vid anmälan den 4 januari 1937 av de frågor, som tillhöra regleringen för budgetåret 1937/1938 av utgifterna under riksstatsens nionde huvudtitel,

Bihang till riksdagens protokoll 1937. 1 saml. Nr 237.

anförde jag, på sätt det vid 1937 års statsverksproposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för sagda dag utvisar, beträffande frågan om anslag för budgetåret 1937/1938 till rikets allmänna kartverk (punkterna 194, 195 och 196), att tillkallade utredningsmän den 3 november 1936 avgivit betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsfrågor angående rikets landkarteverk samt att, sedan de över betänkandet infordrade yttrandena inkommit, det vore min avsikt att så bedriva ärendets fortsatta beredning, att proposition angående kartverkets omorganisation kunde föreläggas 1937 års riksdag.

I enlighet med av mig gjord hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde vara riksdagen förelagd, för budgetåret 1937/1938 beräkna anslagen för ifrågavarande ändamål sålunda:

Rikets allmänna kartverk:

Avlöningar, förslagsanslag	kronor 530,000
Expenser och publikationstryck, förslagsanslag	» 128,200
Kartarbeten m. m., reservationsanslag	» 360,900.

Jag anhåller nu att få ånyo anmäla dessa anslagsfrågor.

1. Inledning.

Rikets allmänna kartverk bildades 1894 genom sammanslagning av det topografiska och det ekonomiska kartverket under ledning av chefen för generalstabens topografiska avdelning. Redan i början på 1900-talet gjordes från riksdagens sida vissa erinringar beträffande ordnandet av åtskilliga kartverket berörande förhållanden. Dessa resulterade allenast i att partiella reformer genomfördes vid 1905 års riksdag. Under de därefter närmast följande åren verkställdes vissa av riksdagen begärda utredningar rörande omläggning av kartarbetena. Några definitiva beslut beträffande särskilt de ekonomiska kartarbetenas bedrivande hava emellertid icke fattats, utan dessa fullföljas fortfarande på grund av för varje år meddelade beslut och i huvudsak efter de grunder, som innefattas i ett kungl. brev den 15 april 1910.

Vid 1912 års riksdag framlades förslag till lönereglering för kartverkets personal. Vid behandlingen av detta ärende framhöll riksdagen, att riksdagen vid granskning av förslaget icke kunnat undgå att finna, att organisationen av allmänna kartverket och arbetssättet vid detta icke vore i alla avseenden ändamålsenliga. De brister, som härutinnan förefunnos, hade vid flerfaldiga föregående tillfällen blivit offentligt påvisade. Till deras avhjälpan hade visserligen reformer tid efter annan vidtagits, men orsaken till att bristerna fortfarande bestodo syntes riksdagen ligga i att reformerna städse varit partiella och aldrig blivit byggda på en allsidig utredning, som tagit organisationsfrågan i ögonsikte ända från grunden. Då en grundlig

utredning i avseende å kartverkets organisation således syntes av behovet påkallad, kunde däri visserligen ligga ett talande skäl mot att företaga en lönereglering, men på de i det för riksdagen framlagda förslaget anförda skälen ansåg riksdagen, att det icke utan verklig olägenhet kunde anstå därmed. Med vissa smärre jämkningar godkände därefter 1912 års riksdag ifrågavarande förslag.

Med anledning av en vid 1921 års riksdag väckt motion med hemställan, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande och föreläggande för riksdagen snarast möjligt av förslag till allmän plan för den fortsatta kartläggningen av rikets land- och sjöterritorium samt till organisation av ett civilt rikskartverk för denna kartläggnings genomförande m. m. framhöll riksdagen, att motionens syfte syntes åtminstone i viss mån sammanfalla med vad riksdagen 1912 uttalat rörande behovet av en grundlig utredning i hela kartverksfrågan. I enlighet härmed beslöt riksdagen, att motionen icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan Sveriges allmänna lantbrukssällskap i skrivelse den 15 februari 1921 begärt, att utredning rörande de ekonomiska kartarbetenas bedrivande på skyndsammast möjliga sätt måtte verkställas, samt lantbruksstyrelsen och lantmäteristyrelsen däröver yttrat sig, uppdrog chefen för jordbruksdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 februari 1924, åt numera expeditionschefen Erland Falk att verkställa utredning rörande sättet för kartarbetenas ordnande samt grunderna för och omfattningen av statens verksamhet på detta område i syfte att genom en dylik utredning erhålla underlag för bedömande av frågan om den organisationsform, som vore den mest lämpliga och ändamålsenliga för verksamheten i fråga. Den 22 maj 1929 avlämnade Falk den sålunda verkställda utredningen, vilken innehåller redogörelse för kartverksfrågans tidigare behandling samt framkomna synpunkter och önskemål rörande landets kartläggning ävensom i anslutning därtill upprättade förslag. Sedermera hava från vissa håll förslag framlagts rörande det ekonomiska kartverkets fortsatta bedrivande, varjämte frågan om de topografiska kartarbetena behandlats, särskilt med hänsyn till reproduktionsmetoderna.

Den 24 mars 1931 anbefallde Kungl. Maj:t statens organisationsnämnd att avgiva yttrande över den av Falk verkställda utredningen rörande landets kartväsen. Vidare hava ytterligare en del framställningar, som beröra kartverket, överlämnats till organisationsnämnden. Bland dessa torde särskilt böra omnämnas en i skrivelse den 1 juni 1932 gjord framställning från generaldirektören G. Kuylentjerna m. fl. representanter för landets skogsintressen, vari hemställts om utredning angående anordnande av ett statligt rikskartverk för upprättande bl. a. av en fotogrammetrisk grundkarta över landet. Organisationsnämnden — som vid frågans behandling haft biträde av vissa sakkunniga — har den 16 december 1932 framlagt förslag i avseende å arbetsuppgifterna för och organisationen av rikets landkarteverk (stat. off. utr. 1932: 38). Häröver hava yttranden avgivits av ett flertal myndigheter och korporationer.

Organisationsnämnden, som i sitt betänkande förutsatte, att en fortsatt utredning av mera detaljerad art skulle komma till stånd beträffande de tekniska och ekonomiska frågorna vid kartarbetenas fortsatta bedrivande, har emellertid i sitt betänkande framlagt följande huvudriktlinjer för kartfrågans slutliga lösning:

1. Landets grundkarta upprättas i regel i skala 1:10,000 med i första hand användande av en på fotogrammetrisk väg upprättad fotokarta som underlag.

2. Den upprättade fotokartan utgives i tryck, för att komma till användning för skilda specialändamål.

3. Grundkartan med beskrivning upprättas i huvudsak efter den nuvarande ekonomiska kartans redovisningsprinciper med anslutning till jordregistret samt i övrigt föreliggande äganderätts- och brukningsförhållanden. Kartan upprättas med genomgående bladindelning. I första hand beräknas kartan skola utarbetas för Götaland och Svealand.

4. Därest med ledning av fotokartan och därtill hörande fotomaterial samt tätare höjdbestämmning kurvläggning visar sig ekonomiskt genomförbar, införes höjdbeteckning av dylik art å grundkartan eller en särskild edition av densamma.

5. Den topografiska kartläggningen utföres enligt fastställt program för fullföljande av grundlig revidering av den nuvarande kartan i skala 1:100,000 (uppmätningsskala 1:50,000) över södra Sverige och de delar av norra Sverige, där sådana skalor tillämpas, samt i skala 1:200,000 över norra Sverige i övrigt, varvid nuvarande karttyp i huvudsak bibehålles för vinnande av enhetlighet och kontinuitet i landets vägledningskarta.

6. Samtliga kartor och därtill hörande beskrivningar hållas ajour genom fortlöpande revidering och nyutgivning med vissa års mellanrum, alltefter som utvecklingen inom olika delar av landet det påfordrar.

7. Kartorna utgivas på statens bekostnad och försäljas för statsverkets räkning antingen direkt eller i kommission. Härvid bör, i den mån så kan anses ekonomiskt fördelaktigt, liksom hittills utgivning och försäljning kunna ifrågakomma genom avtal med enskild firma.

8. Kartverket organiseras såsom ett fristående civilt verk, bestående av en geodetisk avdelning för astronomisk Ortsbestämning, triangulering och avvägning, en fotogrammetrisk avdelning för upprättande av fotokarta, två kartografiska avdelningar, den ena för grundkartans och den andra för den topografiska kartans jämte översiktskartors upprättande och utgivning, samt en reproduktionsavdelning, upprättad genom sammanförande med kartverket av statens reproduktionsanstalt.

Särskild uppmärksamhet ägnas åt angelägenheten av att vid de olika arbetenas utförande icke användes dyrbarare personal än arbetets art kräver, dock med beaktande av att medelst aspirantsystem sörjes för erforderlig rekrytering av högre befattningar inom organisationen.

9. För uppehållande av närmare kontakt mellan kartverket och de huvudintressen, som hava behov av kartorna, tillsättes en rådgivande styrelse

för verket, bestående av representanter för jordbruket, skogsbruket, militärväsendet, lantmäteriet, kommunikationsväsendet (vägväsendet) samt sjökartverket.

Med anledning av organisationsnämndens betänkande utarbetades sedermera inom jordbruksdepartementet en promemoria med förslag till omorganisation av rikets allmänna kartverk, åsyftande närmast kartverkets skiljande från generalstaben och omläggning till ett civilt verk. Några ändrade grunder för kartverksamheten, vare sig den topografiska eller ekonomiska, föreslogos icke i promemorian, i vilken såsom en lämplig anordning i stället förordades, att ett ombildat civilt kartverk finge till uppgift att förbereda och framlägga förslag i dessa frågor. Över promemorian hava sedermera utlåtanden avgivits av vissa myndigheter.

Något förslag till omorganisation av kartverket efter de i promemorian angivna grunderna framlades emellertid icke till riksdagen. De skäl, som ytterligare föranledde uppskov med organisationsfrågans behandling, framgå närmare av departementschefens uttalande till 1935 års statsverksproposition. Departementschefens ståndpunktstagande härutinnan förestavades delvis av statsfinansiella skäl. Om en ändamålsenlig nyorganisation skulle erhållas, kunde nämligen ej undvikas, att kostnaderna bleve större än vid den föreliggande kartverksorganisationen. Ett väsentligt snabbare genomförande av den ekonomiska kartläggningen än nu vore fallet syntes nödvändigt, därest en ekonomisk kartläggning skulle för landet i dess helhet bli av betydelse. Å andra sidan stode det klart, att kostnaderna för kartarbetet måste, särskilt med hänsyn till föreliggande statsfinansiella läge, hållas inom ganska snäva gränser. Synpunkter av detta slag talade för att en undersökning komme till stånd rörande möjligheterna för sådan omläggning av det ekonomiska kartarbetet, att detsamma kunde antagas bli inom rimlig tid och till skälig kostnad för statsverket verkställt inom de delar av landet, som ansåges böra bli föremål för dylik kartläggning. En utredning i angivna hänseenden ansåges därför ofördröjligen böra igångsättas.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 januari 1935 tillkallade chefen för jordbruksdepartementet samma dag såsom *utredningsmän* för verkställande av utredning och avgivande av förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning generaldirektören i lantmäteristyrelsen O. H. Malmberg, tillika ordförande, byråchefen i domänstyrelsen E. F. L. Lindeberg samt arbetschefen vid rikets allmänna kartverk C. A. V. Hernlund. Utredningsmännen avgåvo, såsom redan nämnts, den 3 november 1936 betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsspörsmål angående rikets landkartverk (stat. off. utr. 1936: 42).

Över betänkandet hava avgivits infordrade yttranden av kommissionen för de allmänna kartarbetena, chefen för generalstaben, chefen för flygvapnet, t. f. chefen för försvarsstaben, chefen för rikets allmänna kartverk, statskontoret, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, statistiska centralbyrån, centralrådet för skogsvårdsstyrelser-

nas förbund, vilket även överlämnat inhämtade yttranden från skogsvårdsstyrelserna, hushållningssällskapen efter egnehemsnämndernas hörande, skogssällskapet samt tekniska högskolans styrelse. Därjämte hava skrivelser i ämnet inkommit från chefen för sjökartverket, gravörer och heliogravyrritare vid kartverkets topografiska avdelning samt aktiebolaget kartlitografen, ingenjören N. O. Bergqvist, Axel Eliassons konstförlag aktiebolag, Bengtssons litografiska aktiebolag samt aktiebolaget Sveriges litografiska tryckerier.

2. Kartverkets nuvarande organisation.

Innan jag ingår på en närmare redogörelse för utredningsmännens nyss berörda betänkande samt de däröver avgivna yttrandena, torde böra lämnas en översikt över kartverkets nuvarande organisation och för budgetåret 1936/1937 för ändamålet anvisade anslag samt över den nuvarande kartframställningen.

Gällande bestämmelser i avseende å arbets- och organisationsförhållanden vid rikets allmänna kartverk äro meddelade i den för kartverket den 29 juni 1923 (nr 323) utfärdade instruktionen, vilken i vissa hänseenden ändrats genom kungörelsen den 6 juni 1925 (nr 284). Samtidigt med instruktionen meddelade Kungl. Maj:t föreskrifter rörande kartarbetena och kartutgivningen, vilka äro av betydelse för kartverkets arbetsförhållanden. Dessutom finnas vissa föreskrifter rörande kartverket införda i instruktionen för generalstaben den 20 november 1931 (nr 374).

I förstnämnda instruktion anges kartverkets uppgift vara att upprätta och utgiva geodetiskt grundade topografiska och ekonomiska kartor över riket med erforderliga beskrivningar ävensom översiktskartor. Enligt generalstabsinstruktionen har generalstaben vid sidan av sina övriga uppgifter att utföra undersökning och beskrivning av riket i militärtopografiskt hänseende samt hava den befattning med rikets allmänna kartverk, varom i särskilda författningar stadgas.

I organisatoriskt hänseende lyder rikets allmänna kartverk under jordbruksdepartementet. Enligt särskilt stadgande i generalstabsinstruktionen är dock vid kartarbetena anställd personal, tillhörande krigsmakten, att anse såsom tjänstgörande vid armén. Chef för kartverket är avdelningschefen vid generalstabens topografiska avdelning, vilken förordnas av Kungl. Maj:t på förslag av chefen för generalstaben.

Kartverkets arbeten utföras för närvarande å tre särskilda avdelningar, nämligen den geodetiska under ledning av professorn vid generalstaben, den topografiska under kartverkschefens egen ledning samt avdelningen för ekonomiska arbeten och stomkartarbeten under ledning av en särskilt förordnad arbetschef. I alla förekommande frågor äger kartverkschefen ensam beslutanderätt.

Det torde i detta sammanhang böra omnämnas, att enligt 1936 års riksdags beslut rörande försvarsväsendets ordnande skall i enlighet med Kungl.

Maj:ts förslag en topografisk avdelning tills vidare ingå i arméstaben i avvaktan på lösningen av frågan angående omorganisationen av rikets allmänna kartverk. För den topografiska avdelningen har upptagits en regements-officer på generalstabskårens stat samt en aktuarie (pensionerad officer) och en professor på arméstabens stat. Arméstabens organisation avses skola genomföras vid början av budgetåret 1937/1938.

Personalen på de geodetiska och ekonomiska avdelningarna är uteslutande civil, dock att posten som arbetschef vid sistnämnda avdelning förutsättes kunna beklädas av militär på aktiv stat eller på reservstat eller i reserven (med pension). Personalen vid den topografiska avdelningen är dels militär, ingående i generalstabens topografiska avdelning, dels civil. Den förstnämnda utgöres av visst antal generalstabsofficerare, fastställt av Kungl. Maj:t, vidare av från arméns regementen och dess reserver å generalorder kommenderade officerare och underofficerare till behöfligt antal. Den på kartverkets ordinarie stat för denna avdelnings vidkommande uppförda civila personalen utgöres av gravörer eller heliogravyrritare, varjämte å övergångsstat finnas upptagna tre civila statstopografer i enlighet med ett av riksdagen i samband med 1912 års löneroglering för kartverkets personal fattat beslut.

Jämlikt Kungl. Maj:ts brev den 28 juni 1935 är antalet civila tjänstemän å ordinarie stat samt å övergångsstat vid kartverket bestämt på följande sätt:

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1. Den geodetiska avdelningen.	
2 observatorer	B 26
8 statsgeodeter	B 21
2. Den topografiska avdelningen.	
12 gravörer eller heliogravyrritare	B 15
3. Avdelningen för ekonomiska arbeten och stomkartarbeten.	
1 arbetschef	B 28
18 statskartografer	B 21
3 ritare	B 11
5 ritbiträden	B 7
3 expeditivsvakter	B 5

Tjänstemän å övergångsstat.

3 statstopografer	B 21.
-------------------------	-------

Vid kartverkets personalstat är fogad den anmärkningen, att, därest till arbetschef förordnas militär på aktiv stat eller på reservstat eller i reserven (med pension), arbetschefen allenast äger uppbära arvode till belopp, som kan vara medgivet av Kungl. Maj:t.

Frånsett de civila statstopograferna å övergångsstat samt gravörerna och ritarna bygger sålunda kartverkets nuvarande organisation på militär ar-

betskraft för den topografiska kartläggningen. Avlöningen till de militära beställningshavarna liksom till professorn vid generalstaben utgår från anslag under fjärde huvudtiteln. Förutom kartverkschefen — för närvarande en överste — har vid topografiska avdelningen såsom regel tjänstgjort ytterligare en regementsofficer och två kaptener vid generalstaben, den ene kaptenen dock på militärgeografiska detaljen och sålunda egentligen ej vid kartverket, med undantag likväl för tjänstgöring under fältarbetstiden. Härjämte hava i allmänhet under senare tid för årstjänstgöring vid topografiska avdelningen varit kommenderade fyra officerare på aktiv stat eller övergångsstat samt sex eller sju officerare eller underofficerare i reserven. Under fältarbetena hava slutligen pläгат inkommanderas omkring tolv officerare eller underofficerare på stat eller övergångsstat. Officer eller underofficer på stat vid förband förlagt till Stockholm erhåller ingen särskild ersättning under byråttjänstgöring vid topografiska avdelningen, medan åter annan officer eller underofficer på stat eller övergångsstat erhåller utöver sin avlöning tilläggsersättning med följande belopp per dag samt därjämte per dag $\frac{1}{365}$ av skillnaden mellan avlöning i vederbörande lönegrad å G-ort och å den ordinarie tjänstgöringsorten.

	1:a året	Därefter
Kapten	6: 50	7: 50
Subalternofficer	5: —	6: —
Underofficer	4: —	5: —

För officerare å övergångsstat utgår enligt Kungl. Maj:ts brev den 1 juni 1923 särskild gottgörelse med 2,737: 50 kronor per år jämte löneskillnad till G-ort med 1,560 kronor per år.

För officerare eller underofficerare i reserven äro fastställda vissa arvoden per år, utgörande för regementsofficer 3,600 kronor, för annan officer 3,180 kronor och för underofficer 2,340 kronor. Under fältarbete utgår traktamente enligt kungörelsen den 16 maj 1930 (nr 155), varvid för officer eller underofficer med nyss angivna särskilda tilläggsersättning dylik ersättning icke utgår. Förberörda tilläggsersättningar, arvoden och traktamenten till den vid kartverkets topografiska avdelning kommenderade militära personalen bestridas av kartverkets anslag.

För budgetåret 1936/1937 äro för kartverket upptagna under nionde huvudtiteln dels ett förslagsanslag till avlöningar å 426,900 kronor, dels ett förslagsanslag till expenser och publikationstryck å 87,300 kronor samt dels ett reservationsanslag till kartarbeten m. m. å 230,500 kronor.

Anslaget till *avlöningar* är fördelat enligt följande

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> kronor	328,000
2. Avlöningar till tjänstemän å övergångsstat, <i>förslagsvis</i> »	22,400
3. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	6,970

4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal:			
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	46,100	
b. Avlöningsförhöjningar m. m., förslagsvis	»	3,600	kronor 49,700
5. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, förslagsvis	»		19,830
		Summa kronor	426,900.

Anslaget till *expenser och publikationstryck* har fördelats enligt följande uppställning:

1. <i>Expenser</i> :			
a) Bränsle, lyse och vatten, förslagsvis ..	kronor	8,900	
b) Övriga <i>expenser</i> , högst	»	43,400	kronor 52,300
2. <i>Publikationstryck, förslagsvis</i>	»		35,000
		Summa kronor	87,300.

Jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1935 disponeras anslagsposten till *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, på följande sätt:

arvode åt chefen för rikets allmänna kartverk, då denne vid generalstaben innehar lägre beställning än överste,	kronor	2,520	
arvoden åt manliga ritare eller gravörer, vilka förordnas att biträda vid rit- och gravyrarbetenas övervakande och ledning ävensom vid instruktion av yngre ritare och gravörer	»	450	
arvoden åt statsgeodeter och statskartografer, vilka förordnas att biträda med ledning och tillsyn av fältarbeten,	»	1,500	
arvoden åt militära avdelningsbefälhavare vid topografiska fältmätningar	»	2,000	
arvode till ordinarie ritare och gravör, vilken förordnas att biträda redogöraren vid kartverket med tillsyn och vård av topografiska avdelningens arkiv m. m.,	»	500	
		Summa kronor	6,970.

I Kungl. Maj:ts brev den 5 juni 1936 hava dels ytterligare vissa detaljestämmelser meddelats rörande förenämnda arvoden, dels beträffande anslagsposten till *publikationstryck* föreskrivits, att densamma icke må utan Kungl. Maj:ts medgivande överskridas. I samma brev föreskrives vidare, att reservationsanslaget till *kartarbeten m. m.* må disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med följande fördelning, dock att den under 5 angivna anslagsposten icke må överskridas:

1. Fältarbeten	kronor	150,000
2. Flygfotografering inom Göteborgs och Bohus län	»	17,000
3. Utgivnings- och byråarbeten	»	55,000

4. Ortnamnsgranskning	kronor	3,000
5. Kostnader för upplåtelse av kartverkets längdbas på Öland till jämförelsebas för de till den baltisk-geodetiska kommissionen anslutna länderna	»	500
6. Kurs för förberedande utbildning av topografiska fältmätare	»	5,000
Summa kronor		230,500.

Slutligen torde böra omnämnas, att bland statsinkomsterna för budgetåret 1936/1937 upptagits inkomster vid rikets allmänna kartverk med ett belopp av 40,000 kronor, utgörande beräknad inkomst av kartförsäljningen.

3. Den nuvarande kartframställningen.

Såsom framgår av redan omnämnda bestämmelser i instruktionen för kartverket, framställas av kartverket dels *ekonomiska*, dels *topografiska* kartor samt dels *översiktskartor*.

Den *ekonomiska* kartläggningen i egentlig mening tog sin början år 1859. Den har hittills omfattat Svealand och Götaland med undantag av Gotlands län, de tre smålandslänen samt delar av Göteborgs och Bohus län, inom vilket län kartläggningen för närvarande pågår, och större delen av Kopparbergs län. Kartorna hava i allmänhet utgivits härads- eller tingslagsvis i skala 1: 50,000. Kartorna över Malmöhus, Blekinge, Hallands och Kristianstads län, vilka län senast bearbetats, hava utgivits i skala 1: 20,000 med genomgående bladindelning för länet. Uti Göteborgs och Bohus län hava kartorna upprättats och utgivits i skala 1: 10,000. Till kartorna hava utgivits mer eller mindre detaljerade beskrivningar över fastighetsförhållandena och uppdelningen i olika ägoslag.

Redovisningen å de ekonomiska kartorna samt i de därtill hörande beskrivningarna växlar allt efter den tidpunkt, vid vilken kartorna och beskrivningarna upprättats. De kartarbeten, som tillkommit före år 1910, förete sålunda en helt annan form för fastighetsredovisningen än de kartor och beskrivningar, som hänföra sig till tiden därefter. Kartorna från tiden före nyssnämnda år redovisa sålunda endast byar eller i vissa fall jordeboksenheter och lämna alltså ej uppgift om de olika fastigheterna inom sådana enheter.

Den väsentliga förändring i den ekonomiska kartans fastighetsredovisning, som inträdde från och med år 1910, sammanhänge med jordregistrets tillkomst och uppläggande. I enlighet med Kungl. Maj:ts beslut den 15 april 1910 samt därefter för varje år i huvudsaklig överensstämmelse med sagda beslut meddelade särskilda föreskrifter utföras den ekonomiska kartläggningen och dess arealredovisning försöksvis i anslutning till jordregistrets fastighetsindelning. De ekonomiska kartorna började ungefär samtidigt härmed utgivas i uppmätningsskalan 1: 20,000. Å en senare upplaga av kartan över Västmanlands län, vilken karta till största delen redan fältmätts, när

övergången till den utförligare fastighetsredovisningen beslöts, infördes utöver kartans så att säga normala innehåll jämväl jordregisternumren och fastighetsgränser. Anmärkas må ock, att de ekonomiska kartorna över Västmanlands län skilja sig från övriga ekonomiska kartor därigenom, att särskild beteckning för skog ej förekommer å desamma. Mera följdriktigt tillämpades den detaljerade fastighetsredovisningen först i och med bearbetandet av den ekonomiska kartan över Malmöhus län. Då emellertid jordregistret vid tiden för den ekonomiska kartläggningen ännu ej upplagts för sistnämnda län liksom ej heller för Blekinge län, som närmast därefter kartlades, upptaga kartorna och beskrivningarna över dessa båda län i stället för jordregisternummer särskilda av kartverket åsatta nummerbeteckningar för de redovisade fastigheterna. Däremot har i Hallands och Kristianstads län — d. v. s. från och med år 1919 — fastighetsindelningen redovisats å kartan i nära anslutning till jordregistret. Varje registrerad fastighet har sålunda redovisats inom sina gränser och åsatts gällande jordregisterbeteckning, så framt dess areal uppgått till minst 0.5 hektar — skalan 1:20,000 tillåter i allmänhet icke redovisning av fastighet med mindre areal — och dess form och detaljer lämnat utrymme å kartan för registernumrets utsättande. Ur fastighetstaxeringssynpunkt hava samtidigt redovisats brukningsförhållandena, så att fastigheternas uppdelning i sänjedelnings- och arrendelotter kan utläsas av kartan. Inom varje å kartan redovisad enhet hava särskilts de olika ägoslagen. Beträffande sådana fastigheter, som på grund av sin ringa storlek eller av annan anledning icke kunnat redovisas å kartan i skalan 1:20,000, har förfarits på det sätt, att desamma antingen inräknats i angränsande å kartan redovisad stamfastighet eller, då flera sådana mindre fastigheter varit belägna intill varandra, sammanförts till större redovisningsbara områden. I kartbeskrivningen redogöres i dylika fall för de inräknade eller sammanförda fastigheternas jordregisternummer, namn, areal och ägare. Beskrivningen, som utarbetas med ledning av jordregistret och vid fältarbetet upprättad s. k. fältmättningsjournal eller fältbok, upprättas sockenvis med särskilda beskrivningar för städer och köpingar.

Beträffande de tekniska detaljerna i fråga om sättet för de ekonomiska kartornas upprättande får jag hänvisa till det omnämnda, senast avgivna betänkandet med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning. Jag vill här endast framhålla, att den nu pågående, försöksvis bedrivna ekonomiska kartläggningen i skala 1:10,000 inom Göteborgs och Bohus län verkställes med stöd av en genom flygfotografering åstadkommen underlagskarta (fotokarta). Metoden har i betänkandet utförligt behandlats, liksom även de möjligheter som härigenom yppats till förenkling och förbättring av arbetsmetoderna vid den ekonomiska kartläggningen. Jag återkommer härtill i samband med behandlingen av utredningsmännens förslag rörande den fortsatta ekonomiska kartläggningen av landet.

Den *topografiska* kartläggningen påbörjades år 1810 och utgivningen av för första gången uppmätta blad avslutades år 1923. Den topografiska kartan, den s. k. generalstabskartan, består egentligen av två skilda delar, den

ena över södra Sverige, den andra över norra Sverige. De båda delarna övergripa varandra mellan 61:a och 62:a breddgraden, så att ett gemensamt mindre bälte av landet återfinnes i båda. Den södra delen har fullständigt utgivits i rektangelblad i skala 1: 100,000, den norra i gradblad, huvudsakligen i skala 1: 200,000 men med vissa delar av Norrlands kustland och längs järnvägen Bräcke—Storlien i skala 1: 100,000. Inom den norra delen återstå ännu att utgiva i skala 1: 200,000 bladen 56 Degerfors, 62 Björna, 68 Sollefteå, 69 Örnsköldsvik, 74 Indal samt 75 Härnösand för att samtliga blad inom denna del skola finnas i samma skala (1: 200,000). Nämnda blad äro emellertid utgivna i skala 1: 100,000. Av de delar av Norrland, som enligt planen skola utgivas även i skala 1: 100,000, återstå outgivna bladen Piteå SV, Jörn NO och SO samt Norsjö SO, vilka dock numera undergått fältmätning och torde utkomma av trycket under åren 1937 och 1938.

Programmet för den fortsatta topografiska kartläggningen upptar, såsom framgår av organisationsnämndens förutnämnda betänkande med förslag rörande arbetsuppgifterna för och organisationen av rikets landkarteverk, i huvudsak följande.

1. Utgivning av nämnda återstående kartblad i skala 1: 100,000 över berörda delar av Norrland.

2. Utgivning av de sex nyss angivna kartbladen i skala 1: 200,000 av det norrländska kustlandet, vilka endast utgivits i skala 1: 100,000; detta dock först sedan motsvarande blad i skala 1: 100,000 reviderats.

3. Ommätning i skala 1: 50,000 av vissa äldre kartblad över södra Sverige, där stomkartans beskaffenhet påkallar ny mätning eller där grundlig revidering skulle ställa sig dyrbarare, nämligen bladen nr 2, 3, 5, 6, 10, 13, 16—18, 24, 32, 41, 51, 66, 75, 84, 92 och 99. (Av dessa äro numera nr 6, 66, 75 och delvis 84 ommätta men ännu ej färdiga för utgivning.)

4. Första grundliga revidering av övriga blad, som icke nymäts under de senaste 20 åren.

5. Ajourhållning i möjligaste mån av erforderliga blad, som icke avses skola under de närmaste 10 åren ommätas eller grundligt revideras.

6. Ajourhållning av kartan i dess helhet genom revidering i medeltal för varje blad vart 10:e år efter den avsedda ny- eller ommätningen eller första grundliga revideringen, varvid dock blad, som avse mindre bebyggda trakter utan större utveckling, revideras mera sällan.

Denna plan för den fortsatta topografiska kartläggningen, vilken plan framlagts av kartverkschefen, har såväl i den av Falk verkställda utredningen som uti organisationsnämndens betänkande och de däröver avgivna yttrandena förordats till genomförande.

Det torde måhända i detta sammanhang böra omnämnas, att röster icke saknats för igångsättande av en fullständig ny topografisk kartläggning av landet i skala 1: 50,000 eller 1: 20,000. Då i samtliga utredningar i ämnet ett bestämt avstyrkande härav skett, saknar jag anledning att närmare ingå på denna fråga utan vill härutinnan endast hänvisa till vad i organisationsnämndens och de senast tillkallade utredningsmännens betänkanden härom

anförts, vad sistnämnda betänkande angår i samband med behandlingen av frågan om gemensam ekonomisk-topografisk karta (betänkandet kap. VI).

De av kartverket utgivna *översiktskartorna* utgöras av höjdkartan över Sverige i skala 1: 500,000, generalkartan i skala 1: 1 mill., generalstabens översiktskarta över Sverige i skala 1: 400,000 samt en på sistnämnda karta grundad översiktskarta i skala 1: 400,000 över indelningen i län, fögderier, landsfiskalsdistrikt och kommuner. Därjämte hava genom kartverkets försorg utarbetats de fyra kartblad av internationella världskartan i skala 1: 1 mill., vilka Sverige åtagit sig att utgiva.

Vad södra delen av höjdkartan angår, av vilken de första bladen utkommo redan år 1886, har en revidering skett av de sex först utgivna kartbladen, å vilka höjdbeteckningen angivits enligt fotsystemet, för att erhålla hela verket med höjdförhållandena återgivna enligt metersystemet. Det sista av dessa blad är nu omarbetat, och kartverkschefen har hemställt om anslag för dess utgivning för nästkommande budgetår.

Generalkartan har senast reviderats år 1921. Kartan är utförd i tre blad och upptager sjöar och vattendrag, riks-, läns- och häradsgränser, järnvägar och huvudlandsvägar, kyrkor och en del viktigare orter, höjdsiffror m. m. samt är försedd med terrängbeteckning. Mellersta bladet, som utfördes innan den topografiska kartläggningen var avslutad, är ganska otillfredsställande vad beträffar terräng och vattensystem.

Generalstabens översiktskarta i skala 1: 400,000, vilken utförts inom kartverket med anslag från generalstabens stat, fullbordades år 1927 och har därefter enligt revideringsplan med tioårigt intervall undergått erforderlig revidering.

Den förenämnda kartan i skala 1: 400,000 över landsfiskalsdistrikt m. m., vilken senast utgivits år 1930, kompletteras av en kommunförteckning, ordnad dels häradsvis, dels alfabetiskt med hänvisningar till de kartblad, å vilka respektive områden äro belägna.

De av kartverket utgivna översiktskartorna förutsättas skola i mån av behov revideras och hållas tillgängliga i nytryck.

4. Den ekonomiska kartläggningens fortsatta bedrivande.

a) Utredningsmännens betänkande och förslag.

Uti det avgivna betänkandet rörande rikets ekonomiska kartläggning hava utredningsmännen inledningsvis lämnat redogörelse för tidigare behandling av frågan om den ekonomiska kartläggningen samt angående direktiven för den av dem verkställda utredningen. *Utredningsmännen* hava i detta sammanhang bland annat uttalat följande.

Huvudsyftet med förevarande utredning vore att verkställa en noggrann undersökning dels angående behovet av en ekonomisk karta över landet eller delar därav dels, om detta behov ansåges föreligga, rörande de möjligheter, som kunde förefinnas att inom rimlig tid och med skäligen kostnader genom-

föra en kartläggning av de delar av landet, som funnits böra ekonomiskt kartläggas.

De problem, som utredningsmännen sålunda i första hand hade haft att taga ställning till, vore ingalunda nya. Alla de utredningar, som alltsedan 1870-talet utförts rörande den ekonomiska kartläggningen av landet, hade haft samma frågor att besvara. Meningsbrytningarna hade alltid gällt, huruvida den ekonomiska kartläggningens nytta motsvarade de kostnader, som nedlagts för ändamålet, samt huruvida möjligheter föreläge att inom överskådlig tid slutföra arbetet och att hålla kartorna ajour, så att de kunde fylla syftet och ändamålet, för vilka de tillkommit.

Att trots de många utredningar, som verkställdes i frågan, samma problemställning alltjämt kvarstode efter det ekonomiska kartverkets mer än 75-åriga tillvaro kunde synas egendomligt. Orsaken härtill vore dock ej svår att finna. Ehuru vid mer än ett tillfälle yrkanden framställdes om de ekonomiska kartarbetenas nedläggande med hänsyn till att kostnaderna icke syntes motsvara nyttan och användningen av kartan med beskrivning, hade likväl en sådan utväg till frågans lösning icke vunnit statsmakternas anslutning. Känslan av att behov dock föreläge att för skilda ändamål hava tillgång till en karta av den ekonomiska kartans innehåll och till de uppgifter, som därav kunde hämtas, torde hava förhindrat ett nedläggande av arbetena. Man hade i stället sökt lösningen i uppställandet av allt större krav på kartans innehåll för att dess användbarhet skulle ökas. De ökade kraven hade däremot icke motsvarats av en ökad medelstildelning för arbetenas bedrivande och ej heller av sådana ändringar i organisationen, som kunde förbilliga arbetet och påskynda dess slutförande. Resultatet hade därför blivit, att den årliga arbetsprodukten i kartlagd areal allt mer nedgått, varigenom ånyo tvivel uppstått på möjligheten att slutföra arbetet inom överskådlig tid och till skäligena kostnader.

Vid den förnyade utredningen i ämnet, som uppdragits åt utredningsmännen, hade det syns nödvändigt att först söka besvara frågan huruvida de ändamål, för vilka den ekonomiska kartan ursprungligen tillkommit eller numera avsetts skola vara ett hjälpmedel, alltjämt kunde anses vara av den art och omfattning, att kartarbetet vore ur det allmännas synpunkt erforderligt, och huruvida de uppgifter, som kunde hämtas från den ekonomiska kartan, icke kunde på andra sätt lämpligen erhållas.

Genom en dylik inventering och prövning av de skilda ändamål, den ekonomiska kartläggningen hittills avsetts eller eljest befunnas kunna fylla, torde erforderligt underlag erhållas för att bedöma vilka karttyper, som kunde ifrågasättas, samt att efter kostnadsberäkningar för dessa skilda karttyper avgöra vilka alternativa förslag, som borde övervägas till kartfrågans lösning, under hänsynstagande å ena sidan till kartbehovet samt å andra sidan till kostnaderna för dess tillgodoseende.

Utredningsmännen hava därefter (kap. IV i betänkandet) lämnat en ingående redogörelse för de ändamål, vilka avsetts skola tillgodoses genom den ekonomiska kartläggningen, samt klarlagt kartbehovets omfattning i de olika fallen och vilka fordringar, som för de olika ändamålen tillgodoseende borde ställas på kartans innehåll och skala, samt i vad mån beskrivningen till kartan kunde anses erforderlig.

De verksamhetsområden, som härvid behandlats, äro jordbruks- och arealstatistiken, jordbruket och egnahemsverksamheten, skogsbruket, fastighets- och jorddelningsväsendet, fastighetstaxeringen, administrationen, sam-

hällsbildning och områdesplanering, kommunikationsväsendet, försvarsväsendet, kraftverksanläggningar och elektrisk kraftdistribution m. m., kredit- och försäkringsverksamheten, vattenregleringar och torrläggningar, bergsbruket, vetenskap och undervisning samt den officiella specialkartläggningen.

Utredningsmännen hava sammanfattat resultatet av sin undersökning sålunda.

Av redogörelsen torde framgå, att otvivelaktigt för flera ändamål ett omfattande behov förelåge av en karta i större skala och med ett innehåll, som i första hand klarlade markförhållandena i ekonomiskt hänseende ur jordbrukets och skogsbrukets synpunkt samt i övrigt gäve en bild av utvecklingen ur bebyggelse-, jorddelnings- och kommunikationssynpunkt. De ändamål, som därvid närmast borde tillgodose med en sådan karta, sammanhänge nära med det allmännas verksamhet på olika områden och utgjorde en viktig del i landets ekonomiska liv. Utredningsmännen funne därför i likhet med organisationsnämnden, att det vore en statlig uppgift att tillgodose landets behov av en ekonomisk karta och att det gällde en uppgift, som icke utan betydande olägenheter kunde undanskjutas.

Beträffande sättet för genomförandet av en ekonomisk kartläggning samt fordringarna på kartans innehåll och kartans utnyttjande för arealbeskrivning över landet kunde däremot olika alternativ övervägas, allt eftersom ändamålets tillgodoseende genom kartläggningen och därtill hörande beskrivning ansåges vara av större eller mindre betydelse. Ett dylikt övervägande vore givetvis även nödvändigt med hänsyn till önskemålet om ett påskyndande och snabbt genomförande av kartarbetena samt kostnaderna för desamma under olika förutsättningar.

Utredningsmännen hava till närmare övervägande framlagt sex olika alternativ till kartarbetenas bedrivande, för vilka kostnadsberäkningar verkställts med ledning av tidsåtgång för olika arbetsdetaljer vid den pågående kartläggningen i Göteborgs och Bohus län och med iakttagande av olika föreslagna förenklingar i arbetssättet samt med utnyttjande av förbättrade tekniska hjälpmedel och med användning så långt möjligt av lägre kvalificerad personal till kostnadernas nedbringande.

Vid kostnadsberäkningarna hava utredningsmännen på anförda skäl utgått från att i stort sett hela Götaland och Svealand samt i fråga om Norrland delarna närmast kusten och vissa delar av Jämtland skulle ekonomiskt kartläggas. Beträffande Värmlands och Kopparbergs län hava endast vissa delar ansetts böra ifrågakomma till ekonomisk kartläggning. Inom återstående delar av dessa län samt inom sådana delar av Norrland, där skogsbruket representerade det övervägande intresset, har enbart en fotokarta synts utredningsmännen kunna vara tillfyllest. Såväl det ekonomiska kartlägningsområdet som fotokartområdet hava närmare angivits å betänkandet bifogade kartbilagan 1.

För det ekonomiska kartlägningsområdet samt för större delen av fotokartområdet har förordats kartskalan 1:10,000 i främsta rummet med hänsyn till dels att fotobildens detaljer skola bliva tydliga, dels att fastighetsredovisningen å ekonomiska kartan skall kunna göras möjligast fullständig och läsbar samt dels för att göra kartorna användbara ej enbart som över-

siktskartor utan även såsom arbetskartor, särskilt för skogsbrukets allt större behov av tillförlitligt och detaljrikt kartunderlag för skogskartors upprättande. Inom norra och östra delarna av Värmlands län (80.5 kvmil), norra och västra delarna av Kopparbergs län (122.9 kvmil) samt en del av Västernorrlands län (48.7 kvmil) hava utredningsmännen funnit skalan för fotokartan kunna nedsättas till 1:20,000 med hänsyn till att inom dessa delar, där skogsbruket representerade det största intresset, skogsmarken och skogen vore för större områden av ensartad karaktär.

Hela det till ekonomisk kartläggning föreslagna området utgör omkring 1,650 kvmil samt fotokartområdet omkring 1,034 kvmil, varav 252 kvmil förutsatts skola kartläggas i skala 1:20,000. De delar av landet, som i detta sammanhang icke avsetts skola undergå kartläggning, utgöras av omkring 1,691 kvmil av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt omkring 63 kvmil av vattenområden i sjöarna Väneren och Vättern. Därjämte ingår icke i kostnadsberäkningarna slutförandet av den ekonomiska kartläggningen i Göteborgs och Bohus län, vilket beräknats kunna ske under övergångstiden för kartverkets utbyggande till erforderlig arbetskapacitet för kartläggningens genomförande i stort.

I enlighet med direktiven för utredningen har hela kartläggningsprogrammet beräknats skola genomföras under en kartläggningsperiod av omkring 30 år.

Utredningsmännen hava vidare förordat, att, vilket alternativ man än slutligen valde för kartläggningens utförande, en fotokarta borde utgöra grundval för landets kartläggning samt att denna i allmänhet borde, liksom även en ekonomisk karta, upprättas i skalan 1:10,000. För fotokartans upprättande erforderlig geodetisk punktbestämning har förutsatts utförd med vanlig triangulering inom de områden, där rikstrianguleringens nuvarande punkttäthet eller noggrannhet icke vore tillfredsställande, samt i övrigt genom punktbestämning från fotobilder, som upptagits med panoramakamera.

Terräng- och höjdförhållandena hava utredningsmännen ansett böra å kartorna återgivas genom fotokartans bild, kompletterad med höjdpunktbestämning. Denna förordas skola utföras dels genom avvägning med en punkttäthet av i medeltal 25 punkter per kvadratmil samt dels genom barometerhöjdmätning av såväl låg- som högpunkter med en punkttäthet av omkring 100 punkter per kvadratmil.

Kartorna förutsätts skola utgivas i blad med kvadratisk bildyta om 50×50 cm.

Med dessa utgångspunkter samt i betänkandet närmare angivna förutsättningar rörande personalens avlöningsplacering m. m. skulle kostnaderna för de behandlade olika alternativen till kartläggningens utförande — med bortseende från kostnad för arbetsledning, lokalhyra och allmänna expenser — uppgå till följande belopp.

Kostnader för det ekonomiska kartområdet (1,650 kvmil).*Alternativ I. Fotokarta samt ekonomisk karta med beskrivning;
kartorna i skala 1: 10,000.*

För samtliga alternativ gemensamma kostnader:		
Triangulering och panoramafotografering	kronor	1,491,000
Avvägning	»	680,000
Barometerhöjdmätning	»	675,000
Fotokartan	»	4,307,000
Summa gemensamma kostnader	»	7,153,000
För alternativet speciella kostnader:	»	21,555,000
Totalkostnader	»	28,708,000
Kostnad i medeltal per kvadratmil	»	17,400
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	957,000.

*Alternativ II. Fotokarta samt ekonomisk karta utan beskrivning;
kartorna i skala 1: 10,000.*

För samtliga alternativ gemensamma kostnader	kronor	7,153,000
För alternativet speciella kostnader	»	14,446,000
Totalkostnader	»	21,599,000
Kostnad i medeltal per kvadratmil	»	13,100
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	720,000.

*Alternativ II a. Fotokarta samt förenklad ekonomisk karta utan beskrivning
(av ägoslagen endast åker och trädgård inrekognoscerade å kartan);
kartorna i skala 1: 10,000.*

För samtliga alternativ gemensamma kostnader	kronor	7,153,000
För alternativet speciella kostnader	»	11,044,000
Totalkostnader	»	18,197,000
Kostnad i medeltal per kvadratmil	»	11,000
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	606,000.

*Alternativ III a. Fotokarta med fastighetsindelning; kompletterad å fältet i
fråga om fastighetsindelning, kommunikationsleder, sjöar och vattendrag
samt bebyggelse; kartorna i skala 1: 10,000.*

För samtliga alternativ gemensamma kostnader	kronor	7,153,000
För alternativet speciella kostnader	»	9,261,000
Totalkostnader	»	16,414,000
Kostnad i medeltal per kvadratmil	»	9,900
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	547,000.

*Alternativ III. Fotokarta med fastighetsindelning (utan komplettering å
fältet); kartorna i skala 1: 10,000.*

För samtliga alternativ gemensamma kostnader	kronor	7,153,000
För alternativet speciella kostnader	»	6,782,000
Totalkostnader	»	13,935,000
Kostnad i medeltal per kvadratmil	»	8,400
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	464,000.

Alternativ IV. Fotokarta i skala 1: 10,000.

För samtliga alternativ gemensamma kostnader	kronor	7,153,000
För alternativet speciella kostnader (för ortnamnsgranskning inom 1,238 kvmil à 100 kr.)	»	124,000
Totalkostnader	»	7,277,000
Kostnad i medeltal per kvadratmil	»	4,400
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	243,000.

Kostnader för fotokartområdet (1,034 kvmil).

Kostnaderna tillkomma i samtliga nämnda alternativ med samma belopp, då endast fotokarta avses skola framställas. Kartorna förutsätts skola upp-rättas i skala 1: 10,000 över 782 kvmil och i skala 1: 20,000 över 252 kvmil.

Triangulering och panoramafotografering	kronor	822,000
Avvägning	»	538,000
Barometerhöjdmätning	»	375,000
Fotokartan	»	2,675,000
Ortnamnsgranskning à 100 kr. per kvmil	»	103,000
Totalkostnader	»	4,513,000
Kostnader i medeltal per kvadratmil	»	4,400
Årlig kostnad i medeltal under 30 år	»	150,000.

Utredningsmännen hava förordat, att den fortsatta ekonomiska kartläggningen av landet skulle utföras enligt alternativet II a samt för denna sin ståndpunkt sammanfattningsvis anfört bland annat följande.

Såsom utredningsmännen framhållit, måste vid valet av alternativ till slutlig lösning av frågan om den ekonomiska kartläggningens fortsatta bedrivande hänsyn tagas till å ena sidan att kartläggningen verkligen betjänade de ändamål, som den avsåges skola tillgodose, och å andra sidan att kostnaderna i förhållande till kartans utnyttjande för dessa kartbehov icke bleve oproportionerligt höga.

Beträffande de olika alternativens innebörd och användbarhet finge utredningsmännen hänvisa till den detaljerade redogörelse, som lämnats i kap. VIII av betänkandet. För att klarlägga karttypernas innehåll och vad av desamma kunde utläsas hade i kartbilagorna 2—7 ett och samma område i Bohuslän (söder om Ljungskile) reproducerats enligt samtliga alternativ.

Av nämnda redogörelse torde framgå, att en karta enligt alternativ III eller IV endast i ringa omfattning kunde tjäna de ändamål, som i större utsträckning vore i behov av kartor i relativt stor skala. Kartan enligt såväl alternativ III som alternativ IV skulle i huvudsak bliva en stomkarta, som endast kunde utnyttjas för specialarbeten och som för allmänheten otvivelaktigt bleve svårläst i fråga om detaljerna (jämför kartbilagorna till betänkandet). Det syntes därför kunna ifrågasättas, huruvida ett så omfattande kartarbete med dock icke obetydliga kostnader — 13.9 miljoner i alternativ III och 7.3 miljoner i alternativ IV — kunde, i förhållande till vad därmed vunnas, anses motiverat.

Utredningsmännen hade kommit till den uppfattningen, att inom det område, där ekonomisk karta ansetts önskvärd, dessa alternativ endast skulle kunna tänkas ifrågakomma såsom en förberedande åtgärd för en senare, fullständigare kartläggning av landet. Genom en sådan åtgärd skulle man kunna utvinna, att under en mellantid, intill dess en fullständigare karta kunde utgivas, ett kartmaterial funnes tillgängligt till underlag för strödda

kartarbeten av speciell karaktär, särskilt för skogsbrukets del men även för vissa tekniska arbeten och för militära ändamål. Skulle en sådan etappvis utförd kartläggning anses böra ifrågakomma, torde under alla förhållanden i sådant fall knappast kunna ifrågasättas annat än alternativ IV. Enligt utredningsmännens uppfattning skulle nämligen fastighetsindelningen utan kontroll å fältet i många fall bliva osäkert inlagd å kartan, något som arbetena i Göteborgs och Bohus län gäve vid handen, och därjämte ofullständig med hänsyn till att 15—20 % av fastighetsbeståndet saknade kartor och sålunda icke kunde å fotokartan identifieras utan fältundersökning. Kostnaden i alternativ III, som vore nära dubbelt så stor som i alternativ IV, syntes därför alltför hög i förhållande till kartans ofullständighet och jämförelsevis ringa användbarhet utöver den rena fotokartan enligt alternativ IV.

Framställning av en fotokarta såsom övergångsform till en framtida mera fullständig kartläggning syntes dock ingiva betänkligheter. Under en kartlägningsperiod av 30 år skulle fotokartan bliva föråldrad, och därför icke oväsentliga kompletteringar av densamma påfordras, om efter denna tidsperiod en slutlig och mera fullständig kartläggning skulle igångsättas efter något av övriga alternativ för åstadkommande av en ekonomisk karta över landet. Om man, som utredningsmännen för sin del ansåge ofrånkomligt, måste räkna med en slutlig kartläggning av mera fullständig och läsbar karaktär än i alternativen III och IV, förefölle det därför riktigare och ur såväl ekonomisk som teknisk synpunkt fördelaktigare att från början planlägga arbetet efter det slutliga alternativet och hellre under mellantiden utföra speciella kartläggningar vid uppträdande behov, allt efter som dessa uppstode. Ansåges härvid den statliga kartverksamheten böra tillgodose även dessa speciella behov, något som kunde vara en naturlig sak, om det gällde arbeten för statens egen verksamhet eller av mera allmännyttig karaktär, borde vid organisationen av det blivande kartverket hänsyn härtill tagas, så att utöver den planmässiga verksamheten även sådana speciella arbeten kunde utföras. Om dessa senare arbeten verkställdes enligt samma grundläggande fotogrammetriska metod som den senare kartläggningen, kunde dock i viss utsträckning materialet utnyttjas för denna. Vid en större organisation, avsedd för en snabb kartläggning av landet, kunde vidare vid uppgörande av ett kommande års arbetsplan hänsyn tagas till åtminstone mera omfattande dylika specialarbetens förekomst och ordningsföljden i den allmänna kartläggningen i viss utsträckning rättas härefter, exempelvis då det gällde domänverkets eller försvarsväsendets kartbehov. På grund av det anförda funne utredningsmännen alternativen III och IV icke böra ifrågakomma såsom lösning av frågan om den ekonomiska kartläggningens fortsatta bedrivande.

Vad därefter anginge alternativ I, som skilde sig från alternativ II endast därutinnan, att till kartan enligt sistnämnda alternativ (kartbilaga 2) hörde en fullständig arealstatistisk beskrivning över de å kartan återgivna fastigheterna m. m., framginge av kostnadssammandraget, att beskrivningens upprättande medförde en kostnadsökning av omkring 7.1 miljoner kronor (28,708,000—21,599,000) eller sålunda samma summa, som hela kostnaden för fotokartans upprättande över samma område, inberäknat triangulering, panoramafotografering, avvägning och barometerhöjdmätning. Vidare framginge, att de *speciella* kostnaderna i alternativ I vore i det närmaste 50 % högre än i alternativ II. Kostnaderna för beskrivningen syntes alltså icke slå i rimlig proportion till övriga kostnader för den ekonomiska kartläggningen. Därest icke särskilt starka skäl talade för behövligheten av beskrivningen, torde den därför redan ur kostnadssynpunkt böra slopas. Av vad anförts i detta spörsmål såväl i kap. IV som i kap. VIII av betänkandet torde

framgå, att några sådana starka skäl för beskrivningens bibehållande icke kunde anses föreligga utan att även ur saksynpunkt kunde ifrågasättas beskrivningens slopande. Den väsentligaste användningen skulle, såsom framginge av kap. IV, beskrivningen hava för arealstatistiken av olika slag. De uppgifter, som därvid vore av särskilt intresse, torde emellertid kunna erhållas på enklare sätt eller i mån av behov uträknas från kartan. Utredningsmännen funne därför, att upprättandet av beskrivning till ekonomiska kartan borde upphöra. Därmed torde sålunda alternativ I även kunna avföras från övervägande vid den slutliga lösningen.

Återstode därefter alternativen II, II a och III a.

För en ekonomisk karta borde enligt utredningsmännens mening ur allmän synpunkt uppställas kraven, att kommunikationsleder, sjöar och större vattendrag samt bebyggelse klart och väl läsbart framträdde och att fastighetsgränser och fastighetsbeteckningar framginge med säkerhet och tydlighet samt möjligast fullständigt. Härigenom kunde läge och allmänna betingelser fastställas för fastigheterna, vilka utgjorde de oftast förekommande enheterna vid sådana ekonomiska spørsmåls behandling, vid vilka en ekonomisk karta vore av betydelse. För bostads- och industrifastigheter vore kännedomen om dessa förhållanden det viktigaste, som kunde hämtas från kartan. För jordbruksfastigheter erfordrades därjämte kännedomen om ägoslagen, i främsta rummet om den odlade jordens omfattning, samt en god överblick av utmarkens beskaffenhet, särskilt med avseende å skogsmarken.

Samtliga de tre återstående alternativen uppfyllde de ur allmän synpunkt sålunda angivna kraven på en ekonomisk karta. Skillnaden mellan de tre alternativen låge däremot i sättet för jordbruksfastigheternas klarläggande i ägoslagshänseende. I sistnämnda del vore alternativet III a väsentligt underlägset båda de två andra alternativen. Alternativet III a lämnade nämligen endast upplysning om ägoslagen i stort, i den mån fotobilden kunde lämna ledning. Att härvid svårighet uppstode att ur kartan utläsa de olika ägoslagen, torde lätt konstateras genom att å kartbilagan 4 söka ange exempelvis åkerarealens detaljer och därefter jämföra med kartbilagorna 3 eller 2, å vilka efter fältreknoscering åkerområdenas begränsning inlagts och återgivits med heldragna linjer samt gul ytfärg. Sammanhängande större åkerområden framträdde visserligen såsom totalitet å kartan enligt alternativ III a, men avgränsningen mot andra ägoslag vore ofta svår att bestämma. Vid starkare växling i ägoslagen vore sålunda mången gång icke möjligt, även för en med fotobilden förtrogen fackman, att överhuvud taget avgöra, om ett öppet område vore åker, äng, bete eller kal skogsmark. Bestämning av begränsningslinjerna för ägoslagen vore likaledes svår att göra. En någorlunda säker beräkning av exempelvis åkerarealen låte sig sålunda icke göra med en karta enligt alternativ III a. Det syntes därför otvivelaktigt, att alternativet icke vore tillfredsställande ur jordbruksintressenas synpunkt. Särskilt torde för hushållningssällskapens verksamhet denna karttyp icke kunna ersätta en mera fullständig ekonomisk karta.

De förenklingar i förhållande till den nuvarande ekonomiska kartan, som karttyperna enligt alternativ II a och III a innebure, med avseende å detaljeringen inom utmarken, torde ur allmän kartsynpunkt icke vara av större betydelse men medförde avsevärda besparingar i kostnader och tidsåtgång vid fältarbetena. Då därjämte av domänstyrelsens och skogsvårdsstyrelsernas uttalanden framginge, att en dylik förenkling kunde genomföras utan men för de skogliga intressena, torde åtminstone denna förenkling böra ske. Detta skulle sålunda innebära, att mossar och kärr, vilka å karttypen enligt alternativ II utmärkts med streckning, icke skulle särskilt utmärkas samt

vidare att mindre vattendrag (vattenhålor och bäckar), gångstigar och skogsvägar skulle uteslutas inom utmarken, de senare dock icke när de ledde till odling eller bebyggelse.

Efter en sådan förenkling beträffande detaljeringen i utmarken skulle skillnaden mellan alternativ II och II a bestå däri, att i det förra vid fältarbetet inrekognoscerats även begränsningslinjerna för slätter- och betesäng, vilka å kartan (kartbilaga 2) utmärkts med pricklinjer, samt angivits ägoslagsbeteckning, varigenom särskiljande kunde ske dels mellan slätteräng och betesäng, dels mellan dessa ägoslag å ena sidan samt skogsmark och övrig mark å den andra. Huruvida dessa kompletteringar i förhållande till alternativ II a kunde innebära någon mera betydande vinst vid kartans utnyttjande, syntes utredningsmännen tveksamt. Slätter- och betesängens omfattning spelade givetvis icke samma roll vid bedömande av en jordbruksfastighets innehåll och värde som uppgiften om åkerjordens omfattning. Därjämte torde gränsen dels mellan slätter- och betesäng, dels mellan betesäng och skogsmark ofta vara så flytande, att säkerligen icke sällan erinringar kunde göras mot klassificeringen i denna del av ägoslagen på kartan, ej minst med hänsyn till skeende förändringar i markens utnyttjning för betesändamål. Vid jämförelse mellan kartbilagorna 2 (alternativ II) och 3 (alternativ II a) torde också framgå, att, om begränsningen av åkerjorden utmärkts å kartan, i de flesta fall kunde utläsas de inom den egentliga inågojorden befintliga slätter- och betesängsområdena, ehuru givetvis icke kunde avgöras, huruvida det ena eller andra av dessa ägoslag föreläge. Likaså kunde med hänsyn till belägenheten utmed sjöar och vattendrag den naturliga ängsmarkens utbredning ganska säkert utläsas ur fotobilden i förhållande till skogsmarken. Misstag kunde visserligen uppstå vid fotobildens tydning, men det kunde ifrågasättas, om vid kartans utnyttjande å rummet dylika misstag hade någon större praktisk betydelse. Vid detaljundersökningar på fältet kunde dessa detaljer i allmänhet utan svårighet inläggas på kartan med hjälp av fotobilden.

Utredningsmännen ansåge därför, att, om man ur kostnadssynpunkt ville förenkla den ekonomiska kartan så långt möjligt utan att borttaga kartans viktigaste uppgifter och sedan den i Göteborgs och Bohus län tillämpade karttypen tillkommit med fotobilden bibehållen på den ekonomiska kartan, kunde redovisningen i ägoslagshänseende ske, genom att åker och trädgård åskådliggjordes å kartan efter inrekognoscering och att i övrigt ägoslagsdetaljerna finge utläsas av fotobilden. Detta innebure sålunda en karta av den typ, som upptoges i alternativ II a (kartbilaga 3). Även ur kostnadssynpunkt torde detta alternativ i förhållande till användbarheten giva det bästa utbytet. Den beräknade kostnaden per kvadratmil (11,000 kronor) överstege nämligen endast med 1,100 kronor kvadratmilskostnaden i alternativ III a men understeg med 2,100 kronor kvadratmilskostnaden i alternativ II. För merkostnaden av 1,100 kronor per kvadratmil eller 11 öre per hektar utvunnes alltså, dels att åker och trädgård bleve fullständigt och tydligt redovisade å kartan, dels att övriga ägoslag i inågojorden väsentligt lättare kunde utläsas av fotobilden.

Utredningsmännen finge därför för sin del förorda, att den ekonomiska kartläggningen för framtiden utfördes enligt alternativ II a.

b) Avgivna yttranden rörande den fortsatta ekonomiska kartläggningen.

Samtliga de i ärendet hörda myndigheterna och korporationerna hava i princip tillstyrkt det av utredningsmännen framlagda förslaget till ett snabbt genomförande av landets ekonomiska kartläggning. I vissa detaljer såsom

i fråga om det ekonomiska kartläggningens omfattning, fotokartområdets karttyp och omfattning samt beträffande förslaget om slopande av beskrivningen till den ekonomiska kartan hava emellertid olika meningar gjorts gällande.

Redogörelse torde därför här böra lämnas för de avgivna yttrandena i vad de avse omfattningen av kartläggningsarbetet och sättet för dess fortsatta bedrivande. I vissa yttranden upptagna detaljfrågor rörande kartverkets föreslagna organisation kommer jag att i det följande behandla i samband med organisationsspörsmålen.

Kommissionen för de allmänna kartarbetena har funnit, att framställning på flygfotografisk väg av underlagskarta för ekonomisk kartläggning givit ett tillfredsställande resultat inom de delar av landet, där metoden hittills tillämpats. Det vore dock icke styrkt, att fotokarta med godtaglig noggrannhet kunde upprättas, där relativa höjdskillnaderna vore större än i södra Sverige. En viss försiktighet borde därför iakttagas vid fastställandet av de områden, som skulle kartläggas genom flygfotografering, så att med tiden vunnen erfarenhet finge läggas till grund för beslutet. Beträffande kartskalet syntes skalan 1: 20,000 sannolikt vara den minsta, som kunde vara användbar för ändamålet, och skalan 1: 10,000 praktiskt taget överallt vara tillräckligt stor. Även skalan 1: 15,000 förtjänade beaktande, då läsbarheten i de fotografiska detaljerna i denna skala vore god. I samband med kartläggningens allmänna planläggning borde endast fastställas, att fotokartan skulle utgivas i någondera av skalorna 1: 10,000, 1: 15,000 och 1: 20,000 och därvid förbehåll göras angående framtida fastställelse efter hand av utgivningsskalan för olika områden efter förslag av kartverket. Flygfotograferingen borde alltid utföras med sådan övertäckning, att bilderna kunde utnyttjas för stereoskopisk betraktning, då stereoskopiens möjligheter i framtiden torde komma att ytterligare utvecklas och därigenom än större nytta av fotomaterialet kunde utvinna. Enligt erhållna upplysningar funne kommissionen betydelsen av att ett noggrant ekonomiskt kartunderlag med beskrivning stode till förfogande vid fastighetstaxeringen troligen vara större än vad utredningsmännen funnit. På de av utredningsmännen anförda skälen biträdde dock kommissionen förslaget om beskrivningens slopande. Det syntes dock önskvärt, att i uppgifterna för det blivande kartverket inginge skyldighet att i mån av kartarbetenas fortskridande verkställa beräkning av landets kommunala enheters totalareal, fördelad på land och vatten. Under de av kommissionen angivna förutsättningarna syntes valet av alternativ för ekonomiska kartan kunna göras efter huvudsakligen organisatoriska och finansiella synpunkter.

Chefen för Sveriges geologiska undersökning har till kommissionens yttrande fogat det uttalandet, att han ansåge, att ett fylligare uttalande rörande den ekonomiska kartan borde hava gjorts, innebärande en jämförelse mellan utredningsmännens alternativ. För egen del ansåge han det av utredningsmännen förordade alternativet II a kunna godtagas, såsom givande vad kartbilden beträffade nära detsamma som alternativen I och II. Däremot vore alternativen III och IV alldeles otillfredsställande såsom ekonomisk karta.

Chefen för rikets allmänna kartverk: Med hänsyn till de ofta framställda kraven på den ekonomiska kartläggningens påskyndande och den snabbhet, varmed fotokarta borde kunna upprättas, samt i betraktande av den jämförelsevis låga framställningskostnaden torde ett upprättande genom statens

försorg av fotokarta över större delar av landet få anses befogat. Huru långt sådan kartläggning borde utsträckas inom glest bebyggda landsdelar syntes icke nödvändigt att nu fastställa. Hänsyn finge även tagas till den icke uteslutna eventualiteten, att fotokarta med önskvärd noggrannhet i praktiken visade sig utförbar i trakter med stora relativa höjdskillnader. För frågan om kartskalen vore kartans ändamål och markvärdet utslagsgivande. Skalan 1:20,000 syntes för flera ändamål tillfyllest. Den i utredningen såsom regel förordade skalan 1:10,000 vore ur tydlighetssynpunkt långt mera givande men borde icke tillgripas annat än där denna skala av andra skäl påkallades. Inom avsevärda delar av landet rådde sådana natur- och kulturförhållanden, att en mellanskala, exempelvis 1:15,000, finge anses tillfyllest för fastighetsindelningens behöriga återgivande. Med hänsyn till den besparing av tid och kostnad den mindre skalans användning innebure borde en sådan mellanskala begagnas, där den vore tillfyllest. Om den begränsning vidtoges att på den ekonomiska kartan icke inlades gränserna för småfastigheter och fastighetsdelar utan ekonomisk betydelse, kunde skalan 1:15,000 och i vissa områden 1:20,000 tillfredsställa rimliga behov. Det kunde ifrågasättas, att skalorna 1:10,000 respektive 1:20,000 endast angäves såsom maximum respektive minimum och att en mellanskala, förslagsvis 1:15,000, därjämte fastställdes samt att det överlättes åt Kungl. Maj:t att efter hand på förslag från kartverket och dess överstyrelse välja utgivningsskalen för olika områden. Kostnaden för fotokartans upprättande syntes för lågt beräknad. Med utgångspunkt från en sådan övertäckning vid flygfotograferingen, att ett lägefel av högst en millimeter finge föreligga i kartbilden även vid stora relativa höjdskillnader, syntes kostnaderna böra med ledning av hittills vunnen erfarenhet kunna i medeltal angivas till 4,500 kronor i skala 1:10,000, 3,100 kronor i skala 1:15,000 samt 2,500 kronor i skala 1:20,000. Förslaget om panoramafotografering och därur verkställd punktbestämning för att nedbringa kostnaderna för de geodetiska arbetena till stöd för fotokartframställningen syntes böra prövas. En omfattande prövning i svensk terräng syntes dock böra ske, innan den jämförelsevis dyrbara utrustningen inköptes. Härför talade även fotogrammetriens senaste framsteg. En i Tyskland utexperimenterad ny metod att ersätta detaljstödpointers inmätning från marken genom deras uttagning från flygbilderna syntes böra prövas, då metoden tillåte även uttagning av terrängpointers höjd, kurvläggning samt uppritning av grafisk karta i fall då fotokarta icke kunde lämpligen framställas. Den erforderliga instrumentutrustningen, s. k. vidvinkelkamera och multiplex-apparat, torde betinga ungefär halv anskaffningskostnad jämfört med den förutberörda panoramakamerautrustningen. En ekonomisk karta enligt alternativ II a gäve en ögonblicklig översikt av bygränser, fastighetsindelning på inägor samt av åkerförekomsten, vars begränsningslinjer även kunde i detalj studeras. Även huvudvägnät och bebyggelse vore skarpt framträdande. Förefintligheten av tryckplåtar i metall medgäve omedelbar nytryckning i mån av behov. Tillhandahållande av specialupplaga med enbart svart kunde likaså äga rum. Revidering kunde till viss grad tillgodoses utan att den fotografiska bilden behövde omgöras. Dessa vore ur kartteknisk synpunkt alternativets företräden. Dessa motvägdes av vissa svagheter. Talrika småvägar och smärre vattendrag i utmarken bleve helt uteslutna, då de icke framträdde å fotobilden. Frånvaron av beteckning å vattensjuk mark försvårade bedömningen av karaktären hos kalytor i utmarken och, genom smärre vattendrags uteslutning, bedömningen av avrinnings- och lutningsförhållanden. I utmarken framträdde de påtryckta fastighetsgränserna och vägarna svagt mot den mörka bakgrunden. Genom att för karttypen ford-

rades tre tryckplåtar samt även fotokarta förutsattes skola särskilt utgivas fördrades utgivningskostnaderna. Bland de framlagda alternativen saknades en karttyp, som i möjligaste mån eliminerade de berörda svagheter i karttyp II a utan att äventyra dess väsentliga företräden. Om fastighetsindelningen och namn inlades i vitt på själva konceptkartan och samtliga vägar, även å utmarken, ifylldes med vitt, skulle dessa detaljer kraftigare framträda. Smärre vattendrag kunde inritas med svart och strömriktningspilar utsättas. Tryckningen kunde då ske från en tryckplåt och reproduktionen utföras i ljustryck, som gäve den största skärpan i fotobilden. Provtryck av denna karttyp bilades, utfört i skala 1:15,000. Den mest vägande erinringen mot denna karttyp torde vara, att odlad jord icke i detalj redovisades. I händelse kravet å denna möjlighet ansåges vara av den vikt, att det icke kunde eftergivas, måste karttypen lämnas utom räkningen. Överslagsvis kunde kostnadsbesparingen för sistberörda karttyp i förhållande till alternativ II a beräknas uppgå till omkring 2,900 kronor per kvadratmil. Förslaget om enbart fotokarta utan fastighetsgränser över vissa delar av landet torde komma att föda otillfredsställelse på många håll. Åskådliggörande av ägo- och brukningsförhållandena vore ett klart allmänintresse och vore särskilt önskvärt ur skogsvårdsstyrelsernas synpunkt. Svårigheten att finna sig till rätta och taga sig fram efter en fotokarta utan fastighetsindelning komme att bliva stor i fråga om kartblad över vida sammanhängande skogsområden, där fattigdomen på konturer och enformigheten i övrigt icke lämnade tillräckligt stöd för orienteringen. Beträffande det geodetiska underlaget hade professorn vid generalstaben framhållit, att triangelnäten i Norrland, vilka utförts av skilda myndigheter under växlande och ofta pressande förhållanden till stöd för topografiska kartor i skala 1:100,000 och 1:200,000, icke besutte sådant sammanhang, att en förnyad kartläggning allra minst i så stora skalor som 1:10,000 och 1:20,000 därpå borde grundas. Ny 1:a ordningens triangulering i Norrland tarvades därför. I händelse prov med omnämnda multiplexapparat utfölle tillfredsställande, skulle anskaffningen av höjdsiffror för kartan genom barometerhöjdmätning kunna helt eller delvis undvaras, samtidigt som antalet höjdsiffror per arealenhet lätt kunde mångdubblas. Det av utredningsmännen föreslagna punktantalet, 100 punkter per kvadratmil, vore alltför ringa för att tjäna till ett nödortfitt komplement av fotokartan. Vad anginge kostnadsberäkningarna för den nya kartläggningen måste sådana beräkningar av den omfattning det här gällde och avseende långa tidsperioder givetvis vara behäftade med viss osäkerhet. Kostnadsberäkningarna vore enligt kartverkschefens åsikt hållna i underkant. Kartverksfrågans lösning syntes dock nu kunna ske på huvudsaklig grundval av det framlagda betänkandet.

Chefen för generalstaben: Ur militär synpunkt vore den mera detaljerade kartan enligt alternativ II att föredraga, då en dylik karta vore för orientering och bedömandet av framkomligheten i terräng mer värdefull. Kostnadsökningen vore dock så betydande, att vinsten icke kunde motivera alternativet i fråga. Även alternativ II a vore ur militär synpunkt tillfredsställande. Beträffande fotokartan vore av betydelse ur militär synpunkt, att vid flygfotograferingen övertäckningen vore sådan, att stereoskopiskt studium av bilderna kunde ske. Mindre övertäckning än 60 % i flygled måste därför avstyrkas.

Chefen för flygvapnet har icke funnit något att erinra mot den föreslagna ekonomiska kartläggningen.

T. f. chefen för försvarsstaben har beträffande den ekonomiska kartan tillstyrkt utredningsmännens förslag. Beträffande fotokartan har framförts sam-

ma synpunkter i fråga om övertäckningen vid flygfotograferingen som i generalstabschefens yttrande.

Statistiska centralbyrån: Från statistisk synpunkt hade den till ekonomiska kartan hörande beskrivningen ansetts som det väsentligaste och kartan betraktats som ett bihang till beskrivningen. Statistiska centralbyrån hade i tidigare yttranden framhållit, att de ekonomiska kartorna och icke minst de därtill hörande beskrivningarna vore av stort värde i statistiskt avseende, då därigenom meddelades för statistiken erforderliga siffror å landarealen och dess fördelning för särskilda hemman och lägenheter liksom för rikets olika indelningar. De arealuppgifter, varav centralbyrån vore i behov, vore dels uppgifter, som framför allt vore till gagn för befolkningsstatistiken, om totala landarealen för olika judiciella, administrativa, kommunala och ecklesiastiska indelningar samt angående arealförändringar i dessa indelningar, dels även uppgifter om landarealens fördelning på olika ägoslag, vilka uppgifter erfordrades för jordbruksstatistiken. Därest beskrivningen slopades, vore nödvändigt, att arealerna för rikets indelningar kunde på ett tillförlitligt sätt direkt avläsas från kartan och att uppgifter därom meddelades centralbyrån genom kartverkets försorg icke blott vid inträffade förändringar i rikets indelning utan även generellt för varje särskilt område, i den mån kartläggningen fortskred. Under denna förutsättning vore ur den egentliga arealstatistikens synpunkt intet att erinra mot att en förenklad karttyp utan beskrivning lades till grund för det fortsatta kartarbetet.

Helt annorlunda ställde sig frågan, om hänsyn toges till jordbruksstatistiken, som grundade sig på de numera vart femte år företagna allmänna jordbruksräkningarna. De i beskrivningen till ekonomiska kartan förekommande uppgifterna om arealen land och vatten samt landarealens fördelning på olika ägoslag för varje i jordregistret förekommande fastighet vore av stor betydelse såsom jämförelsematerial vid de jordbruksstatistiska undersökningarna. Då beskrivningarna till den ekonomiska kartan visat sig vara av stort värde såsom primärkälla för fastighetstaxeringarnas och därigenom även för jordbruksräkningarnas uppgifter om landarealens fördelning på olika ägoslag, ställde sig centralbyrån mycket tveksam till förslaget att inställa utarbetandet av dessa beskrivningar. Härigenom skulle fortsatta förbättringar i de för jordbruksstatistiken så viktiga arealuppgifterna komma att försvåras. Endast det i betänkandet såsom alternativ I upptagna förslaget kunde anses ur jordbruksstatistikens synpunkt tillfredsställande, då detta vore det enda, som tillika innefattade en fullständig beskrivning till kartorna. Därest det av besparingsskäl och för kartläggningens snabbare framskridande ansågs nödvändigt, ville centralbyrån dock icke motsätta sig utredningsmännens förslag enligt alternativ II a.

Lantmäteristyrelsen: Vad utredningsmännen i betänkandet anfört om betydelsen för lantmäteriväsendet av en ekonomisk karta i skala 1:10,000 föranledde icke någon erinran från lantmäteristyrelsens sida. Även om en dylik karta endast i undantagsfall kunde ligga till grund för upprättande av förrättningskarta vid lantmåteriförrättningar, skulle den dock såsom orienterings- och översiktskarta underlätta arbetet såväl å lantmåteridistriktet som å lantmåterikontoren. Behovet av en ekonomisk karta hade särskilt gjort sig gällande, då det för platser med tätare bebyggelse varit fråga om att meddela bestämmelser angående jorddelning och bebyggelse samt om samhällsbildning. Styrelsen ansågs dock, att i regel en uppförstoring av kartan i skala 1:10,000 icke kunde utnyttjas såsom underlagskarta för styckningsplaner. En ekonomisk karta i skala 1:10,000 skulle dock bli ett värdefullt hjälpmedel vid upprättande och prövning av styckningsplaner. Det vore synnerligen önskvärt, att till jordregistret hörde en översiktskarta, utvisande läget

av de redovisade fastigheterna m. m. Behovet härav hade blivit alltmer trängande. Tillkomsten av en ekonomisk karta i skala 1:10,000 bleve härvid av värde, vilket ökades väsentligt genom den ajourhållning, som föreslagits skola äga rum å lantmäterikontoren. Arbetet härmed komme emellertid, såsom också utredningsmännen framhållit, att medföra behov av i viss utsträckning ökade arbetskrafter å nämnda kontor. Mot den för den ekonomiska kartframställningen föreslagna metoden vore i och för sig intet att erinra, men den skulle medföra vissa verkningar, som berörde rikstrianguleringen. Dennas triangelpunkter avsåge i främsta rummet att utgöra geodetiskt underlag för kartverkets övriga arbeten men vore också av betydelse för andra institutioner, bl. a. för lantmäteriets mätningar samt för mätningar i städer och samhällen. Enligt 1920 års mätningsförordning borde rikstrianguleringen, så vitt kunde ske, utgöra grundval för annan triangulering. Det vore av synnerlig vikt, att rikstrianguleringen snarast möjligt bleve utförd på sådant sätt och i sådan utsträckning, att nämnda mätningar i regel kunde anslutas därtill. Eljest måste de bestämda punkterna beräknas i lokala koordinatsystem, vilket medförde olägenheter, då dessa system utökades och så småningom komme att beröra varandra. Flertalet städer och samhällen hade övergått till att utföra sina stommätningar genom triangel- och polygonmätning, och utvecklingen hade medfört, att lantmäteriets stommätningar numera i stor utsträckning utfördes genom polygonmätning med eller utan triangelmätning. Det vore därför ett starkt och oavvisligt behov att dylika förekommande mätningar kunde anslutas till rikstrianguleringen. Med den kartläggningssmetod, som i betänkandet föreslagits, föreläge risk för att antalet användbara triangelpunkter komme att minskas. Hänsyn till behovet av anslutningspunkter borde därför tagas vid en omorganisation av kartverkets geodetiska avdelning.

I den av *chefen för sjökarteverket* i ärendet ingivna skrivelsen har, med hänvisning till sjökarteverkets arbeten och utgivning av sjökort över Bottnhavet, uttalats önskemål om ny 1:a ordningens triangulering utmed norrlandskusten i förbindelse med motsvarande arbeten å den finska sidan.

Styrelsen för tekniska högskolan har överlämnat ett av lärarkollegiet avgivet yttrande, vari bl. a. anförts följande. Vid valet mellan de av utredningsmännen framlagda alternativen vore att märka, att för tekniska arbeten av skilda slag vore den rena fotokartan — alternativ IV — oftast tillräcklig. Stereoskopiskt utnyttjande av bildmaterialet borde säkerställas genom tillräcklig övertäckning i flygled. För en del tekniska arbeten vore önskvärt med karta i större skala än 1:10,000. Fotoskalan borde därför så avvägas i förhållande till filmens beskaffenhet, att en uppförstoring till skalan 1:4,000 kunde ske. Med den utveckling, som ägt rum på jordbrukets och skogsbrukets områden under senare decennier och med de starka reformsträvanden på dessa områden, som kännetecknade vår tid, vore det naturligt, att det komme att ställas krav på att lagaskiftesformen ersattes med en ekonomiskt-tekniskt betonad fastighetsbildning. Den över delar av landet utgivna ekonomiska kartan visade, att fastighetsindelningen icke fyllde nutida krav ur brukningsteknisk synpunkt. Särskilt framträdande vore den bristfälliga lösningen av vägproblemen och deras samband med ägo- och gränsfrågan. En närmare utredning torde säkerligen komma att visa, att genomförandet av en ny fastighetsbildning, som tillgodosåge de ekonomisk-tekniska kraven, skulle i hög grad underlättas genom utnyttjandet av fotokartan. Även ur förvarande synpunkt vore av stor betydelse, att arbetet med denna karta snarast igångsattes och bedreves så snabbt som möjligt. Då skillnaden i kostnad för utgivning av fotokartan över vissa områden i skala 1:20,000 i stället

för 1:10,000 vore tämligen obetydlig, syntes lämpligare att bibehålla sistnämnda skala för hela kartområdet.

Domänstyrelsen funne med tillfredsställelse betänkandet giva vid handen, att genom fotogrammetrisk kartläggningsmetod möjligheter ansåges föreligga för upprättandet för större delen av landet av en ekonomisk karta i stor skala, till rimliga kostnader och på jämförelsevis kort tid av en typ, som i ett flertal avseenden bleve mera användbar än den hittillsvarande ekonomiska kartan. Redan fotokartan, försedd med ortsnamn och höjdpunkter m. m., vore för skilda ändamål användbar, icke minst för skogsbrukets vidkommande. Det vore av vikt, att ifrågasvarande kartor, ej minst med hänsyn till skogsbrukets behov, utarbetades med tillgodogörande av all den erfarenhet på området, som kunde finnas tillgänglig i in- och utlandet, i syfte att kartorna erhöles högsta möjliga standard. Det av utredningsmännen förordade alternativet II a för den ekonomiska kartan tillgodosåge i stort sett de krav, som kunde uppställas på en sådan karta. Vid tillämpning av alternativet borde dock, så vitt möjligt, alla vägar av större betydelse å utmarken inreknosceras. För bland andra de mindre skogsägarnas del vore måhända en olägenhet, att inom det område, där enbart fotokarta avsåges skola utgivas, kartorna icke upptoge fastighetsgränser. För de allmänna skogarna liksom överhuvud taget för storskogsbruket syntes emellertid dessa olägenheter icke bliva särskilt framträdande. Det föreslagna området för ekonomisk kartläggning syntes i vissa fall böra utvidgas till fördel särskilt för de mindre skogsägarna. Det torde likaså böra övervägas, om ej kartläggningen borde omfatta hela Norrbottens kustland. Styrelsen finge även uttala den förhoppningen, att en ändamålsenlig fotokarta inom en nära framtid kunde upprättas även för de delar av landet, å vilka någon kartläggning av utredningsmännen icke ifrågasatts. Försök med panoramakamerafotografering — i skalan 1:40,000 eller 1:30,000 — över lämpliga områden i lappmarken syntes böra verkställas. Betydelsen av att snabbt och genom det allmännas försorg utan splittring av arbetet på många skilda kartproducenter erhålla de föreslagna kartorna torde för skogsbruket vara så stor, att det vore önskvärt att kartläggningsperioden kunde nedbringas till åtminstone tjugo år.

Centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund: Vad särskilt beträffade de intressen, som för skogsbrukets del kunde bliva tillgodosedda av ett ekonomiskt kartverk över landet, syntes dessa på ett i huvudsak tillfredsställande sätt hava beaktats av utredningsmännen. Den av dem förordade planen för den ekonomiska kartläggningen hade uppgjorts på ett sätt, som nära anslöte sig till de önskemål, skogsbruket kunde anses berättigat ställa på densamma. En tidrymd av trettio år måste dock anses som ett maximum för det ifrågasatta kartläggningsarbetets verkställande. Ur skogsbrukets synpunkt skulle det vara värdefullt, om fotokartorna kunde tillhandahållas i förväg, måhända kanske inom halva den angivna tiden. Det kunde visserligen häremot invändas, att fotokartorna då bleve föråldrade, innan rekognosceringen för de ekonomiska kartorna kunde ske, men detta syntes knappast behöva utgöra hinder för det förordade tillvägagångssättet. Med hänsyn till vad de norrländska skogsvårdsstyrelserna anfört, borde fotokartorna kompletteras med fastighetsgränser, då först härigenom dessa kartor bleve av verkligt värde för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. En utvidgning av det ekonomiska kartläggningsområdet i förhållande till utredningsmännens förslag syntes även befogat. Centralrådet ville sålunda tillstyrka vad skogsvårdsstyrelserna i Kopparbergs och Gävleborgs län härutinnan påyrkat¹ även-

¹ Se nedan.

som föreslå, att en bredare remsa längs den norrländska kusten fördes till detta område. För hela Norrbottens läns kustland, i vad det ej skulle ekonomiskt kartläggas, borde fotokartor upprättas. I sinom tid borde även till prövning upptagas frågan om kartläggning jämväl av de delar av landet, som i nu föreliggande plan blivit uteslutna. Vad beträffade de olika alternativen för de ekonomiska kartornas upprättande, syntes utredningsmännens förslag, alternativ II a, i stort sett vara välgrundat. En ytterligare förenkling kunde icke ifrågakomma. För skogskartors upprättande komme de ekonomiska kartorna att utgöra en god stomme, varjämte de bleve i hög grad användbara som arbetskartor i skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Centralrådet ville alltså för den ekonomiska kartläggningen förorda alternativ II a med det tillägget allenast, att inrekognoscering jämväl komme till stånd i fråga om inom utmarken förekommande vägar och gångstigar, oavsett om de ledde till bebyggelse eller odling. Ett fullständigande i nämnda hänseende skulle i väsentlig grad höja kartornas värde för orienteringsändamål.

Av de vid centralrådets yttrande bifogade yttrandena från *skogsvårdsstyrelserna* inhämtas bland annat följande.

Tillgången på ekonomiska kartor, upprättade såsom i betänkandet föreslagits med hjälp av fotografiskt underlagsmaterial, skulle i hög grad underlätta skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Genom att kartorna upprättades i skala 1:10,000 komme de även att bli goda arbetskartor i skogsvårdens tjänst.

I fråga om karttypen hava olika meningar uttalats. Flertalet skogsvårdsstyrelser, nämligen i *Stockholms, Södermanlands, Jönköpings, Gotlands, Hallands, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands, Örebro, Västmanlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västerbottens* och *Norrbottens* län har förordat utredningsmännens förslag till ekonomisk karta enligt alternativ II a. Skogsvårdsstyrelserna i *Uppsala, Östergötlands, Kronobergs, Kalmar, Blekinge* samt *Göteborgs och Bohus* län hava däremot ansett den mera detaljerade ekonomiska kartan enligt alternativ II hava så väsentliga företräden ur skogsvårdsstyrelsernas synpunkt, att denna karttyp trots de högre kostnaderna för kartans framställning borde föredragas. Härvid har särskilt betonats, att den mera detaljerade kartan underlättade kännedomen om markförhållandena utan särskild rekognoscering å platsen, vilket vore till stor fördel för styrelserna, som hade tillsyn över ett mycket stort antal fastigheter, samt att utmärkandet av begränsningslinjer för mossar, kärr och i viss utsträckning försumpning inom skogsmarken härvid vore av särskilt stor betydelse. Skogsvårdsstyrelserna i *Kristianstads, Malmöhus, Västernorrlands* och *Jämtlands* län hava icke närmare uttalat sig om de olika typerna för den ekonomiska kartan men framhållit, att under alla förhållanden kartorna måste återgiva fastighetsindelningen, om kartorna skulle bli användbara för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet.

Skogsvårdsstyrelserna i *Uppsala* och *Östergötlands* län, *Kalmar läns norra landstingsområde, Blekinge, Hallands* samt *Göteborgs och Bohus* län hava framhållit önskvärdheten och nyttan av att beskrivning upprättades till den ekonomiska kartan med hänsyn till skogsvårdsstyrelsernas behov av areal-

uppgifter för ett stort antal fastigheter; härvid hava skogsvårdsstyrelserna i sistnämnda båda län ifrågasatt, att möjligen en — i förhållande till den nuvarande — förenklad beskrivning skulle kunna vara tillräcklig för ändamålet.

Beträffande utredningsmännens förslag, att över vissa delar av *Värmlands* och *Kopparbergs* län samt av de *norrländska* länen skulle upprättas enbart fotokarta, hava skogsvårdsstyrelserna inom dessa län — med undantag för Värmlands län — med stor bestämdhet hävdadt, att under sådana förhållanden kartorna inom dessa delar bleve av ringa värde för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet samt att åtminstone fastighetsgränser och fastighetsbeteckningar måste införas på fotokartorna. I detta sammanhang hava även erinringar framförts mot utredningsmännens förslag i fråga om begränsningen av det ekonomiska kartläggningsområdet inom nämnda län. Sålunda hava krav på utvidgning av det ekonomiska kartläggningsområdet framförts av skogsvårdsstyrelsen i *Kopparbergs* län beträffande socknarna Söderbärke, Norrbärke, Ludvika och Grangärde, av skogsvårdsstyrelsen i *Gävleborgs* län rörande länets hela område samt av skogsvårdsstyrelsen i *Västerbottens* län beträffande länets hela kustland. Skogsvårdsstyrelserna i *Västernorrlands* och *Jämtlands* län hava framfört liknande synpunkter utan närmare angivande av utvidgningens omfattning, varjämte skogsvårdsstyrelsen i *Norrbottens* län påyrkat, att utöver utredningsmännens förslag kartläggning skulle ske även av den nordligaste delen av kustlandet, omfattande Junosuando, Pajala, Tärenö, Korpilombolo, Övertorneå och Överkalix socknar. I sistnämnda fall avsågos kartorna, liksom inom övriga delen av fotokartområdet, skola upprättas såsom fotokarta med fastighetsindelning. Skogsvårdsstyrelsen i *Västernorrlands* län har därjämte uttalat, att med hänsyn till skogsförhållandena inom den del av länet, som föreslagits skola kartläggas i skala 1: 20,000, anledning saknades att för dessa områden frångå den för skogsvården fördelaktigare skalan 1:10,000.

Skogsällskapet har erinrat om det särskilda intresse, som sällskapet sedan flera år hyst för de fotogrammetriska kartläggningsmetoderna och för de försök, som på initiativ av skogsintressenas representanter — däribland skogsällskapet — verkställts med dessa metoder. De erfarenheter, sällskapet vunnit under sitt arbete å hithörande område, gäve vid handen, att en ekonomisk karta, framställd på fotogrammetrisk väg, komme att på bästa sätt tillgodose önskemålen på en sådan karta samt att en förenkling av kartan enligt alternativ II a vore ändamålsenlig ur såväl praktisk som ekonomisk synpunkt. Det hade emellertid visat sig, att en karta i skala 1: 5,000 för särskilda ändamål vore av betydelse. Det kunde därför ifrågasättas, huruvida icke för tillgodoseende av sådana ändamål, såsom planläggning för samhällsbildning, kartläggning av egendomar o. d., vederbörande borde beredas tillfälle att mot bestridande av kostnaderna kunna få sådan kartläggning utförd, i den mån detta kunde ske i samband med fotokartläggningen av viss del av landet.

Av de, efter egnahemsnämndernas hörande, av *hushållningssällskapens förvaltningsutskott* avgivna yttrandena inhämtas i huvudsak följande.

För egnahemsnämndernas verksamhet vore de ekonomiska kartorna av stort värde vid inköp av fastigheter för styckning, vid värdering för långivning till nya egnahem, för det fortlöpande arbetet med besiktningar och omvärderingar av egnahem samt för undersökning av möjligheterna att anskaffa lämplig tilläggsjord till äldre egnahem m. m. För hushållningssällskapen, som särskilt under senare år fått en väsentligt vidgad verksamhet såsom förmedlare av statsbidrag till nyodling, stenröjning m. m. vid s. k. ofullständiga jordbruk ävensom av statsbidrag och lån till täckdikningsverksamheten, hade det redan tidigare föreliggande behovet av för ändamålet lämpliga kartor starkt ökat. Även för de enskilda jordbrukarna vore de ekonomiska kartorna till nytta vid vården och skötseln av egendomarna och planläggning av förbättringar. Utredningsmännens förslag om ett snabbt genomförande av den ekonomiska kartläggningen av landet tillstyrktes därför livligt.

Beträffande typen för den ekonomiska kartan hava samtliga förvaltningsutskott förordat alternativ II a, med undantag av förvaltningsutskotten i *Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Göteborgs och Bohus* samt *Väster-norrlands* län, vilka påyrkat den mera detaljerade kartan enligt alternativ II. Från dessa sistnämnda län har därvid särskilt framhållits betydelsen av att moss- och kärrmarker tydligt återgäves med hänsyn till såväl nyodlingsverksamheten som skogsvården; likaledes gäve ängs- och betesmarkernas utmärkande på kartan denna ett avgjort högre värde. Även från en del av de län, där alternativ II a förordats, hava dylika synpunkter framförts, men yrkanden hava dock icke framställts på grund av de ökade kostnaderna för den mera detaljerade kartläggningen.

Från hushållningssällskapen i *Södermanlands, Kronobergs, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus* samt *Västmanlands* län hava uttalats starka betänkligheter mot förslaget om slopande av beskrivningen till den ekonomiska kartan med hänsyn såväl till hushållningssällskapens egen verksamhet som till fastighetstaxeringen och jordbruksstatistiken. I vissa fall hava yrkanden framställts om beskrivningens bibehållande eller om utgivning åtminstone i förenklad form av en beskrivning till kartan. Härvid har hushållningssällskapet i *Södermanlands* län framfört tanken på att i betraktande av den nytta, som även en förenklad beskrivning skulle medföra genom tillgången på uppgifter rörande fastigheternas totalareal och areal odlad jord, lokala organ skulle kunna tänkas villiga bekosta en sådan beskrivning.

I fråga om det ekonomiska kartläggningsområdets omfattning hava erinringar framställts från hushållningssällskapen i samtliga de län, där enligt utredningsmännens förslag i vissa delar endast fotokarta skulle komma att upprättas, och har därvid även framhållits betydelsen av fastighetsindelningens inläggande på kartorna för såväl hushållningssällskapens som egnahemsnämndernas verksamhet.

Sålunda har från *Värmlands* län påyrkats ekonomisk karta över hela länet i skala 1: 10,000, då inom de uteslutna delarna behov av en tydlig fastighetsredovisning föreläge inom dessa utpräglade småbrukarbygder samt en betydande egnahemsbildning där ägt rum under senare år. Betydelsen vid

kartans användning av en enhetlig kartskala över hela länet har likaledes understrukits. Från *Kopparbergs* län har påyrkats utvidgning av den ekonomiska kartläggningen till socknarna Söderbärke, Norrbärke, Ludvika, Grangärde och Sundborn samt de egentliga jordbruksbygderna vid Västerdalälven t. o. m. Äppelbo socken och vid Österdalälven t. o. m. jordbruksbygderna omkring Siljan och Orsasjön. Med hänsyn till fastighetsförhållandena syntes dock inom nämnda jordbruksbygder redovisningen av gränser kunna inskränkas till sådana mellan byar och skifteslag. Från *Gävleborgs* län har framhållits, att genom den i förslaget gjorda begränsningen den ekonomiska kartläggningen icke skulle komma att motsvara vad som ur behovssynpunkt vore nödvändigt. Sålunda borde medtagas de uteslutna Storviks- och Ockelboområdena i Gästrikland, huvuddelen av Ljusnans och Voxnans ådalar samt Dellenområdet inom Hälsingland, vilka områden av länet inrymde de förnämsta jordbrukstrakterna och där bondejordbruket tillika vore dominerande. Från *Västernorrlands* län har uttalats, att förslaget för länets del vore mindre väl avvägt, då den tätare bebyggelsen vore fördelad ej blott efter kusten utan jämväl efter vissa ådalar, mellan vilka funnes stora områden med obetydlig bebyggelse. Innan en ekonomisk kartläggning påbörjades inom länet, borde därför en justering ske i områdesbegränsningen. Från *Jämtlands* län har framhållits betydelsen av att för den mera jordbruksbetonade delen erhålla ekonomiska kartor. Samtidigt har ur jordbrukets synpunkt betonats önskvärldheten av att för mera detaljerade uppskattningar och beräkningar kunna vid behov erhålla uppförstorade kartor i skala 1:5,000. Från *Västerbottens* län har uttalats, att sedan det föreslagna kartläggningsprogrammet genomförts syntes anledning föreligga att utvidga kartläggningsområdet till de viktiga skogsområden, som nu tillsvidare utelämnats av ekonomiska skäl. Även från *Norrbottens* län har framförts erinringar mot den föreslagna begränsningen av det ekonomiska kartläggningsområdet samt därvid bland annat framhållits följande.

Av den jord, som av egnahemsnämnden förvärvats för exploatering och styckning till egnahem, vore 32 % belägna inom nämnda område, 1 % inom fotokartområdet och 67 % utanför hela kartläggningsområdet. Den ekonomiska kartläggningen, som hade stor betydelse för främjande av jordbrukets utveckling och ökade försörjningsmöjligheter av jordbruk för länets växande befolkning, måste planläggas så, att den verkligen tillgodosåge landsdelens behov. Den ekonomiska kartan borde därför omfatta hela den bebyggda delen av länet. Särskilt syntes Överluleå socken, den fjärde i ordningen rörande folktätheten av kustsocknarna, böra medtagas i det ekonomiska kartläggningsområdet. Såväl Överkalix och Övertorneå socknar som Pajala tingslag borde ur jordbrukssynpunkt ingå i kartläggningen. Det vore att beklaga, att på grund av direktiven för utredningen Lappland helt uteslutits från kartläggningen. Även i dessa bygder finge jordbruket allt större betydelse för folkförsörjningen, såsom inom Arvidsjauras socken, sydöstra delarna av Jokkmokks och Gällivare socknar samt inom Vittangiområdet. Förvaltningsutskottet föresloge därför, att Norrbottens kustland, med undantag av Muonionalustas kapellförsamling, måtte kartläggas enligt alternativ II a, att den del av lappmarken, som utgjorde de stora myrarnas och moräner-

nas region och begränsades i nordväst av de stora sjöarna, åtminstone kartlades i skala 1:20,000, att endast fjällbygden fotokartlades i samma skala samt att kartorna utom för fjällbygden försåges med fastighetsindelning.

Departements-
chefen.

Fotokartans framställning och rikstrianguleringen.

Det av utredningsmännen framlagda förslaget till den ekonomiska kartläggningens fortsatta bedrivande innebär, såsom av det anförda framgår, att kartläggningen skulle grundas på en genom fotografering från luften åstadkommen fotokarta. För att så långt möjligt nedbringa kostnaderna för fotokartans framställning hava utredningsmännen vidare föreslagit olika tekniska åtgärder. Fotograferingen skulle ske från särskilda, för ändamålet lämpade lätta flygmaskiner, som skulle anskaffas för kartverkets räkning. Härigenom skulle drifts- och underhållskostnaderna kunna väsentligt nedbringas i förhållande till vad hittills under försöksarbetena varit fallet. Fotograferingen skulle vidare utföras med mindre övertäckning samt i skala 1:20,000 i stället för i allmänhet tidigare 1:12,000—1:15,000, varigenom bildantalet per arealenhet och därmed kostnaderna skulle betydligt minskas. Det till stöd för kartframställningen erforderliga punktmaterialet skulle så vitt möjligt bestämmas ur bilder, tagna vid s. k. panoramafotografering, varigenom de geodetiska fältarbetena avsåges kunna inskränkas, arbeten som för närvarande droge relativt höga kostnader vid kartläggningen.

I de avgivna yttrandena hava vissa detaljerinringar gjorts mot de framlagda tekniska principerna för fotokartframställningen.

Sålunda har påyrkats, att övertäckningen vid fotograferingen alltid borde vara så stor, att stereoskopiskt utnyttjande av bilderna kunde ske för olika ändamål. Då utredningsmännen räknat med en övertäckning i medeltal av 60 % i flygled, torde denna fordran vara fylld. I trakter med större höjddifferenser avses större övertäckning skola användas och endast i flacka områden har sålunda en mindre övertäckning avsetts. I sådana områden lär emellertid ej heller det stereoskopiska utnyttjandet av bildmaterialet vara av större intresse.

Beträffande sättet för punktbestämningen till stöd för kartframställningen har från lantmäteristyrelsen framhållits, att detta torde komma att innebära en inskränkning av rikstrianguleringen, vilken ej blott utnyttjades för kartverkets arbeten utan även vid lantmäteriets samt städers och andra samhällens mätningar. Styrelsen har därvid hänvisat till de bestämmelser, som återfinnas i 1920 års mättningsförordning, att lokala triangelmätningar, då så kunde ske, böra anslutas till rikstrianguleringen. Denna bestämmelse har på sin tid, såsom framgår av 1917 års lantmäterikommissions betänkande, i främsta rummet tillkommit för att det för lokalt ändamål efter specialtriangulering framställda punktmaterialet samt de med stöd därav upprättade kartorna skulle kunna utnyttjas på bästa sätt för de allmänna kartarbetena, då kartläggningen grundades på framställning av stomkartor, sammansatta av tillgängliga lantmäteri- och andra kartor. Med det förslag, som nu framlagts till kartläggningens ordnande, saknar bestämmelsen

ur denna synpunkt egentlig betydelse. För de olika lokaltriangleringarnas utförande utgör anslutningen till rikstrianguleringen en viss fördel, dock mången gång ej utnyttjad även där så kunde ske, men icke något oefftergivligt krav för vinnande av erforderlig noggrannhet. Såsom lantmäteristyrelsen framhållit, torde också flertalet städer och andra samhällen redan hava övergått att utföra sina stommätningar genom triangel- och polygonmätning. Det torde därför vara föga antagligt, att där dessa utförts och beräknats i fristående koordinatsystem någon anslutning till rikstrianguleringen därefter skulle äga rum med åtföljande fullständig omräkning av koordinater för ej blott triangel- och polygonpunkter utan även alla koordinatbestämda gränspunkter m. m. Rikstrianguleringen, utförd såsom hittills skett med högst 4—6 punkter per kvadratmil, inbjuder ej heller till anslutning till densamma av lantmäteriets mätningar, som numera till övervägande delen bestå av sådana med relativt ringa omfattning. Därtill är punkttätheten alltför liten. Då utredningsmännens förslag innebär väsentliga kostnadsbesparingar — omkring 2 millioner kronor — därest metoden med punktbestämning från fotobilder, som upptagits med panoramakamera, kan utnyttjas i den omfattning som avsetts, synes ingen erinran böra göras emot att vid fotokartläggningen nämnda metod prövas samt att, om metoden visar sig lämplig med hänsyn till de svenska terrängförhållandena, övergång till densamma äger rum. Med anledning av vad kartverkschefen anfört angående i Tyskland använd annan ny metod för sådan punktbestämning, vilken metod ur andra synpunkter skulle kunna bliva av betydelse, särskilt för höjdpunktsbestämning, torde emellertid båda metoderna böra prövas, innan slutlig ståndpunkt tages till inköp av erforderlig instrumentutrustning för ändamålet. Även utredningsmännen hava i fråga om panoramakamerametoden ansett detta böra ske. Då det är av största vikt för det fortsatta arbetet med fotokartläggningen, att dessa försök utföras snarast möjligt under den övergångsperiod, som erfordras för kartverkets organiserande för en snabbare och omfattande kartläggning, har jag för avsikt att i det följande framlägga förslag om anslag redan för nästkommande budgetår för dessa försöksarbetens utförande.

I detta sammanhang torde även böra beröras den i kartverkschefens yttrande samt i chefens för sjökartverket ingivna skrivelse upptagna frågan om ny 1:a ordningens triangulering i Norrland. Utredningsmännen hava för sin del ansett troligt, att endast komplettering på vissa punkter skulle komma att erfordras men att i övrigt blott omräkning av triangelnäten skulle behövas. Denna rent teknisk-geodetiska fråga torde få upptagas till närmare prövning inom kartverket. Det torde här endast böra framhållas, att enligt utredningsmännens organisationsförslag de två observatorerna å geodetiska byrån beräknats skola utföra de mera vetenskapligt betonade geodetiska arbetena, bland dem erforderlig 1:a ordningens triangulering. I den mån sådan triangulering visar sig erforderlig inom Norrland, finnes sålunda möjlighet att också genomföra densamma.

Den ekonomiska kartläggningens utförande och omfattning.

Jag övergår härefter till frågan om sättet för de ekonomiska kartarbetenas fortsatta bedrivande.

Utredningsmännen hava — såsom redan framhållits — framlagt sex olika alternativ till den ekonomiska kartläggningens utförande och däribland förordat alternativet II a, som avser utgivning dels av fotokartan, dels av en förenklad ekonomisk karta. Den senare skulle framställas genom fotokartans komplettering med fastighetsgränser och registerbeteckningar — gränsinläggningen kontrollerad i samband med fältarbetet — samt inrekognoscering å fältet av bebyggelse, kommunikationsleder, sjöar och större vattendrag, kraftledningar (ej ortsnätet), fornlämningar samt av ägoslagen åker och trädgård. Inom utmarken skulle inrekognosceras endast vägar, som ledde till odling eller bebyggelse. Höjdpunkter skulle inläggas å kartan till ett antal av omkring 125 per kvadratmil. I motsats till för närvarande skulle någon beskrivning till kartan icke utgivas.

Såsom framgår av de avgivna yttrandena, för vilka jag nyss redogjort, har utredningsmännens förslag i allmänhet mottagits med tillfredsställelse och i princip tillstyrkts såsom en god lösning av den ekonomiska kartfrågan. Å andra sidan har i flera yttranden understrukits, att en enklare typ av ekonomisk karta såsom enligt alternativen III eller IV vore otillfredsställande särskilt ur jordbrukets synpunkt. I en del yttranden från hushållningssällskap och skogsvårdsstyrelser har påyrkats, att kartan skulle utföras enligt alternativ II, emedan utmarkens detaljerade redovisning å kartan medförde stora fördelar ur dessa institutioners arbetsynpunkt.

Kartverkschefen har i sitt yttrande framlagt förslag till en ny karttyp, som han ansett böra upptagas till prövning såsom en tänkbar lösning. Denna karttyp är i huvudsak en mellanform till utredningsmännens alternativ III a och III, ehuru i ritavseende något förändrad för att göra fastighetsindelningen och vägar mera framträdande å kartan. Ehuru flera skäl kunna anföras mot den senast framlagda karttypen, synes anledning saknas att närmare ingå härpå, enär kartverkschefen själv framhållit, att karttypen måste lämnas ur räkningen, i händelse kravet på åkerjordens detaljerade redovisning ansåges vara av den vikt, att den icke kunde eftergivas. Såväl av vad utredningsmännen i denna del i betänkandet anfört som av de avgivna yttrandena torde klart framgå, att detta krav särskilt ur jordbrukets och hushållningssällskapets synpunkt vore ett minimikrav på en ekonomisk karta, som skulle fylla sin uppgift. Därutöver torde blott böra betonas, att framställningen av åker och trädgård i särskild färg samt uppritningen av bebyggelsen å kartan enligt alternativ II a gör denna karttyp så väsentligt överskådligare och mera lättläst än en karta enligt det av kartverkschefen framlagda förslaget, att även ur denna synpunkt utredningsmännens alternativ synes mig bestämt vara att föredraga. Den högre kostnaden för detta alternativ i förhållande till kartverkschefens — av kartverkschefen beräknad till omkring 2,900 kronor per kvadratmil — torde vara väl motiverad genom

att kartan får en betydligt större användbarhet. Å andra sidan synes den mera detaljerade kartan enligt alternativ II icke medföra så stora fördelar, att densamma med hänsyn till kostnadsökningen kan anses motiverad.

På de skäl, som av utredningsmännen anförts, finner jag mig sålunda böra föreslå, att den ekonomiska kartan skall upprättas i huvudsaklig överensstämmelse med den av utredningsmännen i alternativ II a framlagda karttypen. De önskemål, som i vissa yttranden framställts rörande kartans förtydligande i tekniska detaljer och på vilka jag ansett mig här icke böra ingå, torde inom kartverket böra göras till föremål för ytterligare undersökning. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att slutligt fastställa karttypen i fråga om sådana tekniska detaljer och kartans trycktekniska utförande. För Göteborgs och Bohus län, där den ekonomiska kartläggningen nu fortskridit över mer än halva länet, torde kartarbetena böra slutföras efter enahanda grunder som tidigare eller sålunda med detaljerad ägoslagsredovisning å utmarken och med utgivande av beskrivning till kartan. Förutom med hänsyn till önskemålet att kartan över länet bör i sin helhet utgivas i samma typ, torde länets speciella karaktär göra detta önskvärt, varjämte den bristande kännedomen om länets fördelning i ägoslag torde tala för beskrivnings utgivande även över återstående delar av länet.

Utredningsmännen hava närmare angivit det område, inom vilket ekonomisk kartläggning synts främst böra ifrågakomma, och avgränsat detta att omfatta Götaland och Svealand, utom vissa delar av Värmlands och Kopparbergs län, samt av Norrland de närmast kusten belägna delarna jämte ett område av Jämtlands län, huvudsakligen trakten öster om Storsjön. Sammanlagt skulle enligt förslaget — med bortseende från det under kartläggning varande Göteborgs och Bohus län — 1,650 kvadratmil av landet undergå ekonomisk kartläggning. Över de häri icke ingående delarna av Värmlands och Kopparbergs län samt över ytterligare vissa delar av Norrland, där skogsbruket representerar det största intresset, hava utredningsmännen av kostnadsskäl ansett sig böra föreslå en enklare karttyp samt för dessa områden förordat upprättande av enbart fotokarta. Denna skulle dock giva en allmän överblick över förhållandena samt kunna utnyttjas som underlagskarta vid upprättande av skogskartor m. m.

Uti de från hushållningssällskapen, egnahemsnämnderna och skogsvårdsstyrelserna inkomna yttrandena från de län, där enbart fotokarta sålunda skulle komma att upprättas för vissa delar, har emellertid framhållits, dels att enligt dessa ortsrepresentanters mening området för den ekonomiska kartläggningen för respektive län vore mindre lämpligt avgränsat med hänsyn till föreliggande behov och borde utvidgas på sätt i de tidigare återgivna yttrandena närmare angivits, dels att inom det återstående fotokartområdet å kartorna borde inläggas åtminstone fastighetsindelningen. Utan fastighetsgränser ansåges nämligen kartornas värde för nämnda institutioners verksamhet bliva relativt obetydligt. Därjämte har från Norrbottens län fram-

hållits nödvändigheten av att kartområdet utvidgades att omfatta i huvudsak hela kustlandet på grund av den starka utveckling, som därstädes vore för handen, och de stora odlingsmöjligheter, som där föreläge. Även inom Norrbottens lappmark hava vissa delar av betydelse ur jordbrukssynpunkt ansetts böra kartläggas.

Då de framförda önskemålen synta vara av välgande art och av väsentlig betydelse för ifrågavarande län, har jag låtit verkställa ytterligare utredning i berörda spörsmål. Jag har därvid inhämtat, att även utredningsmännen övertägt ett alternativ till de olika kartområdenas avgränsning och karttyperna inom desamma, vilket i väsentliga delar sammanfaller med de nu från länen anförda önskemålen, men ur kostnadsynpunkt stannat för det framlagda förslaget. Med ledning härav och de från länen framförda specialsynpunkterna har jag låtit upprätta ett förslag till kartläggningens utvidgning inom berörda län.

De skäl, som anförts för att fastighetsindelningen bör inläggas å kartor av här ifrågavarande slag, synas mig vara av den välgande art, att kostnadsökningen, ehuru betydande, måste anses motiverad med hänsyn till kartans ökade värde, särskilt för hushållningssällskap, egnahemsnämnder och skogsvårdsstyrelser. Härigenom kunna nämligen läge och allmänna betingelser fastställas för de olika fastigheterna, vilka utgöra de oftast förekommande enheterna vid sådana ekonomiska spörsmåls behandling, vid vilka kartan är av betydelse. Även ett annat skäl, som framförts av chefen för rikets allmänna kartverk i hans yttrande, synes tala för fastighetsgränsernas inläggande på fotokartorna i de fall, där ekonomisk karta icke skulle utgivas. Kartverkschefen har nämligen framhållit, att svårigheten att finna sig till rätta och taga sig fram efter en fotokarta utan fastighetsindelning komme att bliva stor, icke blott för allmänheten utan även för fackmannen, i fråga om kartblad över vida sammanhängande skogsområden, där fattigdomen på konturer och enformigheten i övrigt icke lämnade tillräckligt stöd för orienteringen. Dessa synpunkter torde särskilt hava sitt berättigande inom de delar av landet, där enbart fotokarta avsetts skola upprättas.

Jag anser sålunda, att inom områden, som föreslås skola ingå i kartläggningen men över vilka ekonomisk karta icke avses skola upprättas, fastighetsindelningen bör inläggas på fotokartan, med undantag för de endast storskiftade delarna av Kopparbergs län, varest på grund av rådande fastighetsförhållanden gränsinläggning icke kan genomföras utan synnerligen vidlyftigt och dyrbart fältarbete. I sistnämnda fall torde dock kunna framdeles övervägas, huruvida önskemålet om åtminstone skifteslagsgränsernas inläggande kan utan större kostnadsökning tillgodoses.

Med utgångspunkt från att fastighetsindelningen kommer att inläggas å fotokartorna på nyss angivet sätt torde ortsintressenas huvudönskemål bliva tillgodosedda. Den utvidgning av den ekonomiska kartläggningen, som påyrkats, torde därför kunna i någon mån inskränkas i förhållande till de av ortsrepresentanterna framställda kraven utan att mera betydande intressen bliva trädde för nära. Vid den verkställda ytterligare undersökningen ha

— med hänsyn till de framförda erinringarna — i främsta rummet ansetts böra ifrågasättas vissa utvidgningar av det ekonomiska kartområdet inom Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län. En förteckning över de socknar eller sockendelar inom nämnda län, som härvid avses, torde få biläggas statsrådsprotokollet. Bland ifrågavarande till ekonomisk kartläggning föreslagna områden hava icke upptagits de i yttrandet från hushållningssällskapet i Kopparbergs län till sådan kartläggning föreslagna jordbruksbygderna kring Väster- och Österdalälven, enär inläggandet av fastighetsindelning därstädes med nuvarande fastighetsförhållanden skulle bliva synnerligen tidskrävande och dyrbart. Med hänsyn till den betydelse, dessa områden äga, synes emellertid, då kartläggningen av länet kommer till stånd, böra övervägas, huruvida icke inom dessa delar å fotokartblad, som upptaga mera utpräglad jordbruksbygd, övriga detaljer såsom åkerjord, bebyggelse m. m. böra inläggas på sådana kartblad på samma sätt som å den föreslagna ekonomiska kartan.

Jag förordar, att de områden, som i bilagan angivas, intagas i planen för den ekonomiska kartläggningen utöver de av utredningsmännen föreslagna områdena.

Vidare vill jag, på skäl som anförts av hushållningssällskapet, egnahemsnämnden och skogsvårdsstyrelsen i Norrbottens län, tillstyrka, att även den nordligaste delen av länets kustland intages i planen för fotokartläggningen, utom vad beträffar Muonionalustas kapellförsamling.

Det från nämnda län framförda förslaget om utvidgning av kartläggningen till vissa delar av lappmarken har jag däremot icke ansett mig böra upptaga, då det gäller uppgörande av planen för kartläggningen under en 30-årsperiod. I den mån utvecklingen inom lappmarken visar sig ytterligare intensifieras, torde denna fråga böra framdeles upptagas till prövning, sedan det nu tänkta kartläggningsprogrammet genomförts.

Uti kartverkschefens yttrande har bland annat framhållits möjligheten av att fotokartläggning inom vissa områden av landet med särskilt stora relativa höjdskillnader skulle kunna komma att visa sig omöjlig att utföra med erforderlig noggrannhet för en karta i skala 1:10,000. Även utredningsmännen hava i sitt betänkande erinrat om att sådana svårigheter kunna uppstå på grund av terrängförhållandena men dock ansett fotobildens stora värde vid kartans utnyttjande härvid böra föranleda, att hellre något större lokala fel i kartbilden godtoges än att inom dessa områden en övergång till annan karttyp skulle ske. Med hänsyn till nämnda förhållanden har jag, ehuru jag biträder utredningsmännens nyss angivna uppfattning, här funnit mig böra framhålla, att den av mig framlagda planen för kartläggningens omfattning givetvis endast avser de stora dragen och att mindre jämkningar i planen av nyss anförda eller av andra anledningar kunna under arbetets gång och på grund av därvid gjorda erfarenheter bliva erforderliga. Det torde därför böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om sådana detaljer i arbetena.

Till jämförelse mellan utredningsmännens, länsrepresentanternas och av

mig förordade förslag torde följande uppgifter böra sammanfattningsvis lämnas rörande kartläggningens omfattning i här berörda delar, sättet för utförandet och kostnaderna för de olika förslagen.

Kartläggningens omfattning (arealerna i kvadratmil).

L ä n	Utredningsmännens förslag		Länsrepresentanternas förslag		Departementschefens förslag	
	fotokarta i skala 1 : 10,000	fotokarta i skala 1 : 20,000	ekon. karta enl. alt. IIa i skala 1 : 10,000	fotokarta enl. alt. III i skala 1 : 10,000	ekon. karta enl. alt. IIa i skala 1 : 10,000	fotokarta enl. alt. III i skala 1 : 10,000
Värmlands län.....	52.8	80.5	132.8	—	76.5	56.8
Kopparbergs ».....	144.1	122.9	19.6	247.4	19.6	¹ 247.4
Gävleborgs ».....	140.4	—	140.4	—	83.9	56.5
Västernorrlands ».....	159.8	48.7	{ helst ut- vidgat }	208.0	79.6	128.4
Jämtlands ».....	90.5	—	{ helst ut- vidgat }	90.5	—	90.5
Västerbottens ».....	105.7	—	helst 105.7	—	47.5	58.2
Norrbottnens ».....	89.6	—	13.3	² 76.3	13.3	76.3
» » (nytt)	—	—	—	114.3	—	114.3
Summa	781.9	252.1	411.8	736.5	320.4	827.9
Totalsumma	1,034.0		1,148.3		1,148.3	

Beräknad kostnad.

L ä n	Utredningsmännens förslag		Länsrepresentanternas förslag		Departementschefens förslag	
	fotokarta i skala 1 : 10,000	fotokarta i skala 1 : 20,000	ekon. karta enl. alt. IIa i skala 1 : 10,000	fotokarta enl. alt. III i skala 1 : 10,000	ekon. karta enl. alt. IIa i skala 1 : 10,000	fotokarta enl. alt. III i skala 1 : 10,000
Värmlands län.....	227,000	352,000	1,262,000	—	812,000	393,000
Kopparbergs ».....	628,000	537,000	208,000	2,039,000	208,000	³ 1,051,000
Gävleborgs ».....	611,000	—	1,257,000	—	750,000	410,000
Västernorrlands ».....	697,000	212,000	—	1,612,000	779,000	994,000
Jämtlands ».....	395,000	—	—	612,000	—	612,000
Västerbottens ».....	462,000	—	858,000	—	385,000	394,000
Norrbottnens ».....	392,000	—	119,000	555,000	119,000	555,000
» » (nytt)	—	—	—	838,000	—	838,000
Summa	3,412,000	1,101,000	3,704,000	5,856,000	3,053,000	5,247,000
Totalsumma	4,513,000		9,360,000		8,300,000	

¹ Fotokarta utan fastighetsgränser. — ² Helst hela området ekonomiskt kartlagt.

³ Fotokarta utan fastighetsgränser.

Av här anförda kostnadssiffror framgår, att det av mig förordade förslaget skulle medföra en överslagsvis beräknad kostnadsökning utöver utredningsmännens förslag av omkring 3.8 miljoner kronor. Med utgångspunkt från de av utredningsmännen i betänkandet beräknade årliga totalkostnaderna för den ekonomiska kartläggningen och fotokartläggningen under den 30-åriga kartläggningsperioden skulle genomförandet av deras förslag draga en kostnad av omkring 28.3 miljoner kronor. Denna kostnadssumma skulle alltså med de av mig förordade utvidgningarna i planen för kartläggningen komma att stiga till omkring 32.1 miljoner kronor. Den beräknade kostnadsökningen fördelar sig på följande sätt.

Utgivning av vissa fotokartor i skala 1: 10,000 i stället för

i 1: 20,000.....	kronor	40,000
Utvigingen av den ekonomiska kartläggningen.....	»	1,560,000
Fastighetsindelningens inläggande på övriga fotokartor....	»	1,350,000
Utvigning av kartläggningen i Norrbottens läns kustland	»	840,000

Summa kronor 3,790,000.

Kartornas skala.

Vid nyss berörda kostnadsberäkningar har jag utgått från att samtliga kartor såväl ekonomiska kartor som fotokartor skola utgivas i skalan 1: 10,000. Utredningsmännen hava föreslagit skalan 1: 20,000 för fotokartorna inom vissa områden av Värmlands, Kopparbergs och Västernorrlands län, vilka med hänsyn till skogens och skogsmarkens mera ensartade beskaffenhet ansetts kunna vara betjänade med kartor i den mindre skalan. Då emellertid härvid förutsatts, att flygfotograferingen skulle utföras på sådant sätt, att kartor vid behov kunde sammansättas i skala 1: 10,000 även över dessa områden, blir den beräknade kostnadsskillnaden endast 150 kronor per kvadratmil eller sammanlagt omkring 40,000 kronor, om även kartorna inom berörda områden skulle utgivas i skalan 1: 10,000. Från såväl Värmlands som Västernorrlands län hava erinringar gjorts mot den mindre skalan för nämnda områden. Härvid har hänvisats till bland annat fördelen vid utnyttjandet av kartorna att en och samma skala föreläge för samtliga kartblad. Även lärarkollegiet vid tekniska högskolan har förordat användning av enbart skalan 1: 10,000 för hela kartområdet.

Uti de avgivna yttrandena har i allmänhet förordats skalan 1: 10,000 och ytterligare understrukits de av utredningsmännen framhållna fördelarna av nämnda skala ej minst med hänsyn till såväl jordbrukets som skogsbrukets kartbehov. En avvikande mening härutinnan har dock framförts från dels kommissionen för de allmänna kartarbetena, dels chefen för rikets allmänna kartverk. I båda dessa yttranden har ifrågasatts lämpligheten av att statsmakterna från början bunde sig för viss kartskala samt förordats, att i fråga om kartskalen endast borde fastställas, att fotokartan skulle utgivas i högst skalan 1: 10,000 och lägst skalan 1: 20,000 men att även en mellanskala, förslagsvis 1: 15,000, skulle kunna ifrågakomma. Sistnämnda

skala har därvid angivits vara väl läsbar även beträffande de fotografiska detaljerna.

Att vid nu ifrågavarande kartläggning olika skalor skulle utnyttjas över olika områden, vilka alltid måste i viss utsträckning angränsa varandra, synes mig vara till betydande nackdel vid kartans utnyttjande, särskilt som underlag för andra kartarbeten men även i övrigt. Detta gäller givetvis särskilt en karta utgiven i sammanhängande kartbladsindelning, där sålunda lätt samma administrativa område eller en och samma fastighet skulle till viss del komma att kartläggas i en skala och angränsande del i en annan. En möjlighet är visserligen att utgiva samtliga blad, som ligga intill begränsningslinjerna för de olika skalområdena, i båda skalorna. Ju mera områdena för olika skalor komme att uppdelas, desto fler blad skulle erfordras utgivna i båda skalorna. Vinsten ur kostnadssynpunkt bleve då problematisk. Det torde böra erinras om att i fråga om den topografiska kartan, såsom tidigare omnämnts, olika skalor — 1: 100,000 och 1: 200,000 — i viss utsträckning använts inom Norrland och att erinringar från såväl myndigheter som andra kartkonsumenter just gjorts mot detta förhållande med hänsyn till svårigheterna vid kartans utnyttjande. Även kartverkskommissionen har tidigare i samband med yttrande över organisationsnämndens betänkande framhållit nackdelarna av olika skalor för den ekonomiska kartan. Detsamma gäller givetvis fotokartan, där denna avses skola ersätta den ekonomiska kartan. Vid planläggningen av den omfattande kartläggning av landet, som nu föreslås, synes därför böra fastställas en enhetsskala för arbetets utförande.

Vid valet av denna enhetsskala synes ingen tvekan böra råda, att den av utredningsmännen föreslagna skalan 1: 10,000 bäst tillgodoser kartläggningens syften. Även ur läsbarhetens synpunkt torde denna skala vara erforderlig med hänsyn till karttypen, som bygger på att fotobildens detaljer skola i stor utsträckning kunna ersätta en schematiserad kartas uppritade och därför lättare läsbara detaljer. Detta utgör förutsättningen för att kunna vinna de förenklingar och därmed de kostnadsminskningar vid kartläggningen, som utredningsmännen räknat med. Av det kartprov på en fotokarta i skala 1: 15,000, som kartverkschefen bifogat sitt yttrande, framgår även, att denna skala ur läsbarhetens och detaljstudiets synpunkt är betydligt underlägsen skalan 1: 10,000. För en icke fackman torde en fotokarta i mindre skala än 1: 10,000 vara mycket svårtydd. Då härtill kommer, att bildmaterialet, såsom utredningsmännen betonat, under alla förhållanden bör framställas på sådant sätt, att kartor i skala 1: 10,000 kunna vid behov upprättas även över områden, där utgivningen eventuellt skulle ske i en mindre skala, torde såsom redan framhållits kostnadsskillnaden bliva så ringa, att någon anledning att frångå enhetsskalan 1: 10,000 icke synes föreligga. I den mån kartor i mindre skala, exempelvis 1: 20,000, skulle visa sig behövliga för översiktsändamål, kunna, såsom utredningsmännen påpekat, sådana kartor lätt framställas genom förminskning av kartan i skala 1: 10,000. Utgivning av dylika kartor torde kunna ske för en kostnad av omkring 100 kronor per kvadratmil.

Jag får sålunda föreslå, att skalan för den ekonomiska kartan och fotokartan fastställes till 1: 10,000 med rätt för Kungl. Maj:t att besluta om utgivning även av kartor i skala 1: 20,000, där särskilda skäl härför anses föreligga.

I detta sammanhang torde även böra erinras om de önskemål, som framställt i yttranden från tekniska högskolans lärarkollegium, skogssällskapet och hushållningssällskapet i Jämtlands län, att genom kartverkets medverkan kunna för specialbehov erhålla fotokartor i större skala än 1: 10,000, exempelvis i skala 1: 5,000. Skogssällskapets uttalande gäller härvid i första hand möjligheten att i samband med kartverkets arbeten få specialfotografering verkställd i större skala inom ett område vid exempelvis planläggning för samhällsbyggnad eller för kartläggning av viss egendom e. d. I den mån detta kan ske med tillgänglig personal och materielutrustning, synes något hinder icke böra möta mot en sådan anordning i enstaka fall, under förutsättning, såsom skogssällskapet avsett, att vederbörande beställare bestrider kostnaderna. Skulle en sådan verksamhet visa sig erforderlig i större omfattning, torde man emellertid få räkna med en särskild organisation för ändamålet inom kartverket vid sidan av den allmänna kartläggningen, så att kartarbetena ej bliva fördröjda av sådana specialarbeten. Det torde dock för närvarande saknas anledning att närmare ingå på frågan om anordnandet av en sådan affärsverksamhet inom kartverket. Den av tekniska högskolans lärarkollegium samt hushållningssällskapet i Jämtlands län berörda frågan avser däremot möjligheten att utnyttja det för den allmänna kartläggningen tagna fotomaterialet för framställning av kartor i större skala genom förstoring av detta bildmaterial eller eventuellt även av negativerna till fotokartorna. Här är frågan huvudsakligen av teknisk-fotografisk art och är beroende av huruvida negativmaterialet medger en förstoring till den önskade skalan med tillräcklig skärpa. I den mån detta kan ske utan att öka fotograferingsskalan för den allmänna kartläggningen med därav följande ökade kostnader, synes kartverket mot ersättning böra äga att utföra sådana arbeten. Detsamma gäller även bildmaterialets användning för andra ändamål såsom exempelvis för framställning av stereobilder o. d. Det synes mig nämligen vara ett intresse för statsverket, att bildmaterialet kommer till största möjliga användning. Därest verksamheten framdeles skulle bliva av större omfattning, kan härigenom även utvinnas en viss inkomst för statsverket.

Beskrivning till ekonomiska kartan.

Såsom redan omnämnts, ingår i utredningsmännens förslag till de ekonomiska kartläggningsarbetenas bedrivande icke någon beskrivning till den ekonomiska kartan. Tidigare har, som nämnts, sådan beskrivning utgivits sockenvis, varvid i de senast kartlagda fyra länen i södra Sverige beskrivningen upptagit fastigheterna med uppgift om arealen av olika ägoslag inom desamma så långt kartskalen medgivit sådan detaljerad redovisning. Frågan om beskrivningens bibehållande eller icke har av utredningsmännen ingående behandlats. Med hänsyn till de stora kostnaderna för upprättande

och utgivning av beskrivningen har förordats, att densamma slopas men att kartverket på begäran av myndigheter eller enskilda skulle till självkostnadspris från kartan uträkna arealer för fastigheter.

I de avgivna yttrandena hava flera hushållningssällskap och egnahemsnämnder samt vissa skogsvårdsstyrelser uttalat önskvärdheten av att beskrivningen åtminstone i någon förenklad form kunde utgivas, då därmed kartans värde väsentligt skulle ökas för dessa institutioners verksamhet genom känneheten om fastigheternas arealer. Beskrivningens betydelse för jordbruksstatistiken och fastighetstaxeringen har därjämte framhållits. Sistnämnda synpunkter hava även framförts av statistiska centralbyrån, som ställt sig mycket tveksam till beskrivningens slopande särskilt med tanke på jordbruksstatistiken. Om emellertid beskrivningen av kostnadsskäl måste slopas, har centralbyrån påkallat, att med hänsyn till befolkningsstatistiken åtminstone uppgifter å totalareal land rörande rikets olika indelningar skulle tillhandahållas centralbyrån från kartverket allt efter som kartarbetena fortskrede.

Då erinringarna mot beskrivningens slopande framförts särskilt från de län, där beskrivning tidigare funnits utgiven samt dess värde och användning för olika praktiska ändamål prövats och vitsordats, har det synts mig böra undersökas, huruvida möjlighet skulle kunna föreligga att i någon form och till rimlig kostnad utgiva beskrivningen även i fortsättningen. Med den karttyp enligt utredningsmännens alternativ II a, som jag förordat för den ekonomiska kartan, skulle under alla förhållanden en beskrivning icke kunna utföras på det detaljerade sätt, som hittills skett. Från kartan skulle kunna uträknas en fastighets totalareal samt däri ingående dels areal åker och trädgård, dels areal av sjöar och större vattendrag. En beskrivning, utgiven sockenvis, skulle sålunda kunna upptaga fastigheterna jämte nyssberörda arealuppgifter. En dylik beskrivning skulle givetvis draga en väsentligt lägre kostnad än den nuvarande fullständiga beskrivningen, som enligt utredningsmännens kostnadsberäkningar i medeltal skulle draga en kostnad av omkring 4,100 kronor per kvadratmil eller med den omfattning av den ekonomiska kartläggningen, som jag förordat, omkring 8 miljoner kronor för hela området. Någon exakt beräkning av vad en förenklad beskrivning av nyss antydd art skulle komma att kosta är icke möjlig att göra utan direkta försöksarbeten. Uppskattningsvis har emellertid en dylik beskrivning beräknats draga omkring en tredjedel av kostnaden för den nuvarande beskrivningen. Totalkostnaden skulle då bli omkring 2.7 miljoner kronor. Storleksordningen av denna summa synes mig visa, att även i denna form en beskrivning icke gärna kan ifrågakomma, utan att behovet av densamma ur statlig synpunkt kan starkt motiveras och anses allmänt föreligga. De skäl, som utredningsmännen anfört för beskrivningens slopande, synas mig giva vid handen, att detta icke är fallet, även om det givetvis mången gång är ur arbetssynpunkt fördelaktigt att hava tillgängliga arealuppgifter och ett register över alla fastigheter i beskrivningsform. Även för hushållningssällskapen torde dock icke föreligga större svårigheter att vid behov låta uträkna erforderliga arealupp-

gifter från kartan, då denna i den föreslagna skalan 1:10,000 i allmänhet kommer att redovisa åtminstone alla jordbruksfastigheter var för sig. I viss utsträckning kunna också arealuppgifter erhållas från jordregistret.

Från Södermanlands läns hushållningssällskap har, såsom tidigare omnämnts, framförts tanken på att en förenklad beskrivning till kartan skulle kunna utgivas av lokala organ, som kunde vara villiga bekosta en sådan beskrivning. Därest intresse för en sådan anordning visar sig förefinnas, synas hinder icke föreligga, att kartverket medverkar till realiserande av ett sådant önskemål på samma sätt som tidigare skett med kartutgivningen, då kostnaderna härför utgingo av medel, anslagna av landsting eller hushållningssällskap. Om medel för ändamålet ställdes till förfogande från länen och dessa omhänderhade försäljningen av beskrivningarna, skulle kartverket kunna kostnadsfritt tillhandahålla sitt material av uppgifter rörande fastigheterna till underlättande av beskrivningens upprättande samt förmedla utförandet av de erforderliga arealberäkningarna, konceptbeskrivningens sammanställning och tryckningen av densamma samt övervaka arbetets genomförande. Detta skulle i viss mån endast innebära en utvidgning av den verksamhet, som utredningsmännen tänkt sig skola utövas vid kartverket, sedan beskrivningen slopats, med tillhandahållande av arealuppgifter på begäran mot ersättning till självkostnadspris.

På grund av vad jag sålunda anfört ansluter jag mig till utredningsmännens förslag, att beskrivning till ekonomiska kartan för framtiden icke skall utgivas genom statens försorg. Det torde, på sätt statistiska centralbyrån påyrkat, böra åligga kartverket att tillhandahålla uppgifter rörande totalarealen för socknar, städer och andra samhällen, allteftersom nykartläggningen fortskrider.

Kartläggningsperiodens längd.

Uti direktiven för den verkställda utredningen rörande rikets ekonomiska kartläggning har dåvarande departementschefen framhållit, att det syntts uppenbart, att, därest en ekonomisk kartläggning skulle för landet i dess helhet bliva av betydelse, densamma måste genomföras på en relativt kort tidsperiod. Utredningen skulle därför verkställas med utgångspunkt från att kartläggningen bleve slutförd över hela Götaland och Svealand samt Norrlands kustland och odlingsbygder under en tidrymd av trettio år, räknat från det arbetet enligt de nya grunderna igångsattes.

Utredningsmännen hava utgått härifrån vid de i utredningen gjorda beräkningarna samt uttalat, att arbetena enligt det av dem uppgjorda förslaget, sedan den nya organisationen för kartverket till fullo utbyggts under en femårsperiod, borde kunna slutföras inom den i direktiven angivna tiden av trettio år, vilken även måste ur olika synpunkter anses lämpligt avvägd med hänsyn å ena sidan till kartbehovet och å andra sidan till de tekniska möjligheterna för kartläggningens genomförande.

I de avgivna yttrandena har, särskilt från de olika länsorganisationerna, betonats vikten och önskvärdheten av att de planerade kartarbetena snarast

igångsattes och snabbt genomfördes med hänsyn till den föreliggande bristen på erforderliga kartor. Härvid har ifrågasatts en ännu kortare kartläggningsperiod än trettio år.

Det kan visserligen synas möjligt att förkorta kartläggningsperiodens längd genom att organisationen i erforderlig mån utökas och de årliga anslagen i överensstämmele härmed höjas. I praktiken torde emellertid ganska stora svårigheter uppstå att organisatoriskt och tekniskt lösa en så omfattande arbetsuppgift som den här ifrågavarande på en alltför sammanträngd tidsperiod. I betraktande av föreliggande förhållanden och den utökning av kartläggningsprogrammet, som jag föreslagit, torde den angivna trettioårsperioden vara ett minimum för programmets realiserande. Det gäller nämligen att kartlägga ett område av omkring 2,800 kvadratmil eller sålunda i medeltal under en trettioårsperiod omkring 93 kvadratmil (930,000 hektar) per år. Såväl av denna anledning som med hänsyn till de årliga kostnaderna kan jag icke tillstyrka en ytterligare förkortning av kartläggningsperioden. Å andra sidan framgår av de avgivna yttrandena, att perioden om möjligt ej bör sättas längre än som av angivna skäl synes nödigt. De för ifrågavarande kartarbetens genomförande under en tidsperiod av omkring trettio år beräknade anslagen, till vilka jag i det följande återkommer, skulle komma att i medeltal uppgå till omkring 1.1 miljon kronor årligen. Med beaktande av fördelarna av arbetets snabba genomförande synes mig denna kostnadsram vara godtagbar. Jag ansluter mig därför till förslaget, att kartläggningsperioden beräknas till trettio år och att organisation och anslag avvägas i förhållande härtill.

I anslutning till utredningsmännens förslag och vad jag i övrigt anfört skulle planen för ifrågavarande kartläggningsarbete innebära,

att den ekonomiska kartläggningen av landet skall för framtiden utföras i huvudsaklig överensstämmelse med det av utredningsmännen såsom alternativ II a framlagda förslaget, dock att i planen för denna kartläggning skola upptagas, utöver de områden, som angivas å kartbilaga 1 till utredningsmännens betänkande, de socknar eller delar därav, som i den till detta protokoll fogade bilagan närmare angivas,

att fotokarta i skala 1: 10,000 med därå inlagd fastighetsindelning beräknas därutöver skola upprättas i fråga om övriga delar av Värmlands, Gävleborgs och Västernorrlands län och av kustlandet i Västerbottens och Norrbottens län, utom området motsvarande Muonionalustas kapellförsamling, samt de delar av Jämtlands län, varöver fotokarta enligt kartbilaga 1 till utredningsmännens betänkande avsetts skola upprättas,

att fotokarta i skala 1: 10,000 utan fastighetsindelning beräknas skola upprättas över de delar av Kopparbergs län, som icke ingå i planen för den ekonomiska kartläggningen, samt

att de sålunda angivna kartarbetena beräknas skola genomföras under en kartläggningsperiod av omkring 30 år, efter det kartverkets organisation för ändamålet upprättats.

Därest riksdagen icke har något att erinra mot det av mig tillstyrkta förslaget, torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om ordningen för kartarbetenas genomförande samt om de allmänna föreskrifter, som kunna erfordras för arbetets bedrivande.

5. Kartornas revidering och ajourhållning.

I enlighet med de för utredningen givna direktiven hava utredningsmännen även upptagit till behandling frågan om de ekonomiska kartornas revidering och ajourhållning. *Utredningsmännen* anföra härom bland annat följande.

Den tidigare framförda kritiken i fråga om avsaknaden av revidering beträffande de ekonomiska kartorna funne utredningsmännen mycket naturlig och befogad. De äldsta ekonomiska kartorna vore nu mer än 75 år gamla, och i stor utsträckning vore de ekonomiska kartorna utgivna i en skala (1:50,000), som icke kunde tillfredsställa de ändamål, för vilka en ekonomisk karta numera erfordrades. Det syntes emellertid utredningsmännen av de till Falks utredning avgivna yttrandena framgå, att kritiken, i den mån den icke avsåge de allra äldsta kartorna från 1860—80-talen, kanske icke i främsta rummet riktade sig mot kartornas föråldrade skick utan måhända i samma mån mot kartornas brister ur användningssynpunkt, deras skala och innehåll och i sistnämnda hänseende speciellt mot kartornas avsaknad av detaljerad fastighetsredovisning. Kravet på revidering torde därför blivit starkare än eljest skulle varit fallet.

De krav, som framförts på grundlig revidering av de tidigare utgivna kartorna, bleve emellertid tillgodosedda genom det av utredningsmännen framlagda förslaget om genomförande av ekonomisk kartläggning i skala 1:10,000 över hela den del av landet, som kunde anses vara i behov av en ekonomisk karta. Genomfördes detta förslag, skulle sålunda endast Göteborgs och Bohus län, där kartläggningen för närvarande påginge, vid den 30-åriga kartläggningsperiodens slut hava en ekonomisk karta, som vore äldre än 30 år. Detta kartläggningsprogram innebure alltså icke endast en nykartläggning av mycket stora områden, som hittills saknat ekonomisk karta, utan även att samtliga, i olika former redan ekonomiskt kartlagda län erhöle en ny ekonomisk karta i skala 1:10,000 och med fullständig fastighetsredovisning, så långt skalan det medgäve. Den korta tid, som beräknats för detta programs genomförande, syntes utredningsmännen giva vid handen, att några åtgärder för nytgivning i reviderat skick av de hittillsvarande kartorna icke borde vidtagas under mellantiden, då kostnaderna härför skulle ställa sig ganska höga och arbetena vid revideringen av kartorna icke kunde utnyttjas vid tillkomsten av den nya kartan i skala 1:10,000.

Frågan om den grundliga revideringen av äldre kartor kunde sålunda anses löst med det av utredningsmännen framlagda förslaget till den ekonomiska kartläggningens utförande.

Det gällde emellertid jämväl att lösa frågan om den fortsatta ajourhållningen av den föreslagna ekonomiska kartan i skala 1:10,000, sedan den upprättats och utgivits. Beträffande denna fråga gällde i icke mindre mån än vad nykartläggningen anginge, att man måste väga kraven på kartan mot de kostnader, som deras tillfredsställande medförde. Ajourhållningen måste därför lösas på sådant sätt, att kartans huvuduppgifter kunde tillgodoses genom densamma men med rimliga kostnader.

De olika ändamålen, som den ekonomiska kartan skulle tjäna, ställde också helt olika krav på kartans ajourhållning. I flera fall kunde den speciella ajourhållningen för visst ändamål ske utan nyttagivning av kartan och på tillfredsställande sätt delvis utföras utan kartverkets medverkan.

Beträffande exempelvis den för befolkningsstatistiken erforderliga ajourhållningen av kartan i fråga om gränserna för socknar, städer och andra samhällen kunde ett exemplar av den utgivna kartan ständigt hållas ajour hos kartverket och erforderliga arealuträkningar rörande indelningsändringarna härifrån utföras och delgivas statistiska centralbyrån. För den centrala förvaltningen funnes på detta sätt även tillgängligt en i denna del ständigt ajourhållen karta, som vid behov kunde giva ledning vid spörsmål angående rikets indelning.

För länsstyrelsernas del kunde på motsvarande sätt ett exemplar av kartan ajourhållas för varje län vid vederbörande lantmäterikontor, för vars verksamhet ändock givetvis vore av betydelse att hava tillgång till dessa uppgifter samlade å en karta. Den betydelse, som den ekonomiska kartan enligt det framlagda förslaget skulle erhålla för fastighets- och jorddelningsväsendet såsom översiktskarta beträffande fastighetsindelningen, torde medföra, att lantmäterikontoren för sitt löpande arbete funne det önskvärt att ständigt hava ett ajourhållet exemplar tillgängligt även beträffande fastighetsindelningen, i den mån denna vore redovisningsbar å kartan. Verkställdes inläggning av förändringarna i fastighetsindelningen på den ekonomiska kartan successivt, allt efter som förändringarna infördes i jordregistret, bleve detta arbete av relativt mindre betungande art. Även inom län med mycket omfattande nybildning av fastigheter torde ett ritbiträde kunna utföra arbetet på en sammanlagd tid av 3—4 månader om året, inom andra län på väsentligt kortare tid. Berörda nytillkommande arbete å lantmäterikontoren torde visserligen kunna komma att å vissa kontor medföra behov av ökad arbetskraft. Kostnaderna för en sådan ökning torde dock med hänsyn till nyttan av arbetet redan för kontoren själva kunna anses väl motiverade. Genom en dylik ständig ajourhållning beträffande fastighetsindelningen av ett exemplar av den ekonomiska kartan inom varje län funnes möjlighet att för skilda ändamål göra utdrag från denna karta och att vid behov på ett enkelt sätt komplettera ett tryckt exemplar av den ursprungliga kartan för visst ändamål. Alla ändringar i gränser eller registerbeteckningar borde därvid på lantmäterikontorets exemplar införas med rött, så att de lätt framträdde i förhållande till det ursprungliga trycket. Genom samarbete mellan lantmäteristyrelsen och kartverket torde en dylik ajourhållning av ett exemplar av ekonomiska kartan å respektive lantmäterikontor kunna ordnas på lämpligt sätt, så att ajourhållningen kunde bliva till lättnad även för nyttagivningen av den ekonomiska kartan.

För vägväsendet torde ajourhållningen speciellt lätt kunna ske, om, såsom utredningsmännen ifrågasatt, vid nya vägförslags genomförande dessa till sin plansträckning inlades på ett exemplar av den ekonomiska kartan. En sammanställning av de nytillkomna vägarna kunde då lätt göras på ett dylikt exemplar av kartan hos vägingenjören och därigenom hållas tillgänglig för länsstyrelsen och i övrigt vid förekommade behov.

Vad beträffade gränserna för nytillkomna plan- och föreskriftsområden, torde med hänsyn till dessa gränserns betydelse för jorddelningen även dessa komma att inläggas på lantmäterikontorens ovannämnda ajourhållna exemplar och uppgifter därom sålunda kunna finnas lätt tillgängliga.

Ett av de mera betydande ändamål, för vilka den ekonomiska kartan utnyttjades, vore hushållningssällskapens verksamhet. Det torde emellertid ej heller för dessa erbjuda större svårighet att vid behov erhålla för deras verk-

samhet erforderliga kompletterande uppgifter från lantmäterikontorens ajourhållna exemplar. På samma sätt torde skogsvårdsstyrelserna för sin verksamhet från lantmäterikontoren kunna erhålla behöfliga uppgifter angående förändringar i fastighetsindelningen.

För skogsbrukets del hade den ekonomiska kartan sitt speciella intresse såsom underlagskarta vid kartläggning. Den ekonomiska kartan finge sålunda här uppgiften att utgöra en fortlöpande arbetskarta. Det syntes därför erforderligt att något närmare undersöka denna uppgifts inverkan på frågan om kartans revidering och ajourhållning.

I skogen förekomme två producerande kapitalföremål, marken och den växande skogen. Under det att marken vore jämförelsevis oföränderlig genom tiderna, ändrades skogskapitalet oavbrutet. Denna förändring bleve än mer framträdande genom människans eget ingripande. Som förut nämnts vore det därför önskvärt, att en skogskarta vidmakthölles, genom att inträffade förändringar av större betydelse (gallring, skogsodling, kalavverkning m. m.) årligen inlades å kartan. Om fotokartan, ofta efter vissa kompletteringar, användes som skogskarta, torde densamma genom nu angiven ajourhållning kunna bibehållas fullt användbar utan revidering å marken omkring 30 år. För särskilt norra Sverige, där dylika förändringar inträffade mera sällan, torde ännu längre tid i genomsnitt kunna beräknas, under det att för sydligare delar av landet måhända borde räknas med en något kortare period än 30 år. Skogsbeståndens sammansättning i dessa senare trakter av övervägande yngre och medelålders skog liksom det sannolika framtida skogsbrukssättet, vilket i mindre utsträckning än hittills torde grundas på kalavverkning, torde dock medföra, att även inom dessa områden, trots bättre tillväxtförhållanden genom goda boniteter, skogens förändring i jämförelse med fotobilden i många fall numera icke bleve alltför framträdande även för en 30-årsperiod. Även för skogsbrukets vidkommande torde därför någon ajourhållning genom kartverkets försorg av fotokartan under de närmaste 30 åren efter dess tillkomst icke vara nödvändig. Utredningsmännen förutsatte härvid, att skogskartor komme att vidmakthållas på tillfredsställande sätt. Detta torde man också kunna räkna med, enligt vad som framginge av ytt- randen från skogsbrukets representanter, och särskilt som detta i regel redan syntes vara fallet beträffande skogar av allmän natur, övriga stor- skogsbrukets skogar ävensom i viss utsträckning beträffande bondesko- garna.

Genom en ständig ajourhållning av den ekonomiska kartan, på sätt angivits, av vederbörande huvudintressenter själva kunde givetvis kravet på en ofta upprepad nytugivning av den ekonomiska kartan i reviderat skick väsentligt minskas och härigenom kostnaden för revidering och ajourhållning av kartan hållas inom rimliga gränser. Dels kunde nytugivningen ske med längre mellanrum, varigenom reproduktions- och tryckningskostnaderna kunde hållas nere, dels kunde arbetet vid nytugivningen betydligt underlättas och därmed kostnaderna nedbringas.

Utredningsmännen hava funnit, att en revidering och ajourhållning under den föreslagna 30-åriga nykartläggningsperioden icke erfordrades för de därunder framställda kartorna. Med hänsyn till direktiven för utredningen hava utredningsmännen dock sökt överslagsvis beräkna kostnaderna för en blivande revidering av kartan efter denna tid med utgångspunkt från att sådan revidering framdeles skulle ske vart 20:e eller vart 30:e år. Utredningsmännen hava därvid påpekat, att en beräkning av erforderlig orga-

nisation och kostnader för ett arbete, som skulle igångsättas först efter trettio år, torde bliva synnerligen osäker. Det syntes även vara uppenbart, att utvecklingen i arbetsmetoder och på det tekniska området i övrigt samt andra krav på kartornas uppgift kunna under en så lång tidsperiod helt förändra förutsättningarna för arbetets utförande.

Departements-
chefen.

Utredningsmännens uppfattning, att någon revidering i stort icke bör igångsättas förrän efter den föreslagna nykartläggningsperiodens slut, torde vara väl grundad. Frågan synes emellertid ånyo böra upptagas till närmare prövning mot slutet av nämnda period, då även mera ingående erfarenheter vunnits om den nya kartans användning för olika ändamål.

De åtgärder för fortlöpande ajourhållning av exemplar av den ekonomiska kartan beträffande ändringar i den administrativa indelningen, fastighetsindelningen, vägnät m. m., vilka utredningsmännen — som nyss nämnts — förordat, hava tillstyrkts i de avgivna yttrandena såsom ägnade att underlätta arbetet för myndigheter, hushållningssällskap, egnahemsnämnder och skogsvårdsstyrelser. Därvid har särskilt betonats fördelen av att å vederbörande lantmäterikontor funnes ett med avseende å fastighetsindelningen ajourhållet exemplar av kartan över länet. Jag delar denna uppfattning och finner åtgärderna även kunna underlätta en blivande revidering och nyutgivning av kartorna. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga föreskrifter om sådan ajourhållning av kartan i olika avseenden vid kartverket, lantmäterikontoren och hos vägingenjörerna. Förslag till bestämmelser torde böra uppgöras av kartverket efter samråd med lantmäteristyrelsen samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

6. Frågan om fotokartläggningens utförande i statens regi eller genom enskilt företag.

Såsom framgår av utredningsmännens betänkande har från aktiebolaget Sveriges litografiska tryckerier (Esselte) till utredningsmännen ingivits ett anbud på framställning av fotokartan, för den händelse en sådan skulle komma att beslutas som underlag för landets ekonomiska kartläggning. Anbudet återfinnes såsom bilaga till betänkandet.

Esselte vore villigt att bilda ett särskilt aktiebolag för ändamålet, vilket bolag skulle bedriva sin verksamhet i intimt samarbete med kartverket och med ständig kontrollant från detsamma. Valet av verkställande direktör för bolaget syntes böra godkännas av Kungl. Maj:t, och i bolagets styrelse borde sitta dels av Kungl. Maj:t utsedda, dels å bolagsstämma valda personer i lämplig proportion. Verkställande direktören skulle hava sådan kontakt med kartverket, att han väl kunde tillgodose kartverkets önskemål vid arbetets utförande. Det erforderliga kapitalet för rörelsens bedrivande skulle tillhandahållas det tänkta bolaget av Esselte. Bolaget skulle framställa och till kartverket överlämna ett original-exemplar av fotokartan i skala 1:10,000 till ett pris av 3,140 kronor per kvadratmil, om flygfotograferingen skulle verkställas ungefär i skala 1:12,500, och till ett pris av 2,630 kronor per

kvadratmil, om flygfotograferingen skulle utföras i ungefär skala 1:20,000, att betalas per trettio dagar efter varje levererat och godkänt originalblad. I båda fallen skulle övertäckningen vid fotograferingen vara 60 % i flygled och 40 % i sidled.

För erbjudandet gällde vidare följande förutsättningar.

1) Priserna avsåge nuvarande förhållanden och vore sålunda beroende på nuvarande arbetslöner, material- och flygkostnader m. m.

2) Erforderligt råmaterial och instrumentell utrustning skulle vara för bolaget tillgängliga i tillräcklig omfattning och kvalitet.

3) Vardera parten skulle äga rätt att under arbetets gång på grund av ändringar i nyssnämnda förhållanden eller eljest påyrka prisernas justering. Kunde därvid ej enighet vinnas, skulle frågan avgöras av en skiljenämnd, tillsatt enligt i förväg överenskomna grunder och i vilken både teknisk, ekonomisk och juridisk sakkunskap skulle förefinnas.

4) För arbetets utförande gällde vanligt förbehåll för force majeure, strejk, lockout, eldsolycka och därmed jämförligt hinder.

5) Utan åsidosättande av statens intressen skulle Esselte hava ensamrätt att använda materialet i merkantilt hänseende för andra arbeten.

I skrivelse den 18 februari 1937 har Esselte erbjudit sig att i samarbete med svenska diamantbergborrningsaktiebolaget utföra den ifrågasatta fotokartläggningen på 15 högst 20 år till tidigare angivet pris per kvadratmil.

Utredningsmännen hava i sina kostnads kalkyler beräknat, att fotokartan i skala 1:10,000, inberäknat reproduktions- och tryckningskostnader, skulle kunna framställas för en kostnad av omkring 2,600 kronor per kvadratmil, om flygfotograferingen verkställdes i skala 1:20,000, eller sålunda ungefär samma kostnad som i anbudet angivits. Utredningsmännen hava emellertid framhållit, att i Esseltes anbud inginge även kostnaden för erforderlig punktbestämning ur panoramakamerabilder e. d., vilken av utredningsmännen beräknats uppgå till omkring 525 kronor per kvadratmil, samt kostnaden för arbetsledning, lokalhyra, allmänna expenser samt pensionering av personalen. Dessa kostnader inginge däremot icke i utredningsmännens kostnadssiffra för fotokartan. Det syntes därför framgå, att fotokarta skulle kunna framställas av bolaget till lägre kostnader än de av utredningsmännen för arbetets utförande i statens regi beräknade.

Utredningsmännen ansåge det emellertid kunna ingiva vissa betänkligheter att överlåta hela fotokartframställningen på ett enskilt bolag, även om, såsom i anbudet förutsattes, staten skulle hava medbestämmanderätt i arbetets ledning. Det gällde nämligen en del av kartläggningsverksamheten, som skulle vara grundläggande för den ekonomiska kartläggningen. Om av någon anledning bolaget ej skulle kunna fullfölja arbetet enligt beräknade grunder, skulle således staten tvingas att hastigt uppsätta en ny organisation för ändamålet, för att ej de ekonomiska kartläggningsarbetena helt skulle stoppas. Kontrollen över arbetenas kvalitativa utförande, särskilt i avseende å sammansättningens noggrannhet, bleve svårare att genomföra, om arbetet utfördes av enskilt bolag. Ur militära synpunkter kunde också vissa betänkligheter framföras mot flygfotografering av landet genom enskilt bolags försorg. Här borde dock en möjlighet föreligga att minska dessa betänkligheter, om själva flygningen för fotograferingen utfördes genom flygvapnet och endast bearbetningen verkställdes av bolaget. En sådan anordning hade

bolaget ansett acceptabel. Bolaget hade emellertid därvid icke ansett sig kunna sänka priset per kvadratmil med mer än 400 kronor, ehuru kostnaden för flygningen torde för staten komma att uppgå till omkring 560 kronor, inberäknat den militära personalens avlöning m. m. under flygningen, en kostnad som dock hittills icke ersatts av kartverket. Vilken ställning som än slutligen kunde komma att tagas till denna fråga, hade det likväl syntts utredningsmännen riktigast, att vid kostnadsberäkningarna utgå från att arbetet organiserades i statens egen regi.

Uti de över utredningsmännens betänkande avgivna yttrandena har i föreliggande fråga anförts följande.

Chefen för generalstaben har framhållit, att offentliggörandet av en fotokarta ur militära synpunkter vore ofördelaktigt med hänsyn till den möjlighet, som härigenom erbjöde sig för en eventuell motståndare att vinna kännedom om vissa för krigföringen betydelsefulla data. Häråt vore emellertid icke mycket att göra. En försiktighetsåtgärd, som dock borde vidtagas, vore att det grundläggande bildmaterialet, vilket även skulle medgiva stereoskopisk behandling, så behandlades och förvarades, att dess användning på ett för landet skadligt sätt i möjligaste mån förhindrades. Bland annat ur denna synpunkt vore riktigast, att framställningen av fotokartan helt utfördes i statens regi.

T. f. chefen för försvarsstaben har framfört samma synpunkter på frågan som chefen för generalstaben.

Kommissionen för de allmänna kartarbetena har ej haft något att erinra mot att avtal träffades med enskild firma om utförande av landets fotokartläggning, därest detta befundes ur kostnadssynpunkt fördelaktigt och med statsnyttan i övrigt förenligt. Avtalet borde dock träffas så, att det fotografiska primärmaterialet bleve statens egendom.

Chefen för rikets allmänna kartverk har framhållit, att för den händelse fotokartans upprättande skulle uppdragas åt privat företag borde i kontraktet fastställas de noggrannhetsfordringar, som kartorna skulle uppfylla. Att staten skulle fränhända sig äganderätten eller rätten till ekonomisk exploatering av bildmaterialet vore knappast lämpligt.

*Departements-
chefen.*

Det föreliggande spörsmålet har ur statens synpunkt givetvis sitt intresse med hänsyn till att kostnaderna för fotokartläggningen att döma av det föreliggande anbudet möjligen skulle kunna ytterligare nedbringas. Såsom framgår av vad utredningsmännen anført, är emellertid utredningsmännens kostnadsuppgift för fotokartframställningen — omkring 2,600 kronor per kvadratmil — ej direkt jämförbar med anbudets kostnadssiffra, 2,630 kronor per kvadratmil. Å ena sidan ingår icke i anbudet kostnaden för fotokartans reproduktion och tryckning, beräknad till 449 kronor per kvadratmil, vilken däremot inräknats i utredningsmännens uppgift, och å andra sidan inkluderas i anbudet men icke i utredningsmännens nyssnämnda summa dels den erforderliga punktbestämningen ur panoramakamerabilder till stöd för fotokartframställningen, dels kostnaden för arbetsledning, lokalhyra och allmänna expenser samt för personalens pensionering. För nämnda punktbestämning har kostnaden beräknats till 525 kronor per kvadratmil, och vid en årlig arbetsprodukt av omkring 90 kvadratmil om året torde kost-

naden för arbetsledning m. m. — utom pensioneringskostnaderna — enligt utredningsmännens beräkningar komma att uppgå till omkring 350 kronor per kvadratmil. Utredningsmännens i tabell 9 till betänkandet angivna kostnad, 2,624 kronor per kvadratmil, skall sålunda ökas med 875 kronor till 3,499 kronor för att angiva totalkostnaden för fotokartframställningen och fotokartans utgivning. Å andra sidan skall anbudets kostnad — 2,630 kronor per kvadratmil — höjas med tryckningskostnaden 449 kronor till 3,079 kronor för att angiva totalkostnaden i detta fall. Anbudet skulle sålunda utvisa en möjlig kostnadsminskning per kvadratmil av omkring 400 kronor för fotokartans framställning. Det är emellertid härvid att märka, att i utredningsmännens kostnadssumma inberäknats 217 kronor per kvadratmil, motsvarande flygvapnets avlöningskostnader m. m. under flygfotograferingen. Dessa kostnader, som upptagits för att kostnadsberäkningarna mellan olika arbetssätt skola bli jämförbara, hava dock hittills icke ersatts av kartverket och belasta ej statsverkets utgifter, därest flygvapnet skulle kunna utföra arbetet med flygfotograferingen med oförändrade lönestater. Chefen för flygvapnet har dock, såsom jag i det följande kommer att närmare beröra i samband med organisationsfrågorna, ansett arbetet påfordra en utökning av flygvapnets stater. Under alla förhållanden torde, såsom utredningsmännen i sitt betänkande framhållit, icke vara uteslutet att med ytterligare förökningar och tekniska förbättringar i arbetssättet kostnaderna för fotokartframställningen även i statens regi kunna komma att nedgå. Den beräknade kostnadsskillnaden i förhållande till det avgivna anbudet synes mig därför knappast vara av den storleksordning, att den kan uppväga olägenheten av att lösryta denna grundläggande del av kartverksamheten från kartverkets direkta ledning. Såsom utredningsmännen framhållit, skulle även kontrollen av arbetets kvalitativa utförande försvåras. Såväl denna omständighet som nödvändigheten av att fotokartframställningen utföres med hänsyn tagen särskilt till den ekonomiska kartläggningen och i intim samverkan med dess ledning, torde ytterligare tala mot fotokartläggningens förläggande till ett enskilt företag. Härtill kommer, såsom cheferna för generalstaben och försvarsstaben i sina yttranden framhållit, att en dylik åtgärd kan ingiva vissa betänkligheter ur militär synpunkt. I likhet med vad som framhållits i de avgivna yttrandena anser jag ej heller lämpligt, att staten avhänder sig ägande- och nyttjanderätten till bildmaterialet, på sätt bolaget i sitt anbud förutsatt. Det synes mig nämligen vara svårt att nu överskåda, i vilken utsträckning bildmaterialet kan komma att bli användbart även för andra ändamål än fotokartans framställning. Materialets användning i merkantilt hänseende torde likaledes kunna ske i statens regi.

Beträffande Esseltes senaste förslag att ytterligare nedsätta tidsperioden för fotokartläggningens utförande får jag hänvisa till vad jag redan anfört i fråga om kartläggningsperiodens längd. Därutöver torde endast böra framhållas, att ett utförande av fotokartläggningen väsentligt snabbare än den ekonomiska kartläggningen skulle, såsom utredningsmännen anfört, menligt inverka på den senare. Då därjämte i de avgivna yttrandena en icke bearbetad

fortokarta ansetts vara av ringa värde för de ändamål, som den ekonomiska kartan skulle tjäna, torde vara lämpligast, att de båda slagen av kartor utföras jämsides.

På grund av vad jag sålunda anfört tillstyrker jag, att arbetet med fotokartans upprättande utföres i statens egen regi vid det blivande kartverket, varvid medverkan förutsättes från flygvapnets sida vid flygfotograferingens verkställande.

7. Kartverkskommissionens ombildande till en rådgivande styrelse för kartverket.

Den nuvarande kommissionen för de allmänna kartarbetena tillsattes år 1880. Kommissionen har numera till uppgift att behandla frågor, som äro av betydelse för rikets allmänna kartverks och sjökarteverkets verksamhet och organisation samt för Sveriges geologiska undersökning såsom kartläggande institution, ävensom frågor, som röra upprättandet och utgivandet av kartor och andra med kartverksamheten sammanhängande publikationer, vare sig inom statsinstitutioner eller på enskild väg, när statsunderstöd sökes för ändamålet.

Utredningsmännen hava liksom tidigare organisationsnämnden förordat, att kommissionen för de allmänna kartarbetena ombildades till ett rådgivande organ beträffande alla mera betydelsefulla frågor rörande de vid kartverket utförda kartarbetenas allmänna bedrivande samt angående förändrade grunder för kartframställningen.

Befattningen med den direkta ledningen av kartverkets arbeten borde däremot endast tillkomma verkets chef med de olika byråernas chefer såsom föredragande var och en inom sitt verksamhetsområde. Det rådgivande organet borde benämnas kartverkskommissionen. Kommissionens uppgift avsåges i första hand vara att åstadkomma erforderlig kontakt mellan kartverket och de viktigaste grupperna bland kartkonsumenterna, så att deras synpunkter på kartornas framställningssätt och kartverkets arbetsplaner i möjligaste mån kunde beaktas. Med hänsyn härtill syntes vid kommissionens sammansättning i främsta rummet böra upptagas en representant för jordbruket och därvid närmast för hushållningssällskapens verksamhet, en för skogsbruket, närmast för domänstyrelsens och skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, en för lantmäteristyrelsen, en för kommunikationsväsendet, närmast väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, samt representanter för försvarsväsendet. Dessa sistnämnda militära ledamöter borde, enligt vad utredningsmännen inhämtat, med hänsyn till den nya försvarsorganisationen utgöras av chefen för armén, chefen för försvarsstaben samt chefen för flygvapnet. Med hänsyn till tidigare framställda önskemål i ämnet förordades, att jämväl chefen för Sveriges geologiska undersökning skulle ingå i kommissionen, varigenom vunnes kontakt med denna kartläggande institution och samtidigt med de vetenskapsgrenar, som hade intresse av kartverksamheten. För ledamöterna borde personliga ersättare utses. I kommissionen borde kartverkschefen vara ledamot och föredragande. Såsom sekreterare kunde någon tjänsteman vid kartverket fungera, varigenom kommissionens verksamhet kunde bedrivas utan särskild kostnad, med undantag för resekostnads- och traktaments-

ersättning till ledamot, som eventuellt icke hade sin verksamhet i Stockholm. I samband med ombildningen av den nuvarande kartverkskommissionen borde den uppgift, som denna kommission från början avsetts skola hava, att verka för ett samarbete mellan de kartläggande verken till undvikande av dubbelarbete tillgodoses genom sådana bestämmelser i instruktionerna för kartverket, sjökartverket och Sveriges geologiska undersökning, att sådant samarbete komme till stånd. Bestämmelserna borde upptaga skyldighet för nämnda verks chefer att årligen sammanträda för överläggning rörande arbetsplaner och andra frågor, som kunde öva inflytande å de andra kartverkens arbeten.

I de över utredningsmännens betänkande avgivna yttrandena har förslaget tillstyrkts, varvid dock *kommissionen för de allmänna kartarbetena* har ifrågasatt, att representanten för jordbruket skulle erhållas från lantbruksstyrelsen, samt *t. f. chefen för försvarsstaben* har ansett, att särskilt med hänsyn till kustartilleriets behov av kartor även chefen för marinen borde hava säte i kommissionen.

Såsom utredningsmännen framhållit, torde det vara angeläget, att en närmare kontakt finnes mellan kartverket och de viktigaste grupperna av kartkonsumenter, så att dessas synpunkter på frågorna om kartornas framställningssätt och kartverkets arbetsplaner kunna i möjligaste mån beaktas. I överensstämmelse härmed torde den nuvarande kommissionen för de allmänna kartarbetena böra ombildas till ett rådgivande organ beträffande alla mera betydelsefulla frågor rörande kartarbetenas allmänna bedrivande. Representanter för jordbruket, skogsbruket, lantmäteristyrelsen, kommunikationsväsendet, försvarsväsendet samt Sveriges geologiska undersökning synas böra ingå i nämnda rådgivande organ, som lämpligen torde kunna benämnas kartverkskommissionen. Kommissionen torde i övrigt böra sammanställas och dess uppgifter fastställas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmännens förslag. Anledning torde saknas att för de fall, då marinen kan hava särskilda önskemål att framföra på kartverkets arbeten, insätta en särskild representant i kommissionen. I sådana fall torde hinder icke möta att genom chefens för försvarsstaben förmedling särskild sakkunnig tillkallas för att inför kommissionen framlägga dessa specialfrågor. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda närmare bestämmelser i ämnet samt att utse kommissionens ledamöter och deras ersättare.

*Departements-
chefen.*

8. Kartverkets organisation.

Jag övergår nu till frågan om den ändring i organisationen för kartverket, som sedan länge ifrågasatts och i anledning av de här tidigare framlagda förslagen till en väsentlig utvidgning av verksamheten påkallas.

Rikets allmänna kartverks nuvarande organisationsform genomfördes, såsom redan inledningsvis nämnts, efter beslut av riksdagen år 1894. Emellertid framkommo snart även i riksdagen vissa erinringar mot denna organisation, vilka bland annat riktade sig mot att ett arbete sådant som landets

kartläggning, som till sin natur och innebörd numera i främsta rummet tjänade civila intressen, stode under militär ledning och i viss mån inordnades under generalstaben, genom att chefen för dess topografiska avdelning samtidigt skulle vara chef för kartverket och tillika tjänstgjorde såsom avdelningschef för kartverkets topografiska avdelning.

Såväl i den av expeditionschefen Falk år 1929 avlämnade utredningen i kartverksfrågan som i organisationsnämndens år 1932 avgivna betänkande har också på anförda skäl förordats, att kartverket skulle organiseras såsom ett fullt fristående ämbetsverk under civil ledning.

Redan i en år 1932 till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse med vissa förslag till omorganisation av generalstaben har chefen för denna stab föreslagit, att det nuvarande sambandet mellan generalstaben och rikets allmänna kartverk skulle upphöra. Såsom framgår av Kungl. Maj:ts proposition till 1936 års riksdag angående försvarsväsendets ordnande, har därvid räknats med att kartverket skulle komma att helt utbrytas från försvarsväsendet.

Uti direktiven för den senast verkställda utredningen rörande rikets ekonomiska kartläggning har departementschefen uttalat, att vid organisationsförslagets uppgörande borde förutsättas, att kartverket ombildades till ett fristående civilt verk.

Det av utredningsmännen framlagda förslaget till kartverkets omorganisation har uppgjorts under denna förutsättning. Arbetsuppgiftens art synes också klart giva vid handen, att kartverket bör organiseras helt fristående och dess ledning tillsättas ur andra synpunkter än de rent militära. Ej minst torde nödvändigheten härav klarläggas av de förslag till den fortsatta ekonomiska kartläggningens bedrivande och utvidgning, vilka jag redan förordat.

a) Utredningsmännens förslag.

Arbetena vid kartverket äro, som tidigare nämnts, uppdelade på tre avdelningar, nämligen avdelningen för ekonomiska arbeten och stomkartarbeten, topografiska avdelningen och geodetiska avdelningen.

Utredningsmännen, liksom tidigare organisationsnämnden, hava tillstyrkt bibehållande av en sådan indelning efter arbetenas art. Den stora omfattning, som fotokartläggningen skulle få enligt förslaget, krävde emellertid, att en särskild byrå eller avdelning inrättades för denna nya och speciella verksamhet. För kartarbetenas utförande skulle alltså erfordras fyra byråer (avdelningar). Med hänsyn till arbetsuppgifternas art borde de lämpligen benämnas *byrån för ekonomiska kartor*, *byrån för fotokartor*, *byrån för topografiska kartor* och *översiktskartor* samt *byrån för geodetiska arbeten*. I samband med omorganisationen borde verkets namn lämpligen ändras till *rikets landkarteverk*.

Med utgångspunkt från att det i betänkandet framlagda förslaget till fotokartläggningens och den ekonomiska kartläggningens utförande skulle genomföras på trettio år hava utredningsmännen beräknat personalbehovet för

de olika byråerna. I likhet med organisationsnämnden hava utredningsmännen funnit lämpligt, att samtliga avvägningsarbeten, vilka hittills utförts dels å topografiska avdelningen, dels å ekonomiska avdelningen, förläggas till byrån för geodetiska arbeten, då den geodetiska avdelningen redan omhänderhar landets precisionsavvägning. Utredningsmännen hava därvid förutsatt på sätt organisationsnämnden föreslagit, att den statstopograf på övergångsstat, som i många år ombesörjt avvägningsarbetet för topografiska kartan, därvid skulle överflyttas till byrån för geodetiska arbeten. Därest precisionsavvägningen, såsom ansetts önskvärt, skulle komma att förnyas och kompletteras, borde detta arbete utföras genom en tillfälligt utökad organisation.

Då det icke ingått i utredningsmännens uppdrag att framlägga förslag rörande de topografiska kartarbetena och deras organisation, hava utredningsmännen beträffande byrån för topografiska kartor och översiktskartor upptagit personalbehovet i enlighet med det förslag, som framlagts av kartverkschefen i yttrande över 1934 års departementspromemoria angående kartverkets omorganisation, med vissa mindre jämkningar i enlighet med under hand från kartverkschefen erhållna uppgifter. För att giva en överblick över det blivande kartverkets organisation hava utredningsmännen upprättat ett sammandrag över erforderlig personal under nyss angivna förutsättningar. Därvid hava befattningarna i allmänhet angivits i ordinarie lönegrad, ehuru detta icke bleve fallet under hela trettioårsperioden. Utredningsmännen hava nämligen, såsom framgår av tabell 13 i betänkandet, räknat med att nyanställd personal som regel skall före ordinarie anställning tjänstgöra i icke-ordinarie ställning 4—6 år. De ordinarie befattningarnas antal ansåge utredningsmännen under tiden för organisationens utbyggande årligen böra regleras med hänsyn till nyrekrytering m. m. Ifrågavarande sammandrag över organisationen upptar följande personal:

Befattning

Lönegrad

Chef.

1 överdirektör (arvode 17,000 kronor).

Byrån för ekonomiska kartor.

1 byråchef	B 30
4 förste statskartografer	B 24
14 statskartografer	B 21
17 tekniska biträden	B 11
2 förste ritare (kvinnliga)	B 11
8 ritare (kvinnliga)	B 7
4 ritbiträden (kvinnliga)	B 4.

Byrån för fotokartor.

1 byråchef	B 30
1 förste statskartograf	B 24
9 statskartografer ¹	B 21
5 flygfotografer	B 15

¹ En del av dessa statskartografer skulle möjligen komma att utbytas mot lägre kvalificerad arbetskraft.

Befattning	Lönegrad
2 fotografbiträden	B 11
2 förste ritare (kvinnliga)	B 11
4 ritbiträden (kvinnliga)	B 4.
<i>Byrån för topografiska kartor och översiktskartor.</i>	
1 byråchef	B 30
2 förste statstopografer	B 24
3 statstopografer	B 21
12 gravörer	B 15
2 ritare	B 11
1 ritare (kvinnlig)	B 7.
1 e. statstopograf (16)	
1 e. gravör (11)	
2 gravöraspiranter (9)	
1 e. o. ritare (7) (kvinnlig)	
2 ritelever	
2 officerare å övergångsstat (särskild ersättning)	
4 officerare i reserven (särskild ersättning)	
3 underofficerare i reserven (särskild ersättning)	
15 officerare och underofficerare inkommenderade från armén under fältarbetet.	
<i>Byrån för geodetiska arbeten.</i>	
1 byråchef och professor	B 30
2 observatorer	B 26
1 förste statsgeodet	B 24
9 statsgeodeter	B 21
5 tekniska biträden	B 11.
<i>Utom byråerna.</i>	
1 redogörare och registrator, arvodesbefattning (3,600 kronor)	
1 kansliskrivare och bokförare (kvinnlig)	B 11
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
1 kontorsbiträde (kvinnligt)	B 4.

Beträffande de i sammandraget upptagna befattningarna och deras placering i lönehänseende torde ur *utredningsmännens* betänkande böra ytterligare anföras följande.

Vad först angående personalen för arbetsledning, hade organisationsnämnden samt den år 1934 inom jordbruksdepartementet utarbetade promemorian angående kartverkets omorganisation utgått från att cheferna för de olika byråerna borde givas ställning som byråchef i lönegrad B 30 samt att övrig personal för arbetsledningen borde placeras i lönegrad B 24. I yttrande över organisationsnämndens betänkande samt över nyssnämnda departementspromemoria hade statskontoret icke haft något att erinra mot nämnda löneplacering, varemot allmänna civilförvaltningens lönenämnd i yttrande över promemorian ansett sig ej kunna tillstyrka högre placering än i lönegrad B 29 för avdelningscheferna. Såsom skäl härför hade lönenämnden anført, att kartverket icke vore ett centralt verk i egentlig mening, då under avdelningsföreståndarna icke komme att sortera någon lokalförvaltning eller någon arbetsgren inom allmänna förvaltningsmyndigheter, samt att exempelvis avdelningscheferna vid statens provningsanstalt, postdirektörer och trafikdirektörer vid telegrafverket tillhörde lönegrad B 29.

Även om ur de synpunkter på uniformitet, som sålunda framförts av löne-nämnden, vissa skäl kunde anföras för den lägre löneplaceringen, funne utredningsmännen dock erforderligt, att avdelningscheferna erhöles byråchefs ställning och lönegrad. Chefen för den nuvarande geodetiska avdelningen vid kartverket (professorn vid generalstaben) tillhörde redan nämnda lönegrad. De teoretiska och vetenskapliga kvalifikationer, som måste uppställas på befattningens innehavare, krävde otvivelaktigt även i fortsättningen tjänstens placering i denna lönegrad. För den topografiska avdelningen hade hittills kartverkschefen själv varit avdelningschef och såsom hans närmaste man och fungerande arbetschef hade varit placerad en regementsofficer, för närvarande en överstelöjtnant. Skulle vid omorganisationen av kartverket till chef för den topografiska avdelningen kunna förvärfvas en härför lämplig och väl kvalificerad officer kunde lägre avlösningsplacering än i lönegrad B 30 icke ifrågakomma. Arbetschefen för den ekonomiska kartavdelningen vore för närvarande placerad i lönegrad B 28. Redan nu syntes befattningen för lågt placerad med hänsyn till såväl avdelningens storlek och den arbetsbörda, som åvilade denne avdelningschef, som de mångsidiga kvalifikationer av både teoretisk och praktisk art, vilka måste ställas på honom såsom arbetsledare. Efter en omläggning av arbetena efter de av utredningsmännen förordade linjerna komme denna avdelning att bli den ojämförligt största av kartverkets avdelningar och ställde ytterligare ökade krav på dess chef, om den av utredningsmännen framlagda planen skulle kunna genomföras på den korta tiden av 30 år. Vad slutligen chefen för den nya avdelningen för fotokartframställningen beträffade, gällde det att från början erhålla en väl kvalificerad person, som förenade teknisk kunnsighet på området med praktisk arbetsledareförmåga, för att kunna genomföra det mycket omfattande arbetsprogrammet. Utredningsmännen ville slutligen betona, att det vore på den blivande kartverkschefen och de sistnämnda båda avdelningscheferna det i främsta rummet komme att bero, att de nya kartarbetena bleve rationellt planerade och utförda samt att alla möjligheter till förenklingar väl tillvaratoges vid arbetenas utförande såväl beträffande arbetssätt som med avseende å teknikens utveckling. Ur ekonomisk synpunkt vore därför av största vikt, att bästa möjliga krafter kunde för ändamålet stå till förfogande. Med hänsyn till de arbetsuppgifter, som komme att åvila avdelningschefen för de geodetiska arbetena, samt de vetenskapliga kvalifikationer, som måste uppställas på befattningens innehavare, syntes avdelningschefen böra benämnas byråchef och professor.

Vid den ekonomiska kartläggningen användes för närvarande för arbetenas utförande, med undantag för renritnings- och transporteringsarbeten, för vilka kvinnlig personal funnes anställd, i huvudsak endast högre kvalificerad personal med lantmäterixamen (statskartografer i lönegrad B 21). Sedan länge hade emellertid ifrågasatts, att i viss utsträckning lägre kvalificerad manlig arbetskraft skulle kunna utnyttjas för själva kartläggningsarbetena å fältet, därest dessa utfördes under tillsyn och ledning av statskartograf. Möjligheterna härför hade blivit än mer uppenbara genom fotokartans tillkomst. Under senaste åren gjorda försök med sådana tekniska biträden hade utfallit tillfredsställande. Även vid byråarbeten skulle sådan arbetskraft kunna utnyttjas vid ritarbeten m. m. Utredningsmännen hade räknat med att fältarbetet skulle i allmänhet utföras i arbetslag om en statskartograf och tre tekniska biträden. Utredningsmännen hade vid övervägande angående de tekniska biträdenas löneplacering funnit, att lönegraden B 11 borde anses lämpligt avvägd för dessa befattningshavare i ordinarie anställning. Innan sådan anställning vunnos, borde vederbörande genomgå provtjänstgöring i två år för prövning av vederbörandes lämplighet för arbetet samt

för utbildning i rit- och rekognosceringsarbete. Under denna utbildningstid syntes en avlöning enligt lönegrad 6 för extra tjänstemän kunna vara tillräcklig, då därjämte under fältarbete visst traktamente borde utgå. I allmänhet torde erfordras ytterligare fyra år, innan vederbörande kunde anses fullt utbildad och rutinerad i arbetet. Under denna tid syntes avlöningen böra utgå under ett år såsom för extra tjänsteman i lönegrad 11 och under tre år såsom extra ordinarie tjänsteman i lönegrad 11. För antagning till ordinarie statskartograf borde påfordras dels provtjänstgöring som aspirant i två år, under vilken tid vederbörande borde betraktas närmast som ett mera kvalificerat tekniskt biträde och därför icke borde avlönas högre än i lönegrad 16 för extra tjänstemän, på sätt för närvarande vore fallet, dels, sedan provtjänstgöringen godkänts, tjänstgöring i regel tre år såsom extra ordinarie tjänsteman i lönegrad 21. Först efter denna tid kunde vederbörande anses hava vunnit den rutin och erfarenhet i arbetet, att han kunde sättas att leda även tekniska biträden vid fältarbetet och helt svara för fastighetsredovisningens riktiga utförande.

Beträffande de kvinnliga befattningshavarna för rit- och transporteringsarbeten vore fortfarande i viss utsträckning erforderligt med särskilt kvalificerade ritare i lönegrad B 11 för textningsarbete o. d. I övrigt torde med den föreslagna karttypen och arbetssättet fordringarna på ritarbetet kunna ställas lägre än förut. Större delen av ritarbetet — i den mån det icke utfördes vid fältarbetet av därvid tjänstgörande manlig arbetskraft — kunde därför övertagas av ritbiträden i lönegrad B 7. I sistnämnda lönegrad vore för närvarande alla ordinarie ritbiträden vid kartverkets ekonomiska arbeten placerade. Transporteringsarbetet, som utgjorde större delen av ritbiträdenas arbete, vore väsentligen ett rent rutinarbete och krävde i allmänhet icke större ritskicklighet. Med hänsyn till att motsvarande personal vid exempelvis lantmäterikontor och i lantmäteristyrelsen till stor del vore placerad i lönegrad B 4, syntes denna lönegrad åtminstone delvis kunna numera tillämpas även vid kartverket. För personal, som sysselsattes med mera krävande transporteringsarbete eller med renritningsarbete vore lönegraden B 7 motiverad, men för enklare transporteringsarbete och därvid förekommande ritarbete kunde biträdesbefattningarna vara placerade i lönegrad B 4. För att särskilja de olika befattningarna borde de i B 11 benämnas förste ritare, de i B 7 ritare och de i B 4 ritbiträden. Med hänsyn till under arbetet vunnen rutin och utbildning, arbetets olika art samt skapande av befodringsmöjligheter även för den kvinnliga personalen borde befattningarna i lönegraden B 7 och B 4 lämpligen utgöra två tredjedelar respektive en tredjedel av hela antalet dylika befattningar. Vid nyanställning skulle ritbiträde undergå minst ett provår som extra i lönegrad 4 och därefter erhålla extra ordinarie anställning i lönegrad 4, vilken anställning i allmänhet borde beräknas uppgå till tre år före ordinarie anställnings vinnande.

Kartverkets kassarörelse och bokföring hade hittills handhafs gemensamt med generalstabens av en redogörare och ett kvinnligt biträde. Uti av kartverkschefen gjord framställning angående anslagsbehovet för budgetåret 1937/1938 hade framhållits, att med ingången av nämnda budgetår på grund av den nya försvarsreformen och den därvid förutsatta organisationen av arméstaben skilsmässan mellan kartverket och de militära myndigheterna torde komma att medföra även skiljandet ur lokal synpunkt av kartverket och arméstaben och att därigenom även särskild redogörare och biträde till hans hjälp måste anställas vid kartverket. Kartverkschefen hade därvid föreslagit en redogörarbefattning, vilken borde kunna beklädas av pensionerad officer med arvode, förslagsvis 3,600 kronor. Innehavaren av nämnda befattning syntes enligt kartverkschefens mening kunna

bestrida jämväl sekreterar- och registratorsgöromålen, under förutsättning att lämplig hjälparbetskraft ställdes till förfogande för bok- och räkenskapsföringen, varför erfordrades en ny befattning, förslagsvis i lönegrad B 11. Utredningsmännen funne det tveksamt, huruvida den föreslagna anordningen kunde anses tillfredsställande med hänsyn till den blivande kartverkschefens sekreterarehjälp, då den pensionerade officeren endast i undantagsfall för framtiden kunde beräknas fackkunnig på kartverksamhetens område och väl närmast torde få utväljas med hänsyn till sin uppgift såsom redogörare. Då förslaget innebure en ur ekonomisk synpunkt fördelaktig lösning, ansåges dock anordningen böra prövas vid kartverkets omorganisation. I likhet med kartverkschefen ansåge utredningsmännen förutsättningen för att redogöraren skulle medhinna sekreterare- och registratorsgöromålen vara, att en kansliskrivarebefattning i lönegrad B 11 inrättades för bok- och räkenskapsföringen. Åtminstone ett kontorsbiträde i lönegrad B 4 erfordrades vid chefs-expeditionen för renskrivningsarbetet.

Med kartverkets föreslagna väsentliga arbets- och organisationsutvidgning kunde ifrågasättas även behovet av ytterligare en expeditionsvakt. Möjlighet syntes dock föreligga att åtminstone tillsvidare kunna underlåta detta. Mycket berodde emellertid härvid på hur lokalfrågan för framtiden kunde ordnas. Under alla förhållanden borde dock beräknas något belopp till extra arbetskraft för expeditionsvaktgöromål.

Utredningsmännen ansåge sig även böra beröra frågan om den tjänste- och löneställning, som borde tillkomma chefen för det såsom civilt verk organiserade kartverket. Uti organisationsnämndens betänkande hade förutsatts, att kartverkschefen på grund av organisationens omfattning borde givas generaldirektörs tjänsteställning. I den år 1934 upprättade departementspromemorian med förslag till provisorisk organisation av kartverket hade chefen upptagits såsom överdirektör i lönegrad A 2. Uti avgivet yttrande över promemorian hade statskontoret i denna del icke framfört någon erinran. Allmänna civiltförvaltningens lönenämnd hade däremot uttalat viss tvekan samt ansett närmast till hands vara att vid en provisorisk omorganisation bibehålla samma löneförmåner för chefen som tidigare och att därför placera befattningen i lönegrad A 1. Därest det emellertid vore ett avgörande önskemål att för chefsposten förvärva en person med kvalifikationer att handhåva ledningen jämväl av ett i anslutning till organisationsnämndens huvudförslag utvidgat landkarteverk, förordade lönenämnden, att befattningen hänfördes till sådan tjänst, som omhandlades i avlöningsreglementets 5 § 1 mom., och tilldelades ett arvode av 15,000 kronor. För chefsbefattningens hänförande till s. k. förordnandetjänst syntes i och för sig vägande skäl tala på grund av de krav på bland annat kroppslig spänstighet, som borde ställas på tjänstens innehavare.

Utredningsmännen funne det av organisationsnämnden framlagda förslaget att giva den blivande chefen vid ett slutligt omorganiserat kartverk med väsentligt vidgade arbetsuppgifter tjänsteställning såsom generaldirektör i och för sig väl motiverat med hänsyn till befattningens krävande art. Den ställning, Kungl. Maj:t och riksdagen emellertid intagit vid behandlingen år 1934 av motsvarande spörsmål vid omorganisation av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hade dock föranlett utredningsmännen att icke här ånyo upptaga organisationsnämndens förslag. Utredningsmännen kunde ej heller bortse från att de av lönenämnden framförda synpunkterna på chefsbefattningens hänförande till s. k. förordnandetjänst vore av vägande art. Om detta redan vid en provisorisk omorganisation kunde anses befogat, syntes skälen i än högre grad göra sig gällande vid en omorganisation av kartverket enligt utredningsmännens förslag. Med hänsyn härtill ansåge utredningsmännen

chefsbefattningen vid kartverket böra upptagas som förordnandetjänst. Kartverksorganisationens föreslagna omfattning, arbetsuppgifternas mångskiftande och krävande art samt den förutsatta korta perioden för nykartläggningens genomförande komme emellertid att ställa mycket stora krav på den blivande kartverkschefen i fråga om organisationsförmåga och kunighet på arbetsområdet vid nykartläggningens genomförande. Utredningsmännen ansåge därför, att chefsbefattningen vid kartverket borde hänföras till befattningar, vilka tillsattes genom förordnande på viss tid, och upptagas som överdirektör med ett arvode av 17,000 kronor, i likhet med vad som gällde för chefen för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Utredningsmännen hava i sitt betänkande även behandlat frågan om kartverkets uppgifter och ställning i förhållande till försvarsväsendet och i ämnet samrått med t. f. chefen för armén, generallöjtnanten Nygren, som tillika är chef för generalstaben. De spörsmål, som därvid särskilt ansetts böra erhålla sin lösning i samband med kartverkets omorganisation, hava utredningsmännen sammanfattat i följande punkter.

1. Arméns behov av kartor i fredstid borde på tillfredsställande sätt tillgodoses.

2. Militärt inflytande på bedrivandet av kartarbetena, i den mån dessa vore av betydelse för försvarsväsendet, borde säkerställas.

3. Arméns behov av rent militära kartor, då detta behov framträdde vid krig eller vid fara för krig, måste tillgodoses, varvid erforderliga kartläggningsformationer borde ställas till arméns förfogande. Kartverkets ställning till försvarsväsendet i krig måste därför klarläggas.

Vad anginge den första punkten hade framhållits betydelsen av att för krigsmakten tjänliga topografiska kartor och översiktskartor förefunnes samt att fotografiska eldledningskartor (artillerikartor) upprättades för vissa delar av landet. Därjämte hade ansetts nödvändigt att även vid andra uppkommande behov i fråga om framställning av kartor för militärt ändamål kartverket kunde medverka vid dessa arbetens utförande.

Någon ändring i planen för den topografiska kartläggningen eller för översiktskartors upprättande hade icke avsetts. Det framlagda förslaget om fotokartans framställning till underlag för den ekonomiska kartläggningen innebure upprättande av fotokartor långt utöver vad ur militär synpunkt ifrågasatts. Utredningsmännen hade även förutsatt, att så långt möjligt kartkonsumenternas intressen borde tillgodoses vid uppgörande av planen för arbetenas bedrivande, exempelvis vid aktuella behov av kartors upprättande för domänverkets eller försvarsväsendets räkning. Den möjligheten stode därjämte alltid öppen att med utnyttjande av kartverkets utrustning för ändamålet och till kartverket inkommanderad lämplig militär personal utföra särskilt brådskande militära kartarbeten. Dylika arbeten förutsattes skola ske med anslag från militär stat, som ställdes till kartverkets förfogande. Med hänsyn till sådana speciella militära kartarbetens sporadiska karaktär vore det varken ur organisatorisk eller ekonomisk synpunkt lämpligt att för tillgodeende av dessa behov anställa särskild civil personal. En lämplig organisatorisk anordning funne utredningsmännen vara, att den i den nya försvarsorganisationen till tjänstgöring vid kartverket avsedde regementsofficeren på arméstabens stat genom bestämmelser i kartverkets blivande instruktion bleve föredragande i alla sådana speciella militära kartfrågor och därmed representerade den militära

byrå inom kartverket, som kunde vid behov genom inkommenderad militär personal svälla ut för tillgodoseende av ifrågavarande kartarbeten. Under sådan kommendering borde den militära personalen vara underställd kartverkschefen, liksom även arbetena borde stå under hans ledning men med den militäre föredraganden såsom arbetsledare i detalj.

I fråga om punkten 2 funne utredningsmännen, att det militära inflytandet vore tillgodosett genom att i den rådgivande kartverkskommissionen föreslagits skola ingå chefen för armén, chefen för försvarsstaben och chefen för flygvapnet. De årliga arbetsplanerna och eventuella ändringar av betydelse i kartframställningen förutsattes nämligen skola prövas av kommissionen och fastställas av Kungl. Maj:t. Om därjämte i kartverkets instruktion föreskreves, att den militäre föredraganden skulle delta i behandling av ärenden, som avsåge de för militära ändamål särskilt betydelsefulla kartarbetena, syntes det militära önskemålet om inflytande på kartverksamheten bliva säkerställt.

Vad slutligen anginge punkten 3 syntes det utredningsmännen kunna tagas för givet, att det blivande kartverket i händelse av krig måste för ändamålet stå till förfogande, då detta verk beträffande såväl personal som utrustning komme att vara försvarsväsendets egentliga tillgång på detta fackområde. Bestämmelser härom borde införas i kartverkets instruktion. Den närmare planläggningen av verkets organisation i händelse av krig borde uppgöras av vederbörande militära myndighet i samråd med kartverkschefen.

Utredningsmännen hava även i detta sammanhang berört frågan om anordnandet av det avsedda samarbetet mellan kartverket och flygvapnet för flygfotograferingens verkställande samt därvid förutsatt, att erforderliga bestämmelser härom samt angående grunderna för den ersättning, som skulle utgå till flygvapnet vid arbetenas utförande, skulle utfärdas av Kungl. Maj:t och inflyta i instruktionerna för flygstyrelsen och kartverket. Förslag till bestämmelser borde gemensamt framläggas av chefen för flygvapnet och kartverkschefen.

b) Avgivna yttranden i organisationsfrågan.

Uti de över utredningsmännens betänkande avgivna yttrandena, i vad de avse organisationsfrågan, inhämtas huvudsakligen följande.

Statskontoret, som vid tidigare behandling av frågan om kartverkets organisation tillstyrkt, att det nuvarande kartverkets särskilda avdelningar skulle lokalt och organisatoriskt sammanföras till ett rikets landkarteverk, har icke haft något att erinra mot det föreliggande förslaget allmänna delar. Det syntes dock önskvärt, att ett genomfört samarbete anordnades med flygvapnet såväl när det gällde anställning av personal för kartverkets flygfotografiska arbete som ock rörande tillhandahållande av materiel för nämnda ändamål. Genom en lämpligt avvägd ersättning till flygvapnet för dess medverkan härutinnan torde icke vara omöjligt att tillgodose såväl kartverkets som flygvapnets intressen, varjämte en minskning av kostnaderna borde kunna ernås. Med hänsyn till den förutsatta kartläggningsperioden av omkring trettio år för den ekonomiska kartläggningen borde tagas under övervägande, huruvida det vore lämpligt att å ordinarie stat anställa större delen av personalen vid kartverket. Vidkommande de särskilda befattningshavarnas placering i lönegrad hade statskontoret intet att erinra mot att de högsta arbetsledande tjänstemännen i egenskap av byråchefer hänfördes till

lönegraden B 30 men ifrågasatte, huruvida chefen å byrån för geodetiska arbeten borde benämnas byråchef och professor. Flygfotografer i lönegraden B 15 och fotografbiträden i lönegraden B 11 syntes onödigt högt placerade vid jämförelse med andra i dessa lönegrader placerade. I fråga om kartverkschefen hölle statskontoret före, att anledning icke funnes att i detta fall införa särskilt arvode i enlighet med bestämmelserna i 5 § 1 mom. i avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen. I anslutning till vad statskontoret tidigare gjort gällande borde kartverkschefen placeras såsom överdirektör i lönegraden A 2 och avlöningen följaktligen utgå med 15,000 kronor för år. Det vore betänkligt ur anseteknisk synpunkt att tid efter annan frågå de regler, som tidigare ansetts böra följas vid placering av chefstjänstemän, och att såsom i detta fall skapa nya förordnandetjänster under benämningen överdirektör men med generaldirektörs avlöning. Anledning syntes icke föreligga att betunga innehavaren av redogörartjänsten med uppgiften som kartverkschefens sekreterare. Det syntes icke nödvändigt att för sekreteraruppgifterna avse särskild personal utan borde detta arbete utföras av byråernas personal. Statskontoret ville däremot icke motsätta sig att, därest så ansåges nödvändigt, kontorsbiträdestjänsten i B 4 förändrades till kanslibitrådestjänst i B 7. Då ämbetsverket tillstyrkte inrättandet av en befattning som redogörare och registrator, avsedd för pensionerad officer, med arvode av 3,600 kronor för år, vore avsikten, att befattningens innehavare verkligen skulle tjänstgöra i denna egenkap och att det honom åvilande arbetet icke skulle överflyttas på underordnad personal. Inrättandet av en för bokföringen vid kartverket särskilt avsedd kansliskrivartjänst i lönegraden B 11 avstyrktes därför.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd, som redan tidigare uttalat sig för att befattningen som kartverkschef borde hänföras till sådan tjänst, som omhandlades i avlöningsreglementets 5 § 1 mom., och tilldelas ett arvode av 15,000 kronor för år, har ansett detta äga sin giltighet jämväl vid genomförandet av den nu föreslagna organisationen. Beträffande de föreslagna byråchefsbefattningarna hade lönenämnden, likaledes i sitt tidigare yttrande, icke kunnat tillstyrka högre placering än i lönegrad B 29. Nämnden hade icke funnit anledning att frångå denna sin uppfattning och föresloge därför, att befattningarna under benämningen avdelningschefer hänfördes till lönegraden B 29. Den nuvarande professorsbefattningen borde vid omorganisationen överföras på övergångsstat. Anledning att uppställa krav på »professorskompetens» för avdelningschefen å geodetiska avdelningen syntes knappast föreligga. Nämnden ställde sig tveksam till inrättandet av den ifrågasatta arvodestjänsten som redogörare och ville ifrågasätta, huruvida icke i stället en befattning som kassör och registrator i lönegraden B 14 borde inrättas för ifrågavarande arbetsuppgifter utom sekreterargöromålen, vilka lämpligen kunde anförtros åt en halvtidsmanuens, förslagsvis i 18:e lönegraden. För skrivgöromål syntes man få räkna med någon extra personal utöver det ordinarie kontorsbiträdet, som inginge i förslaget. De i utredningsmännens sammandrag uppförda befattningarna hade angivits i ordinarie lönegrad, men borde vid kartverket liksom i övrigt inom statsförvaltningen icke ordinarie befattningar inrättas till antal, som stode i lämpligt förhållande till den ordinarie personalens storlek.

Kommissionen för de allmänna kartarbetena har ansett förslaget om ändring av ämbetsverkets namn till rikets landkarteverk icke böra genomföras. Det nuvarande namnet rikets allmänna kartverk täckte den avsedda verksamheten och hade använts i över 42 år. Olägenheter vore även ur praktisk synpunkt förbundna med en namnändring och medförde onödiga kostnader.

Avvikande mening i namnfrågan hade inom kommissionen anförts av tre av dess sex närvarande ledamöter.

Chefen för rikets allmänna kartverk har framhållit, att förutsättningarna för organisationen av de geodetiska arbetena vore, att de nuvarande triangelnäten i stor utsträckning kunde användas som grundval för den nya kartläggningen och att panoramakamerametoden visade sig motsvara förväntningarna. Ingendera av dessa förutsättningar kunde betraktas som säker, och det vore därför ej uteslutet, att en förstärkning av personalen å geodetiska byrån framdeles kunde visa sig erforderlig för kartläggningsprogrammets genomförande på avsedd tid. För det fall att barometerhöjdmätning befunnes kunna ersättas med uttagning av höjdpunkter i samband med flygbildernas bearbetning, erfordrades ej anställande av tekniska biträden vid geodetiska byrån, men kunde någon förstärkning av arbetskraften å byrån för fotokartor då bli nödvändig. Med hänsyn till de förutsatta försöksarbetena i berörda hänseenden kunde lämpligheten av dessa tekniska biträdens uppförande å ordinarie stat ifrågasättas. Även för gynnsamt tänkbara fall vore personalen i övrigt å geodetiska byrån knappt beräknad. Under förutsättning att arbetsledningen å byrån för fotokartor vore högkvalificerad å det fotogrammetriska området, kunde de föreslagna nio statskartograferna ersättas delvis av tekniska biträden och delvis av flygfotografer, vilka nått den levnadsålder, då flygtjänst icke längre borde ifrågakomma. Flygfotograferna borde uppföras i lönegrad B 19 med hänsyn till den ansvarsfulla och riskbetonade tjänstgöringen, särskilt i jämförelse med gravörer i lönegrad B 15, och till de utbildningskrav för anställning i flygtjänst och fotografi, som måste uppställas. Beträffande personalorganisationen för topografiska byrån syntes de två ritarna i lönegrad B 11 böra benämnas gravyrritare med hänsyn till det ritarbete, de utförde, och till skillnad från kvinnliga ritare i lönegrad B 7. Antalet ritelever borde icke vara fastställt. Detta antal måste avvägas efter avgångstiderna för gravörer och ritare, då eljest eleverna skulle få alltför länge vänta på avlönad anställning. Specifiering av antalet officerare och underofficerare å olika stat och i reserven borde icke ske i kartverkets stat, då detta måste växla med den kommanderade personalens förändrade ställning å militär stat. Även antalet till fältarbetena inkommenderad militär personal borde icke vara fastställt, då antalet måste växla allt efter behovet för topografiska kartans revision. Rekryteringen borde dock tryggas genom angivande i kartverkets instruktion av totalantalet officerare och underofficerare ur armén och dess reserver, tjänstgörande året om vid byråarbetena. Med nuvarande ersättningsbestämmelser och under förutsättning att tre förste statstopografbefattningar upptoges, syntes under närmaste tiden rådande behov av årlig ersättning till militär personal böra beräknas till 25,000 kronor. Antalet expeditionsvakter enligt förslaget vore icke tillräckligt efter genomförandet av den avsedda utsvällningen av organisationen. Ehuru namnfrågan kunde synas oväsentlig, framhölles, att varje namnändring medförde praktiska olägenheter såväl för kartverket, där man nödgades å tryckplåtar och annan materiel införa namnändringen, som för allmänheten. Det förefintliga namnet täckte verkets uppgift att utgiva kartor. Benämningarna på byråerna borde vara kortare och mera hanterliga än de föreslagna. Av praktiska skäl kunde följande benämningar förordas: geodetiska byrån, fotogrammetriska byrån, topografiska kartbyrån och ekonomiska kartbyrån.

Chefen för generalstaben har framhållit, att ur militär synpunkt vore icke något att erinra mot att kartverket gäves en i förhållande till försvarsväsendet fristående ställning, därest tillräckliga garantier samtidigt lämnades för att kraven tillgodosåges på berättigat militärt inflytande över den kartverk-

samhet, som direkt berörde försvarsväsendet och vars ur militär synpunkt ändamålsenliga bedrivande vore en av förutsättningarna för att detsamma skulle kunna fylla sin uppgift. Det militära inflytandet på den topografiska kartläggningen och kartverksamheten i övrigt avsåges närmast skola representeras av den enligt försvarsreformen å generalstabskårens stat upptagna regementsofficer, vilken föreslagits skola tjänstgöra vid kartverket såsom militärassistent. En ur militär synpunkt mera tilltalande lösning vore att bibehålla den topografiska byrån under militär chef. Den på generalstabskårens stat upptagne regementsofficer, som avsetts för tjänstgöring vid kartverket, kunde då tjänstgöra såsom chef för byrån och tillika vara föredragande och målsman för övriga frågor av militär betydelse. Det vore att märka, att byråns personal till stor del utgjordes av militär personal. Framställningen av de militära kartorna i stor skala — artilleri- och eldledningskartorna — borde då förläggas till denna byrå. Det innebure ingen nyhet, att en militär byrå förekomme inom ett helt civilt verk. Militärbyrån vid statens järnvägar vore en parallell i fråga om uppgifter och organisation. Det kunde måhända göras gällande, att vissa svårigheter skulle kunna uppstå att finna kvalificerad militär personal för byråchefsbeställningen i fråga ävensom att upprätthålla erforderlig kontinuitet. Detta kunde till viss grad vara sant, men dessa svårigheter syntes kunna övervinnas, om man vore inriktad på saken.

T. f. chefen för försvarsstaben har i huvudsak framfört liknande synpunkter på organisationsfrågan som chefen för generalstaben samt därvid framhållit, att de militära myndigheterna måste dels beredas möjlighet att påverka arbetet inom kartverket i av dem önskad riktning och då främst inom den byrå, som organiserade det för militära behov betydelsefulla kartläggningsarbetet, dels vara så representerade inom kartverket, att deras önskemål rörande planläggningen av försvarsväsendets förseende med kartor i krig bleve tillgodosedda. Det krävdes att den, som inom kartverket skulle kunna tillvarata dessa ur synpunkten av rikets försvar betydelsefulla intressen, vore sakkunnig i såväl kartfrågor som sådana militära frågor, vilka handlades inom försvarsväsendets ledning. Det syntes emellertid icke lämpligt att i egenskap av civil tjänsteman binda en måhända vid tillsättandet väl kvalificerad officer för avsevärd tid i denna betydelsefulla befattning. Tvärtom krävdes en avlösning av denne befattningshavare med icke alltför stora tidsmellanrum i avsikt att säkerställa en intim samverkan mellan försvarsväsendets ledning och kartverket. Fördenskull syntes den föreslagna utvägen att placera en officer ur generalstabskåren såsom chef för topografiska byrån lämpligare än utredningsmännens förslag.

Chefen för flygvapnet har framhållit, att för den planlagda flygverksamheten i samband med fotokartläggningen erfordrades tre flygförare, tre navigatörer, ett antal flygfotografer samt minst sex mekaniker. Fotograferna borde vara anställda vid kartverket. Den övriga personalen kunde flygvapnet ställa till förfogande under förutsättning att flygvapnets stater utökades i motsvarande grad. Det vore varken lämpligt eller möjligt att för ändamålet under en tid av trettio år från den aktiva staten avdela personal för flera år i följd, vilket ur kartverkets synpunkt vore erforderligt, därest ett fullgott arbetsresultat skulle kunna uppnås. Om erforderlig medverkan skulle kunna påräknas, måste därför flygvapnets stater utökas med tre subalternofficerare, tre furirer, tre korpraler samt tre menige. All materiel borde inköpas och ställas till förfogande av kartverket, men flygvapnet kunde lämna erforderlig sakkunnig hjälp vid inköpens verkställande samt handhava materielen och ombesörja dess skötsel, underhåll och vård. De med flygfotograferingen förenade kostnaderna borde, med undantag för lö-

nerna till den militära personalen, helt bestridas av kartverket. Utredningen hade icke tillräckligt beaktat de stora behov av kartor av olika slag, som förelåge för flygstridskrafternas verksamhet i såväl fred som krig. På grund härav hade flygvapnet icke heller tillförsäkrats erforderligt inflytande på organisationen samt verksamheten inom densamma. Framställningen av dessa specialkartor, vilka i yttrandet närmare angivits, krävde ett betydande arbete samt en härför lämpad organisation med sakkunnig personal. Genom att chefen för flygvapnet föreslagits skola ingå i den »rådgivande styrelsen för verket» tillförsäkrades flygvapnet ett visst inflytande på verksamheten i stort. För tillvaratagande av de militära intressena inom det civila kartverket avsåges den till tjänstgöring vid kartverket avsedde regementsofficeren genom bestämmelser i kartverkets instruktion skola vara föredragande i ärenden, som berörde försvaret. De rent flygmilitära synpunkterna kunde emellertid icke härigenom på ett fullt betryggande sätt tillgodoses, varjämte arbetsbördan för denne regementsofficer bleve alltför betungande. Rikets landkarteverks uppgifter borde alltså vidgas att även omfatta framställning av erforderliga särskilda kartor för flygvapnets behov samt flygvapnet beredas nödigt inflytande över härmed sammanhängande ärendens handläggning genom att i byrån för topografiska kartor och översiktskartor en särskild sektion eller detalj inrättades under ledning av flygmilitärt bildad personal — dock ej på flygvapnets aktiva stat.

Gravörer och heliogravyrritare vid kartverket hava i ingiven skrivelse på anförda skäl hemställt, att gravörer och heliogravyrritare fortfarande likställdes och placerades i lönegrad B 15, att för gravörer och heliogravyrritare inrättades fyra befattningar i lönegrad B 17, att antalet av ifrågavarande tjänstemän beräknades med hänsyn till deras deltagande i fältarbete omkring tre månader vartannat år, att benämningen kartverksassistent respektive förste kartverksassistent infördes för gravör och heliogravyrritare i lönegrad B 15 respektive B 17 samt att såsom antagningsvillkor för rit- och gravörelev fastställdes, att sökande skulle hava avlagt realexamen eller kunna styrka sig äga motsvarande teoretiska kunskaper.

Kartverkets uppgifter och ställning i förhållande till försvarsväsendet. *Departements-
chefen.*

Innan jag ingår på frågorna om den för de olika byråerna erforderliga personalen och dennas lönegradsplacering, torde böra upptagas de spörsmål, som framförts av de hörda militära myndigheterna och som sammanhöra med organisationen av kartverket.

Utredningsmännens framlagda förslag rörande ordnandet av samarbetet mellan det blivande civila kartverket och de militära myndigheterna synes mig å ena sidan tillgodose försvarsväsendets önskemål och intressen vid kartverksamhetens bedrivande och å andra sidan säkerställa planmässigheten vid den allmänna kartläggningen ur andra kartkonsumentgruppers synpunkt. Emellertid hava chefen för generalstaben, t. f. chefen för försvarsstaben samt chefen för flygvapnet i sina senast avgivna, av mig nyss omnämnda yttranden framfört vissa nya önskemål i fråga om kartverkets såväl organisation som verksamhet.

De två förstnämnda cheferna hava påyrkat, att byråchefen på den topografiska byrån alltid skulle vara officer och att befattningen skulle besät-

tas med den regementsofficer vid generalstabskåren, som enligt 1936 års försvarsbeslut upptagits vid arméstaben för tjänstgöring vid kartverket för att där mera direkt representera de militära intressena. Fördelen med denna anordning ur militär synpunkt har angivits vara, att härigenom ledningen av arbetena med den topografiska kartläggningen och översiktskartornas framställning skulle omhänderhavas av en officer, som ständigt vore väl orienterad i sådana militära frågor, vilka handläggas inom försvarsväsendets ledning, och därigenom kunde vid planläggningen av arbetena lättare tillgodose de uppkommande militära kartbehoven inom aktuella delar av landet. För att uppfylla dessa krav på befatningens innehavare har förutsatts, att ombyte på platsen med icke alltför stora tidsmellanrum skulle ske, något som givetvis även ur militär synpunkt vore nödvändigt, om ifrågasvarande officer skulle kunna åter användas i militär tjänstgöring.

Förslaget skulle sålunda innebära, att byråchefen på den topografiska byrå, som avses skola ingå i det blivande kartverket, ständigt skulle ombytas, enligt vad jag inhämtat med tidsintervall på 3—5 år. Redan av denna anledning synes förslaget mindre lämpligt med hänsyn till planmässigheten i byråns verksamhet. Då härtill kommer, att generalstabskårens officerare givetvis måste utväljas ur helt andra synpunkter än med hänsyn till den topografiska kartverksamheten samt den nya försvarsordningen icke förutsätter någon utbildning av dessa officerare vid de topografiska kartlägningsarbetena, torde man icke med säkerhet kunna räkna med erforderlig teknisk sakkunskap på kartverksamhetens område hos en därifrån till topografiska byrån såsom byråchef förflyttad officer. Med de förutsatta täta ombytena på befatningens innehavare skulle därigenom de topografiska kartarbetena kunna komma att ställas under en med arbetenas bedrivande oerfaren chef. Detta skulle givetvis inverka ofördelaktigt både på arbetsresultatet vid byrån och på chefens ställning till personalen.

Enligt min mening tillgodoses både kartverkets och försvarsväsendets intressen bäst, om byråchefen på topografiska byrån utses med hänsyn till vederbörandes kvalifikationer på det kartografiska och reproduktionstekniska området samt såsom arbetsledare. De speciella militära synpunkterna och önskemålen på verksamheten böra å andra sidan, såsom utredningsmännen föreslagit, företrädas av den vid kartverket tjänstgörande regementsofficeren å generalstabskårens stat såsom föredragande i militära frågor. Det av chefen för försvarsstaben framhållna önskemålet om täta ombyten av militär representant vid kartverket för uppehållande av bästa kontakt med försvarsväsendets ledning och dess intentioner kan då också genomföras utan olägenhet för den allmänna kartverksamheten.

Det militära inflytandet på planläggningen av de för försvarsväsendet betydelsefulla kartarbetena, vare sig det gäller revidering och ajourhållning av den topografiska kartan och översiktskartorna eller fotokartläggningen, tillgodoses dels genom den militäre föredragandens möjlighet att framföra förslag till kartverkschefen vid uppgörandet av de årliga arbetsplanerna eller i övrigt, dels genom att dessa arbetsplaner liksom hittills avses skola fast-

ställas av Kungl. Maj:t. Jag förutsätter nämligen, att den militäre föredraganden liksom de civila byråcheferna skall äga att reservationsvis framföra en eventuell avvikande mening i de ärenden, i vilkas handläggning han instruktionsenligt skall deltaga. En ytterligare säkerhet för att försvarsväsendets synpunkter skola komma till Kungl. Maj:ts kännedom, när det gäller kartverkets arbetsplaner, ligger däri, att den av mig tidigare förordade rådgivande kartverkskommissionen bland annat kommer att hava till uppgift att yttra sig över kartverkets arbetsplaner för att tillgodose kartkonsumenternas intressen samt att i denna kommission föreslagits skola såsom representanter för försvarsväsendet ingå chefen för armén, chefen för försvarsstaben och chefen för flygvapnet.

Slutligen vill jag framhålla, att mitt avstyrkande av förslaget om en militär byråchef för topografiska byrån icke innebär, att icke en officer kan ifrågakomma såsom chef för nämnda byrå. Tvärtom torde, såsom utredningsmännen påpekat, vid tillsättandet av denna tjänst vara lämpligt att till befattningen förvärva en därtill lämplig officer, som är förtrogen med de topografiska kartarbetena. Men det bör förutsättas, att vederbörande har erforderlig utbildning vid kartverket och för framtiden vill ägna sig helt åt kartverksamheten.

Vad därefter angår de av chefen för flygvapnet i hans yttrande framställda yrkandena avse dessa, dels att kartverkets arbetsuppgifter skulle utökas att omfatta även framställning av för flygvapnet erforderliga kartor samt att, då dessa arbeten komme att bli ganska betydande, en härför lämpad organisation med sakkunnig personal borde ordnas inom kartverket, dels att för det vid flygfotograferingen förutsatta samarbetet mellan flygvapnet och kartverket en utökning av flygvapnets stater borde ske.

Den av chefen för flygvapnet upptagna första frågan är helt ny, och någon närmare utredning om arbetets omfattning och lämpliga organisation saknas. På grund härav och då frågan icke direkt sammanhänger med kartverkets nu planerade omorganisation utan närmast berör framställningen av ett nytt slag av militära specialkartor, anser jag mig i detta sammanhang icke närmare böra ingå på frågan. Det synes mig emellertid riktigt, att det blivande kartverket, liksom vid tillgodoseendet av arméns kartbehov, bör biträda även vid framställningen av erforderliga kartor för flygvapnets verksamhet. I den mån därvid kartorna kunna anses erforderliga även för andra ändamål än de rent militära, såsom exempelvis för flygtrafiken, torde kunna ifrågasättas, att de nya kartorna upptagas bland dem, som kartverket bör utgiva, men i övrigt torde ifrågavarande kartbehov böra tillgodoses — liksom då det gäller speciella militära kartor för armén — med anslag från försvarsväsendets stat och till kartverket inkommenderad militär personal, i detta fall sålunda med anslag och personal från flygvapnet. Det torde ankomma på flygvapnets chef att i samråd med det omorganiserade kartverkets chef verkställa den utredning och framlägga de förslag, som den väckta frågan kan anses kräva.

Vad beträffar den av chefen för flygvapnet upptagna frågan om erfor-

derlig militär personal för medverkan från flygvapnets sida vid den för kartläggningen behövlige flygfotograferingen, torde det efter närmare utredning angående behovet av en utökning av flygvapnets stater för här nämnda ändamål ankomma på chefen för försvarsdepartementet att framlägga de eventuella förslag, som därav kunna föranledas. Det torde emellertid böra framhållas, att även om en utökning av flygvapnets personal skulle visa sig nödvändig det likväl synes ur både kartverkets och flygvapnets synpunkt fördelaktigast, att den för flygfotograferingen behövlige personalen, utom i fråga om fotografier, tillhandahålles av flygvapnet. Då någon flygfotografering, såsom jag i det följande kommer att beröra, icke erfordras för kartverkets räkning under sommaren 1937 utöver vissa försöksarbeten, torde under alla förhållanden en eventuell utökning av flygvapnets personal icke vara nödvändig under nästkommande budgetår.

Jag får sålunda tillstyrka, att samarbetet mellan försvarsväsendet och det blivande kartverket ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med utredningsmännens förslag och att, såsom därvid förutsatts, det må ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda erforderliga instruktionsbestämmelser i ämnet. Jag förutsätter, att förslag till dylika bestämmelser skall framläggas gemensamt av chefen för armén, chefen för flygvapnet samt chefen för kartverket.

Byråindelning och personalorganisation.

I likhet med utredningsmännen anser jag, att kartverket bör organiseras på fyra byråer. Med hänsyn till vad kartverkschefen framhållit om önskvärdheten av kortare benämningar på de olika byråerna än de av utredningsmännen föreslagna förordar jag, att byråerna i huvudsaklig överensstämmelse med kartverkschefens förslag benämnas *ekonomiska kartbyrån*, *topografiska kartbyrån*, *fotogrammetriska byrån* samt *geodetiska byrån*. Ordningföljden mellan byråerna har jag därvid angivit med utgångspunkt från att de båda byråer, som hava huvudkartornas utgivning till arbetsuppgift, böra först upptagas samt därefter de båda subsidiärt verksamma byråerna med specialuppgifter. I enlighet med utredningsmännens förslag, till vilket jag ansluter mig, skulle arbetsuppgifterna fördelas på de olika byråerna på följande sätt.

Ekonomiska kartbyrån skall hava till uppgift att upprätta och utgiva den ekonomiska kartan samt de över vissa områden avsedda fotokartorna med fastighetsindelning. Även ombesörjandet av utgivningen av fotokartan skulle tillhöra denna byrå med hänsyn till denna kartas användning såsom underlag för byråns kartframställning.

Topografiska kartbyrån skall handhava arbetet med den topografiska kartans revidering och utgivning samt upprättande, revidering och utgivning av erforderliga översiktskartor.

Fotogrammetriska byrån skall handhava alla arbeten, som erfordras för fotokartans upprättande, med undantag av den till stöd för fotokartan erfor-

derliga numeriska punktbestämningen. Därjämte böra arbeten, som avse bildmaterialets utnyttjande även för andra ändamål, åvila denna byrå.

Geodetiska byrån skall liksom hittills utföra de med rikstrianguleringen sammanhängande geodetiska arbetena samt därjämte alla avvägnings- och övriga höjdmättningsarbeten ävensom numerisk punktbestämning för fotokartan vare sig denna utföres genom triangulering, polygonmätning eller ur bildmaterialet.

Utredningsmännens förslag, att chefen för kartverket bör givas överdirektörs ställning och att befattningen hänföres till sådan tjänst, som omhandlas i avlöningsreglementets 5 § 1 mom., med ett arvode av 17,000 kronor, har jag ansett mig böra biträda. En lägre tjänsteställning än motsvarande överdirektör i lönegraden A 2 synes mig icke böra ifrågasättas med hänsyn till verkets omfattning och arbetsuppgifter, och då jag delar utredningsmännens och lönenämndens uppfattning, att befattningen bör hänföras till förordnandetjänst, torde sålunda arvodet i enlighet med utredningsmännens förslag böra fastställas till 17,000 kronor.

Beträffande den för arbetsledningen på byråerna erforderliga personalen anser jag i likhet med utredningsmännen, att cheferna för byråerna med hänsyn till arbetsuppgifternas krävande art och omfattning böra givas byråchefs ställning och sålunda uppföras i lönegrad B 30 samt att övrig personal för arbetsledning bör placeras i lönegrad B 24. Härvid förutsätter jag emellertid, dels att professorn vid generalstabens, som tillhör lönegraden B 30 och redan förestår den nuvarande geodetiska avdelningen vid kartverket, med i huvudsak oförändrade arbetsuppgifter placeras såsom byråchef å geodetiska byrån, dels att de å den nuvarande geodetiska avdelningen upptagna två observatorerna, vilka på grund av dem åvilande arbetsuppgifter och härför uppställda högre utbildningsfordringar äro placerade i lönegraden B 26, alltjämt skola bibehållas i samma lönegrad och i viss utsträckning biträda vid arbetsledningen. Övriga högre kvalificerade tjänstemän förutsättas liksom hittills skola uppföras i lönegrad B 21.

Vad angår den lägre kvalificerade personalen å byråerna har placeringen i lönegrader av utredningsmännen föreslagits i förhållande till nuvarande lönegrader för redan förefintliga befattningar. Av de nytillkomna grupperna befattningshavare, nämligen flygfotografer och fotografbiträden å den fotogrammetriska byrån samt tekniska biträden å den ekonomiska kartbyrån och geodetiska byrån, hava de förstnämnda jämsställts med gravörerna på den topografiska byrån samt övriga föreslagits skola placeras i lönegrad B 11, i vilken lönegrad enligt kartverkschefens förslag även upptagits två nya gravyrritare vid topografiska kartbyrån. Beträffande flygfotografernas löneplacering har kartverkschefen ansett denna vara för låg och att de med hänsyn till den ansvarsfulla och riskbetonade tjänstgöringen samt till de utbildningskrav för anställning i flygtjänst och fotografi, som på dem måste ställas, borde uppföras i lönegraden B 19. Å andra sidan har statskontoret gjort gällande, att placeringen av såväl flygfotografer som fotografbiträden

vore onödigt hög vid jämförelse med andra i motsvarande lönegrader placerade befattningshavare i statens tjänst. I förhållande till de nu i lönegrad B 15 vid kartverket uppförda gravörerna och heliogravyrritarna, vilka helt erhålla sin utbildning vid kartverket, synes mig lägre placering än den av utredningsmännen föreslagna knappast kunna ifrågakomma för de här berörda befattningshavargrupperna, vilka även hava att utföra ett tekniskt precisionsarbete, på vilket kartarbetenas kvalitet i hög grad är beroende. Vad kartverkschefen anfört rörande flygfotografernas riskbetonade tjänstgöring, vilket givetvis äger sin riktighet, synes mig närmast böra influera på den särskilda ersättningen till flygfotograferna under flygtjänst men icke på deras lönegradsplacering. Enligt vad jag inhämtat hava utredningsmännen beträffande rekryteringen av flygfotograferna räknat med möjligheten, att underbefäl från flygvapnet skulle komma att söka dylik anställning, sedan grundläggande utbildning i fotografi erhållits. I viss utsträckning måste utbildningen med hänsyn till de speciella förhållandena vid fotokartframställningen alltid ske vid verket. Även med hänsyn till dessa förhållanden torde lönegradsplaceringen icke behöva beräknas högre än vad utredningsmännen föreslagit. Jag ansluter mig därför även i detta fall till utredningsmännens förslag.

Jag vill i detta sammanhang även beröra den framställning, som gjorts av gravörer och heliogravyrritare vid kartverkets topografiska avdelning dels om införande av vissa tjänster i lönegrad B 17 för dessa tjänstemän för att bereda dem befodringsmöjligheter, dels om bibehållande av samtliga övriga befattningar såsom gravörer och heliogravyrritare i lönegraden B 15.

Av vad jag nyss anfört rörande lönegradsplaceringen för övriga likartade personalgrupper torde redan framgå, att någon anledning till uppflyttning i lönegrad av nu ifrågavarande befattningshavare knappast kan anses motiverad. Möjligen skulle kunna ifrågasättas, att de två gravörer, som mot särskilt arvode hava att fullgöra vissa arbetsuppgifter utöver gravörtjänsten, den ene såsom biträde vid rit- och gravyrarbetenas tillsyn och ledning samt vid utbildningen, den andre såsom biträde vid tillsynen och vården av det topografiska kartarkivet m. m., skulle erhålla en från övriga gravörer avvikande högre lönegradsplacering. Uti tidigare avgivet yttrande över 1934 års departementspromemoria, i vilken två befattningar upptagits för sistnämnda ändamål under benämningen förste gravörer i lönegraden B 17, har kartverkschefen ansett mindre lämpligt att förvandla nu utgående arvoden till fyllnadsavlöning till två befattningar i lönegrad B 17, då det icke vore givet att till nämnda uppdrag förordnade under hela sin tjänstetid bevarade för uppdraget erforderliga egenskaper. Kartverkschefen ansåg därför arvodsprincipen vara att föredraga. På grund härav och då en motsvarande anordning med befattningar i mellangrad mellan den högre och lägre kvalificerade personalen på övriga byråer icke från något håll ifrågasatts, anser jag, att den nuvarande anordningen med särskilt arvode för berörda uppdrag bör bibehållas. Å andra sidan synes det mig önskvärt, i den mån sär-

skild högskole- eller universitetsutbildning icke med nödvändighet erfordras för de högre kvalificerade befattningarna vid verket, att öppna möjlighet för tjänstemän, som, utan att hava genomgått dylik utbildning, visa sig särskilt dugliga i arbetet och i övrigt därtill lämpliga, att ifrågakomma vid befordran till befattning, som eljest närmast avsetts för högre kvalificerad arbetskraft. Jag återkommer härtill i samband med frågan angående de särskilda kompetensfordringar, som böra uppställas för de olika slagen av befattningar.

Den andra frågan, som berörts i framställningen, avser kartverkschefens av utredningsmännen upptagna förslag om inrättande av två nya befattningar såsom ritare (gravyrritare) i lönegrad B 11 vid topografiska byrån. Då det ur arbetssynpunkt torde vara lämpligt, att befattningshavare för gravyr- och gravyrritningsarbetena före ordinarie anställning utbildas såsom gravörer, synas skäl tala för att samtliga hithörande ordinarie befattningar upptagas i lönegrad B 15 såsom gravörtjänster. Det torde emellertid hava avsetts, att de två föreslagna nya ordinarie befattningarna i lönegrad B 11 skulle besättas med ännu icke gravörutbildad personal. Med hänsyn härtill torde dessa befattningar icke böra upptagas såsom ordinarie gravörtjänster i lönegrad B 15 utan böra ersättas av två icke-ordinarie befattningar som gravyrritare, avsedda såsom rekryteringstjänster för gravörpersonal. Jag kommer vid beräkning av personalstat för topografiska byrån att upptaga tjänsterna på nyssnämnda sätt.

Innan jag ingår på beräkningarna av det för arbetenas utförande erforderliga antalet befattningar på de olika byråerna, torde böra beröras frågan angående fortsatt rekrytering från armén av personal för de topografiska kartarbetena samt för arbetet med översiktskartornas upprättande. Vid olika tillfällen har ifrågasatts att övergå till användning av enbart civil personal även för dessa kartarbeten. Skälen härför hava närmast varit att söka vinna bättre kontinuitet i arbetena, då den militära, till kartverket inkommande personalen icke kunnat beräknas tjänstgöra under längre, sammanhängande perioder. Följden härav har nämligen blivit, att ny personal måst utbildas för fältarbetena med korta mellanrum. För arméns vidkommande hava också de ständigt återkommande kommenderingarna till kartverket av ett relativt stort antal officerare och underofficerare särskilt under sommarmånadernas fältarbete varit ägnade att medföra vissa svårigheter i fråga om tjänstgöringens ordnande vid truppförbanden. Ur försvarsväsendets synpunkt torde dock vara önskvärt, att i viss om också minskad omfattning aktiv personal från armén även i fortsättningen utbildas vid kartverket i topografiskt arbete. Det hittillsvarande systemet har även haft vissa fördelar för kartverket på grund av möjligheten dels att vid de topografiska fältarbetena personalstyrkan kunnat ökas eller minskas allt efter behovet, dels att sådan vid fältarbetena tidigare använd personal kunnat efter uppnådd pensionsålder (i allmänhet vid fyllda 50 år) utnyttjas vid kartverkets arbeten mera kontinuerligt mot en relativt låg tilläggsersättning till den ut-

gående statspensionen. Då båda systemen — med helt civil personal eller med delvis militär, delvis civil personal — hava sina fördelar, har det synt mig lämpligast, att det nuvarande systemet med inkommanderad personal får ytterligare prövas inom det blivande såsom civilt omorganiserade kartverket och att därvid ytterligare erfarenheter kunna samlas rörande den lämpligaste formen för personalens rekrytering för den topografiska byrån. Ett skäl att tillsvida i viss utsträckning anlita militär personal för dessa arbeten ligger även däri, att det måste vara av vikt för kartverket att få taga i anspråk den tidigare vid de topografiska kartarbetena utbildade personalen. Den tid, som skulle åtgå att utbilda nya civila fältmätare, lär för övrigt göra det omöjligt att åtminstone för närvarande avvara den militära personalen under fältarbetsperioden.

I ett avseende synes emellertid redan nu böra beslutas en utvidgning av den civila personalen på topografiska byrån i förhållande till den i utredningsmännens betänkande beräknade. Ut i den förutberörda framställningen från gravörer och heliogravyrritare har framhållits, att deras arbetskraft i mycket ringa utsträckning tages i anspråk vid de topografiska fältarbetena, ehuru de även utbildats härför. Det har därvid bland annat betonats, att byråarbetet med gravyr och reproduktionsritning är i hög grad påfrestande och att det därför även av denna anledning vore ett önskemål, att personalen finge det ombyte och den kroppsliga rekreation, som fältarbetet medförde. Tidigare har denna personal utnyttjats mer i fältarbete än vad fallet är för närvarande, då dessa befattningshavare i allmänhet endast var fjärde sommar utföra fältarbete. Orsaken härtill torde i främsta rummet hava varit brist på kompetent personal för gravyrarbetena, sedan arbetet med revidering av äldre tryckplåtar blivit alltmer omfattande. Gravörerna hava därför måst i första hand användas för byråarbetet. Denna utveckling synes mig varken ur verkets eller personalens synpunkt vara önskvärd. Då utbildning av gravörer torde taga omkring 5—6 år i anspråk och då, innan ny sådan arbetskraft erhållits, en utvidgning av fältarbetstiden för nämnda personalgrupp endast i ringa omfattning torde kunna genomföras, synes det önskvärdt, att beslut snarast fattas om en utökning av nämnda personal, så att erforderlig nyrekrytering och utbildning kunna igångsättas. Enligt vad jag under hand inhämtat skulle för att utan inskränkning i arbetsplanen varje år under omkring fyra månader bereda fältarbete åt halva antalet gravörer och heliogravyrritare erfordras ytterligare 2 gravörer utöver vad i utredningsmännens betänkande angivits. Kostnadsökningen på kartverkets stat skulle härigenom framdeles komma att uppgå till omkring 11,500 kronor. Då emellertid avlöning i högsta löneklassen icke utgår mer än under en del av tjänstgöringstiden samt den inkommanderade militära personalen samtidigt torde kunna minskas vid fältarbetena med sex officerare och traktamentsersättningen under fältarbetet är lägre för gravörerna än för inkommanderade officerare, torde kostnadsökningen på kartverkets stat kunna i medeltal beräknas uppgå till omkring 9,000 kronor

per år. Det är emellertid då att märka, att sex officerare under fyra sommarmånader årligen frigöras för arméns behov, vilkas avlöning överstiger kostnadsökningen vid kartverket. I verkligheten medför sålunda anordningen ett förbilligande av kartarbetena, om de vid kartverket tjänstgörande officerarnas avlöning å militär stat medräknas.

För genomförandet på trettio år av det i utredningsmännens betänkande avsedda kartläggningsprogrammet har beräknats det antal befattningshavare å byråerna, som jag tidigare angivit. Med hänsyn till de av mig förordade utvidgningarna i kartläggningsprogrammet dels i fråga om det ekonomiska kartläggningsområdets omfång med omkring 320 kvmil, dels i fråga om fotokartområdet med omkring 114 kvmil samt dels genom den föreslagna inläggningen av fastighetsindelningen å fotokartorna inom sistnämnda område, erfordras vissa utökningar i den beräknade personalstaten för att arbetet skall medhinnas under trettioårsperioden. Beräkningen härav har skett efter samma grunder, som i utredningsmännens betänkande. Det erforderliga antalet befattningar av olika slag torde i likhet med vad som skett i utredningsmännens betänkande böra i den beräknade personalstaten upptagas såsom ordinarie, ehuru detta icke blir fallet under hela kartläggningsperioden på grund av nyrekryteringen, förutsatt provtjänstgöring för nyanställd personal m. m. I likhet med utredningsmännen finner jag nämligen nödvändigt, att under tiden för utbyggandet av organisationen personalförteckningen rörande tjänstemän å ordinarie stat årligen regleras, så att å ena sidan icke upptages större antal ordinarie befattningar, än till vilka fullt utbildad personal beräknas finnas tillgänglig, och å andra sidan ordinarie tjänst kan påräknas av den nyrekryterade personalen inom rimlig tid, vilken i utredningsmännens betänkande tabell 13 angivits till 4—6 år för olika slag av befattningshavare. Om det senare ej bleve fallet, torde möjligheten att åstadkomma en fullgod rekrytering äventyras och därmed också hela planen för den snabbare kartläggningen. Lönesättningen är nämligen i allmänhet relativt låg i förhållande till vad motsvarande teknisk arbetskraft på andra områden skulle kunna erhålla och befodringsmöjligheterna likaledes mycket begränsade. Detta förhållande avses skola i någon mån kunna kompenseras med den ordinarie anställningsformen.

Personalen å den *ekonomiska kartbyrån* har med utgångspunkt från det utvidgade kartläggningsprogrammet beräknats behöva ökas utöver utredningsmännens förslag med 4 statskartografer i lönegraden B 21, 3 tekniska biträden i lönegraden B 11, 2 förste ritare i lönegraden B 11, 2 ritare i lönegraden B 7 och 3 ritbiträden i lönegraden B 4. Byråns personal skulle då komma att utgöras av en byråchef (B 30), 4 förste statskartografer (B 24), 18 statskartografer (B 21), 20 tekniska biträden (B 11), 4 förste ritare (B 11), 10 ritare (B 7) samt 7 ritbiträden (B 4).

Å den *topografiska kartbyrån* skulle i enlighet med utredningsmännens beräkningar och den av mig förut förordade ändringen av antalet gravörer och gravyrritare den civila personalen komma att bestå av en byråchef (B 30), 2

förste statstopografer (B 24), 3 statstopografer (B 21), 14 gravörer (B 15), 1 ritare (B 7) samt viss icke ordinarie rekryteringspersonal, beräknad till 1 e. statstopograf (16), 3 e. gravyrritare (11), 2 gravöraspiranter (9), 1 e. o. ritare (7) samt ritelever. Härtill skulle komma militär personal dels för årskommendering 6 officerare och 3 underofficerare på stat, övergångsstat eller i reserven, dels under fältarbetena inkommenderad ytterligare militär personal, vilken sedan antalet gravörer blivit utökat torde kunna beräknas till i medeltal 9 officerare och underofficerare från armén. För speciella militära kartarbeten, vare sig för armén eller flygvapnet, beräknas såsom tidigare framhållits särskild inkommenderad militär personal komma att ställas till förfogande från armén och flygvapnet allt efter uppkommande behov.

Vad angår den *fotogrammetriska byrån* ha i utredningsmännens förslag upptagits bl. a. 9 statskartografer i lönegrad B 21, varvid emellertid angivits, att en del av dessa statskartografer möjligen skulle kunna utbytas mot lägre kvalificerad arbetskraft, därest det efter de föreslagna försöksarbetena visar sig, att förenklingar i bildtriangleringsarbetet kunna genomföras. Även kartverkschefen har i sitt yttrande framhållit, att för rutinarbetet å denna byrå icke erfordrades högskoleutbildning och att under förutsättning att arbetsledningen vore högkvalificerad å det fotogrammetriska området statskartograferna torde kunna ersättas av delvis tekniska biträden och delvis flygfotografer, vilka nått den levnadsålder, då flygtjänst icke längre borde ifrågakomma. Den högre kvalificerade personalen måste förutsättas skola hava högskoleutbildning, och nyrekryteringen torde i huvudsak icke kunna ske annat än genom nyutbildning av personal vid tekniska högskolan. Denna utbildning torde draga omkring fyra år för examens avläggande från vederbörlig fackavdelning vid högskolan. För att ej fördröja erforderlig rekrytering torde därför vara nödvändigt att snarast fastställa det antal statskartografer, som kommer att behövas, då eljest planen för fotokartläggningen kan bliva förskjuten och därmed också planen för den ekonomiska kartläggningen. Under hänsynstagande till den utvidgning i kartlägningsprogrammet, som jag tidigare förordat, har jag låtit ytterligare undersöka, vilket minimum av högre kvalificerad arbetskraft som skulle erfordras, om förenklingarna i arbetsmetoderna i huvudsak kunde genomföras. Beräkningarna hava givit till resultat, att fem statskartografer skulle erfordras samt att fyra skulle kunna utbytas mot 2 flygfotografer och 2 tekniska biträden. Under dessa förutsättningar skulle personalen å byrån komma att utgöras av en byråchef (B 30), 1 förste statskartograf (B 24), 5 statskartografer (B 21), 7 flygfotografer (B 15), 2 tekniska biträden (B 11), 2 fotografbiträden (B 11), 2 förste ritare (B 11) samt 4 ritbiträden (B 4). De jämkningar, som efter försöksarbetenas verkställande möjligen kunna visa sig önskvärda i fördelningen av befattningarna på flygfotografer och tekniska biträden, kunna sedermera ske, enär byråns personal endast successivt bör anställas under den femårsperiod, som beräknas åtgå för kartverkets utbyggande.

I fråga om den *geodetiska byråns* personal har kartverkschefen, såsom tidigare nämnts, ansett, att densamma även för gynnsamt tänkbara fall torde

vara knappt beräknad i utredningsmännens betänkande. Föreståndaren för den nuvarande geodetiska avdelningen, professorn vid generalstaben, har i sitt till kartverkschefen avgivna yttrande i frågan ansett en ökning utöver den av utredningsmännen föreslagna personalen med fyra statsgeodeter sannolikt bli erforderlig, om tidsschemat för kartläggningen skulle med säkerhet kunna hållas. Med hänsyn till de gjorda uttalandena samt den ytterligare arbetsbelastning för geodetiska byrån, som den av mig föreslagna utvidgningen i kartlägningsprogrammet innebär beträffande såväl triangulering som avvägning, synes ytterligare en statsgeodet böra anställas, så att särskilt i början av kartlägningsperioden de geodetiska arbetena vinna erforderligt försprång. Skulle framdeles en minskning visa sig möjlig, kan reglering ske i samband med nuvarande personals avgång med pension. På grund av vad kartverkschefen anfört angående den ifrågasatta försöksverksamheten med multiplexapparat vid fotokartframställningen och de möjligheter till höjdpunktbestämning, som därigenom skulle kunna yppas och medföra, att barometerhöjdmätning skulle bli överflödigt, synas för närvarande icke böra upptagas några tekniska biträden å geodetiska byrån. De planerade försöksarbetena torde få bli avgörande för huruvida framdeles sådana arbetskrafter böra anställas eller huruvida arbetskrafterna på fotogrammetriska byrån kunna behöva något utökas för höjdpunktmaterialets bestämning. Den geodetiska byråns personal skulle under här framlagda utgångspunkter bli en byråchef (B 30), 2 observatorer (B 26), 1 förste statsgeodet (B 24) och 10 statsgeodeter (B 21). Med hänsyn till de vetenskapliga kvalifikationer, som böra uppställas på innehavaren av byråchefsbefattningen på denna byrå, samt byråchefens ställning som ledare av även de mera vetenskapliga geodetiska arbetena samt det därvid ofta ifrågakommande internationella samarbetet torde, såsom utredningsmännen föreslagit, befattningens innehavare böra benämnas byråchef och professor. Ett ytterligare skäl härför synes föreligga däri, att befattningen i realiteten ersätter den nuvarande befattningen såsom professor vid generalstaben.

I fråga om personal *utom byråerna* hava utredningsmännen upptagit en arvodestjänst såsom redogörare och registrator med ett arvode av 3,600 kronor och avsedd att besättas med pensionerad officer, en kansliskrivare och bokförare i lönegraden B 11, en förste expeditionsvakt i lönegrad B 7, 2 expeditionsvakter i lönegrad B 5 samt ett kontorsbiträde i lönegrad B 4. Härvid har förutsatts, att redogöraren även skulle biträda kartverkschefen med erforderlig sekreterarhjälp. Såsom framgår av de tidigare omnämnda yttrandena från statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd har viss tveksamhet yppats om lämpligheten av inrättandet av den föreslagna redogörarbefattningen samt uppdelningen av bok- och räkenskapsföringen på redogöraren och en kansliskrivare. Lönenämnden har ifrågasatt, huruvida icke i stället borde inrättas en befattning såsom kassör och registrator i lönegrad B 14 och att sekreterargöromålen anförtroddes en halvtidsamanuens, förslagsvis i lönegrad 18. Jag biträder lönenämndens förslag beträffande upprättandet av en befattning som kassör och registrator i lönegrad B 14 för bokfö-

rings-, kassa- och registratorsgöromålen såsom mera överensstämmande med sättet för dylika arbetens ordnande inom de civila verken. Beträffande sekreterarhjälp till kartverkschefen torde däremot i ett verk av kartverkets tekniska natur sekreterargöromålen närmast avse — förutom vissa tekniska frågor, för vilka personal vid byråerna torde kunna utnyttjas — en del enklare expeditionsgöromål samt biträde för arbetsstatistiska ändamål, upprättande av översikter över arbetets fortgång i olika detaljer m. m. för att giva kartverkschefen möjlighet att följa arbetsekonomin i olika arbetssätt och personalens lämpligaste utnyttjande o. d. Det synes mig därför, att tillsvidare och intill dess större erfarenhet vunnits om lämpligaste formen för ordnandet av biträde åt kartverkschefen i anslaget till icke-ordinarie arbetskraft bör upptagas ett belopp, som möjliggör anställande av ett väl kvalificerat kvinnligt biträde för ändamålet. Beloppet torde kunna beräknas såsom för extra tjänsteman i lönegrad 11. Härigenom vinnes också, att vid förfall för kassören och registratorn, såsom under semester, sjukdom e. d., inom kartverkets organisation finnes åtminstone någon, som kan vid behov vikariera å nämnda befattning. I likhet med lönenämnden finner jag även erforderligt, att för skrivgöromål beräknas något extra biträde utöver det av utredningsmännen föreslagna ordinarie kontorsbiträdet.

Beträffande antalet expeditionsvakter har kartverkschefen i sitt yttrande framhållit, att det av utredningsmännen föreslagna antalet knappast kunde förslå efter genomförandet av den avsedda utsvällningen av organisationen. Även utredningsmännen hava delat denna uppfattning men ansett, att tillsvidare kunde räknas med extra arbetskraft för ändamålet. Hänsyn härtill torde få tagas vid beräkning av anslagsmedel till icke-ordinarie tjänstemän.

Av den tidigare lämnade redogörelsen rörande det avsedda samarbetet mellan kartverket och försvarsväsendet framgår, att de militära intressena härvid mera direkt skola representeras av den regementsofficer vid generalstabskåren, som i den nya försvarsorganisationen beräknats skola tjänstgöra vid kartverket. I försvarsbeslutet upptogs emellertid, intill dess den beräknade nyorganisationen av kartverket skulle äga rum, inom arméstaben för en topografisk avdelning — förutom nämnde regementsofficer vid generalstabskåren samt en professor, vilken såsom redan nämnts beräknas skola överflyttas såsom byråchef till kartverkets geodetiska byrå — en för pensionerad officer avsedd befattning med arvode av 3,180 kronor. I samband med framläggande av 1937 års statsverksproposition har chefen för försvarsdepartementet uttalat, att i och med genomförandet av den omorganisation av rikets allmänna kartverk, varom proposition avsåges skola framläggas till årets riksdag, komme den nuvarande topografiska avdelningens arbetsuppgifter att överflyttas till det nya, helt under jordbruksdepartementet lydande kartverket, varför medel för den för dessa uppgifter behövligen personalen vid sådant förhållande icke längre borde upptagas under fjärde huvudtiteln. Rubriken »Topografiska avdelningen» och den därunder upptagna personalen hade därför avförts ur den föreslagna staten för arméstaben. Med hänsyn härtill och då nyssnämnda arvodesbefattning torde avsetts för vissa militära

uppgifter inom kartverket och den vid kartverket tjänstgörande regements-officeren otvivelaktigt för honom åvilande arbetsuppgifter torde behöva någon till sitt biträde, synes för ändamålet en befattning för pensionerad officer med ett arvode av 3,180 kronor böra upptagas på kartverkets stat. Det torde härvid vara tänkbart, att på denna befattning skulle framdeles kunna placeras en officer i flygvapnets reserv, varigenom såväl armén som flygvapnet bleve representerade vid kartverkets arbeten, på sätt chefen för flygvapnet ansett önskvärt med hänsyn till flygvapnets kartbehov.

I enlighet med de av mig sålunda framlagda förslagen rörande personalorganisationen vid kartverket, efter det utbyggnaden till avsedd full arbetskapacitet genomförts, skulle denna personalorganisation bliva av följande omfattning.

Befattning Lönegrad

Chef.

1 överdirektör (arvode 17,000 kronor).

Ekonomiska kartbyrådn.

1 byråchef	B 30
4 förste statskartografer	B 24
18 statskartografer	B 21
20 tekniska biträden	B 11
4 förste ritare	B 11
10 ritare	B 7
7 ritbiträden	B 4

Topografiska kartbyrådn.

1 byråchef	B 30
2 förste statstopografer	B 24
3 statstopografer	B 21
14 gravörer	B 15
1 ritare	B 7

Icke ordinarie civil personal:

1 e. statstopograf	16
3 e. gravyrritare	11
2 gravöraspiranter	9
1 e. o. ritare	7
ritelever	

Militär personal med arvode (i medeltal):

- 6 officerare å stat, övergångsstat eller i reserven
- 3 underofficerare å stat, övergångsstat eller i reserven
- 9 officerare och underofficerare under fältarbetet.

Befattning

Lönegrad

Fotogrammetriska byrån.

1 byråchef	B 30
1 förste statskartograf	B 24
5 statskartografer	B 21
7 flygfotografer	B 15
2 tekniska biträden	B 11
2 fotografbiträden	B 11
2 förste ritare	B 11
4 ritbiträden	B 4

Geodetiska byrån.

1 byråchef och professor	B 30
2 observatorer	B 26
1 förste statsgeodet	B 24
10 statsgeodeter	B 21

Utom byråerna.

1 kassör och registrator	B 14
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
1 kontorsbiträde	B 4

Icke ordinarie personal:

1 e. kansliskrivare	11
1 e. expeditionsvakt	5
1 e. kontorsbiträde	4

Militär personal:

- 1 officer i reserven med ett arvode av 3,180 kronor.

Beträffande de ordinarie befattningarna är att märka, att desamma under utbyggande av organisationen samt vid nyrekrytering i viss utsträckning komma att ersättas med icke-ordinarie personal under provtjänstgöring och under utbildningstiden. Personalförteckning avses därför skola fastställas för varje budgetår, allt efter som fullt utbildad personal finnes tillgänglig. Vidare ingår icke personal för barometerhöjdmätning, då sådan personals anställning blir beroende av ytterligare försöksarbeten.

Med nyssnämnda personalorganisation skulle en blivande avlöningsstat för kartverket få ungefärligen följande uppställning, varvid ersättningar till militär personal, som inkommenderats till kartverket — av skäl, som i det följande komma att beröras — hava upptagits under avlöning till icke-ordinarie personal, ehuru dessa ersättningar för närvarande utgå från anslaget till kartarbeten m. m.

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor 723,900	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	2,000
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:		
a) Grundavlöningar m. m.	kronor 62,300	
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	» 2,000	» 64,300
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	40,600
		<hr/> Summa kronor 830,800.

Frågan om ändring av kartverkets namn.

Utredningsmännen hava ansett lämpligt, att i samband med kartverkets omorganisation verkets namn ändrades från rikets allmänna kartverk till rikets landkarteverk.

Någon anledning att på grund av det blivande verkets föreslagna arbetsuppgifter verkställa en namnändring synes mig knappast föreligga. Förslaget torde också närmast hava föranletts av en önskan att tillskapa en kortare benämning. Då emellertid verket i dagligt tal alltid torde benämnas enbart kartverket och någon förväxling därvid knappast torde behöva befaras med sjökarteverket, torde det officiella namnets längd knappast medföra större olägenheter. Då däremot, såsom kartverkskommissionen och kartverkschefen anfört, vissa praktiska olägenheter skulle bli en följd av namnändringen, anser jag mig böra förorda bibehållandet av verkets numera hävdvunna namn.

9. Med organisationen sammanhängande spörsmål.**Kompetensfordringar för olika befattningar.**

Uti gällande instruktion för kartverket är stadgat, att för anställning såsom observator, statsgeodet eller statskartograf erfordras förutom provtjänstgöring vid verket viss examen, nämligen för observator filosofie licentiatexamen med ettdera av ämnena astronomi eller geodesi, för statsgeodet filosofisk ämbetsexamen eller filosofie kandidatexamen, vardera med minst betyget med beröm godkänd i ettdera av ämnena astronomi, geodesi eller matematik, samt för statskartograf lantmåteriexamen.

Organisationsnämnden har endast föreslagit sådan ändring, att sistnämnda examen skulle berättiga till anställning även såsom statsgeodet.

Uti till kartverkschefen avgivet yttrande år 1934 över departementspromemorian har professorn vid generalstaben tillstyrkt nämnda ändringsförslag med det tillägget, att i ämnet geodesi skulle erfordras minst betyget med be-

röm godkänd, samt framhållit, att chefen för byrån för geodetiska arbeten borde innehava professorskompetens.

Utredningsmännen hava för sin del förordat, att beträffande olika befattningar å geodetiska byrån kompetensfordringarna uppställdes enligt nuvarande bestämmelser men med de tillägg professorn vid generalstaben tillstyrkt.

Vad beträffade den högre kvalificerade personalen på ekonomiska kartbyrån och fotogrammetriska byrån borde nuvarande bestämmelser rörande statskartograf alltjämt tillämpas. Dock syntes även avlagd examen vid annan avdelning än fackskolan för lantmäteri vid tekniska högskolan, vid Chalmers tekniska instituts högre avdelning eller skogshögskolans jägmästarkurs böra berättiga till anställning som statskartograf under förutsättning, att vederbörande styrkt sig äga erforderliga kunskaper inom fastighetsbildningens eller fotogrammetriens områden. Vad byråchefsbefattningarna på nämnda byråer beträffade, borde viss examen ej uppställas såsom kompetensvillkor utan vid befattningarnas tillsättande i främsta rummet hänsyn tagas till vederbörandes kvalifikationer såsom arbetsledare samt teoretiska och praktiska utbildning på kartverkets arbetsområden och därmed sammanhängande tekniska frågor. För de tekniska biträdena ansåges någon bestämd utbildning icke böra föreskrivas, utan borde hänsyn närmast tagas till vederbörandes vana vid fältarbete och fallenhet för ritarbete. Utbildnings- och provtjänstgöringsåren vid kartverket finge härvid vara utslagsgivande. Utredningsmännen funne dock önskvärt, att sökande förvärvat en viss utbildning utöver vanlig folkskola, såsom realexamen, examen från teknisk skola, från underofficersskola e. d. För anställning som flygfotograf borde uppställas fordran på såväl flygutbildning som fotografisk utbildning. Beträffande övriga icke nämnda befattningar funne utredningsmännen icke direkt böra uppställas speciella kompetensfordringar, dock att för befattningar i lönegrad B 21 eller högre grad i allmänhet borde erfordras avlagd studentexamen samt praktisk erfarenhet på arbetsområdet.

Lärarkollegiet vid tekniska högskolan har beträffande de i utredningen föreslagna kompetensfordringarna för vissa befattningar ansett vissa ändringar böra ske. Med hänsyn till att teknisk doktorsgrad numera kunde avläggas vid högskolan borde för befattning som observator även teknisk doktorsgrad i geodesi medföra kompetens för sådan befattning. I analogi härmed borde för statsgeodetbefattning även avgångsbetyg från fackavdelningarna för lantmäteri eller väg- och vattenbyggnad, i vardera fallet med minst betyget med beröm godkänd i ämnena högre geodesi med fotogrammetri och i lägre geodesi vid sistnämnda fackavdelning respektive geodesi med fotogrammetri och i samhällsmätning vid fackavdelningen för lantmäteri medföra kompetens. Samma kompetens borde tillkomma den, som avlagt avgångsexamen från Chalmers tekniska instituts fackavdelning för väg- och vattenbyggnad och som genom specialstudier vid tekniska högskolan förvärvat angivna betyg. Beträffande kompetensfordringarna för statskartograf syntes dessa böra kompletteras därhän, att kompetens tillkomme den, som genomgått tekniska högskolans fackavdelning för lantmäteri eller dess fackavdelning för väg- och vattenbyggnad med betyg i ämnet högre geodesi med fotogrammetri ävensom den som genomgått Chalmers fackavdelning för väg- och vattenbyggnad eller skogshögskolan, varvid i båda sistnämnda fall därutöver skulle fordras ådagalagd kunskap i fotogrammetri. Det vore måhända lämpligt, att beträffande den föreslagna fordran på styrkta kunskaper inom fastighetsbildningens område närmare bestämdes, hur de skulle styrkas. Det syntes lämpligast, att för cheferna för byråerna uppställdes fordran på samma teoretiska utbildning som för deras tjänstemän. För andra

byråer än den geodetiska borde fordran uppställas på samma avlagda examina och kunskaper som för statskartograf och för den geodetiska byrån filosofie eller teknisk doktorsgrad i geodesi.

Vid fastställande av de speciella kompetensfordringarna för den högre *Departements-*
chefen. kvalificerade personalen synes mig böra beaktas, att så vitt möjligt dessa fordringar uppställas på sådant sätt, att personalen kan förflyttas mellan de olika byråerna, varigenom å ena sidan bättre befordringsmöjligheter skapas inom verket och å andra sidan arbetskraft från en byrå kan utnyttjas även å en annan, då arbetsanhopning kräver detta. Härigenom kan det totala personalbehovet lättare hållas inom den beräknade organisationsramen. Det torde böra ankomma på kartverkschefen att i denna del på för arbetet lämpligaste sätt verkställa en dylik disposition av arbetskrafterna.

Den examen, som bäst motsvarar fordringarna på en allsidig användning av personalen vid kartverkets arbeten, torde otvivelaktigt vara lantmäteriexamen eller numera avgångsexamen från fackskolan för lantmäteri vid tekniska högskolan. Denna examen omfattar bland annat den kunskap i fastighetsbildning, som erfordras för statskartograferna vid den ekonomiska kartläggningen, samt den utbildning i högre geodesi och fotogrammetri, som bör föreligga såväl för nämnda statskartografer som för dem, som tjänstgöra vid fotokartframställningen. Om i sistnämnda ämne minst betyget med beröm godkänd erhållits vid berörda examen, föreligga även förutsättningarna för tjänstgöring såsom statsgeodet. Denna examen synes mig sålunda böra uppställas som den vanliga kompetensfordran för statskartografer och statsgeodeter.

Med tanke på rekryteringen för de delvis vetenskapligt betonade observatorsbefattningarna torde emellertid även avlagd filosofie ämbets- eller kandidatexamen med minst betyget med beröm godkänd i ett av ämnena astronomi eller geodesi fortfarande böra berättiga till anställning som statsgeodet. Det kunde visserligen ifrågasättas, huruvida icke i dylikt fall samma kompetensfordringar som för observator borde uppställas. Detta synes dock icke nödvändigt, då det visat sig, att i flera fall statsgeodeter efter anställning vid kartverket avlagt filosofie licentiatexamen för att erhålla kompetens för observatorsbefattning.

Likaså torde vara lämpligt med tanke på de fotogrammetriska arbetena och utvecklingen av arbetsmetoderna vid fotokartläggningen, att avlagd examen från fackskolan för väg- och vattenbyggnad vid tekniska högskolan med specialstudier i fotogrammetri, minst motsvarande betyget med beröm godkänd i ämnet högre geodesi med fotogrammetri vid fackskolan för lantmäteri, må berättiga till anställning som statskartograf vid den fotogrammetriska byrån.

I övrigt synas, såsom föreslagits, kompetensfordringarna för nu nämnda befattningar böra utformas så, att även avlagd examen vid annan fackskola vid tekniska högskolan, vid Chalmers tekniska institut eller vid skogshögskolans jägmästarkurs må berättiga till anställning som statskartograf un-

der förutsättning att vederbörande såsom specialelev vid tekniska högskolan avlagt tentamen i ämnet jorddelningsrätt eller högre geodesi med fotogrammetri vid fackskolan för lantmäteri.

Beträffande kompetensfordringarna för observator synes, på sätt lärarkollegiet vid tekniska högskolan framhållit, förutom filosofie licentiatexamen i astronomi eller geodesi även teknisk doktorsgrad i geodesi böra berättiga till sådan anställning.

I fråga om byråcheferna torde, såsom utredningsmännen förordat, icke böra — utom för byråchefen å geodetiska byrån — fastställas viss avlagd examen, utan böra vid deras tillsättning i främsta rummet vederbörandes kvalifikationer såsom arbetsledare samt teoretiska och praktiska utbildning på kartverkets arbetsområden vara avgörande. För byråchefen å geodetiska byrån torde, på sätt lärarkollegiet vid tekniska högskolan tillstyrkt, därutöver böra uppställas fordran på filosofie eller teknisk doktorsgrad i geodesi.

Frånsett vad utredningsmännen anfört i fråga om fordringarna för anställning såsom flygfotograf, torde beträffande övriga av mig icke särskilt omnämnda befattningar några speciella kompetenskrav icke böra uppställas. Icke heller synes det mig lämpligt att binda sig vid några generella regler, enligt vilka sökande till dessa befattningar skola dokumentera sig besitta det mått av allmänbildning, som i ena eller andra fallet erfordras.

På sätt jag tidigare anfört, synes möjlighet böra beredas tjänsteman vid kartverket att, ehuru han icke i allo fyller därför uppställda fordringar, kunna erhålla befordran till högre kvalificerad tjänst, därest han i sitt arbete visat framstående duglighet och i övrigt befinnes därtill lämplig. En sådan möjlighet synes mig ägnad att verka sporrande på intresset för den med rutinarbetet sysselsatta personalen.

Det torde ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med utfärdande av instruktionen för det omorganiserade kartverket närmare fastställa bestämmelserna rörande de av mig sålunda förordade kompetensfordringarna och ifrågasatta dispensmöjligheterna.

Förslaget om upprättande i krigsarkivet av en kartcentral för moderna, utländska topografiska kartor.

I samband med kartverkets organisationsfrågor hava utredningsmännen i sitt betänkande även berört ett från krigsarkivet till utredningen framlagt förslag om inrättandet inom nämnda arkiv av en kartcentral för moderna, utländska topografiska kartor. Krigsarkivets framställning i ämnet finnes såsom bilaga fogad till utredningsmännens betänkande och jag torde i fråga om den närmare motiveringen för förslaget få hänvisa till betänkandet.

Förslaget innebär att åstadkomma ett offentligt arkiv av moderna, utländska topografiska kartor till vetenskapligt och praktiskt gagn genom att kom-

plettera och successivt fullständiga de i krigsarkivet redan förefintliga samlingarna av utländska kartor. I krigsarkivet torde nämligen finnas den största samlingen av sådana kartor inom landet, sedan generalstabens topografiska avdelning och rikets allmänna kartverk därstädes deponerat sina samlingar av sådana kartor. Depositionen har skett på förslag av 1930 års arkivsakkunniga för att göra samlingarna mera åtkomliga och lättare utnyttjningsbara för forskning av olika slag.

Utredningsmännen hava upptagit spörsmålet närmast med hänsyn till frågan, huruvida kartverkets samlingar av berörda kartor alltjämt borde förvaras hos krigsarkivet eller om det blivande kartverket självt borde omhändervärd ett dylikt kartarkiv.

Utredningsmännen hade därvid funnit, att såväl ur ekonomisk synpunkt som med hänsyn till samlingarnas utnyttjande den nuvarande ordningen vore att föredraga. I samband med omorganisationen av kartverket borde därför erforderliga instruktionsbestämmelser utfärdas, som stadfäste den nuvarande ordningen för kartsamlingarnas förvaring samt för framtiden ordnade samarbetet i denna del mellan kartverket och krigsarkivet. Uti krigsarkivets skrivelse hade emellertid även ifrågasatts, att då det i främsta rummet skulle gälla genom kartverkets förmedling erhållna kartor, för vilkas vård kartverket eljest skulle hava att draga försorg, kostnaderna för vården och anskaffningen borde påföras kartverkets stat. Den årliga kostnaden beräknades uppgå till omkring 4,300 kronor, varav 2,300 kronor för en halvtidsmannens och 2,000 kronor för inköp av kartor och därmed sammanhängande utgifter. Ehuru utredningsmännen funne det tveksamt, huruvida icke ett eventuellt anslag för ändamålet borde uppföras direkt å arméstabens stat, å vilken krigsarkivet uppförts, syntes dock de av krigsarkivet anförda skälen och arkivets utnyttjande även av andra än militära forskare kunna tala för att, då krigsarkivet i övrigt skulle komma att kostnadsfritt för kartverket ombesörja vården av kartsamlingarna, det ifrågavarande anslaget upptoges på kartverkets stat. Med hänsyn till det allmänkulturella intresse den väckta frågan ägde samt till de fördelar, som därigenom erbjöde sig att för framtiden vårda kartverkets samlingar av utländska kartor, tillstyrkte utredningsmännen förslaget i dess huvudprinciper men förutsatte, att planen för kartarkivets omfattning borde underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Uti de avgivna yttrandena över utredningsmännens betänkande hava *t. f. chefen för försvarsstaben* och *chefen för rikets allmänna kartverk* berört frågan och tillstyrkt förslaget om den ifrågasatta kartcentralen. Den förre har framhållit förslaget stora praktiska nytta icke minst i militärt hänseende, och den senare har vitsordat, att de anordningar, som i krigsarkivet vidtagits för förvaring av kartverkets samling av utländska kartor, visat sig fördelaktiga såväl ur allmänhetens synpunkt genom lättare tillgänglighet av samlingen som ur arkivvårdssynpunkt. Kartverkschefen har dock ifrågasatt, att de medel, som eventuellt ansloges för avlöning av med ifrågavarande kartvård sysselsatt personal vid krigsarkivet, borde uppföras å samma stat som övrig personal vid nämnda arkiv.

Uti yttrande över utredningsmännens förslag till stat för kartverket under budgetåret 1937/1938, till vilket förslag jag återkommer i det följande, har

statskontoret ansett det vara riktigast, att den del av det ifrågasatta anslaget, som avsåge avlöning till en halvtidsamanuens, inräknades i krigsarkivets avlöningsanslag eller, om medel för ändamålet ansåges böra utgå av anslag från kartverket, anvisas å kartverkets avlöningsanslag.

*Departements-
chefen.*

Av de skäl, utredningsmännen anfört, synes den föreslagna anordningen rörande förvaringen och vården av kartverkets utländska kartsamling vara lämplig och medföra fördelar såväl ur kostnadssynpunkt som ur allmänhetens synpunkt vid samlingens utnyttjande för olika slags forskning.

Då det här gäller en uppgift, som närmast torde få anses tillhöra kartverkets verksamhet, och då genom anordningen kartverket i övrigt befrias från utgifter för kartsamlingens förvaring, synes det ifrågasatta anslaget till samlingarnas komplettering och vård böra utgå från medel anvisade å kartverkets stat såsom bidrag till krigsarkivets ifrågavarande verksamhet. På samma sätt som vid flygvapnets medverkan vid flygfotograferingen ersättning utgått och avses skola utgå från kartverkets stat från anslaget till kartarbeten m. m., torde vara lämpligast, att medel för nu ifrågavarande ändamål beräknas från samma anslag och tillhandahållas krigsarkivet mot räkning. Såväl ändamålet som den omständigheten, att vederbörande biträde vid vården av kartsamlingen icke är tjänstgörande vid kartverket, synes mig i detta fall tala för att beloppet ej uppdelas i dels avlöningsmedel, dels omkostnader.

Då det föreslagna beloppet synes skäligt, tillstyrker jag sålunda, att vid beräkning av anslag för det omorganiserade kartverket medel för ändamålet upptagas på nyss angivet sätt. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om det blivande samarbetet mellan kartverket och krigsarkivet samt om medlens användning.

10. Kostnaderna för kartlägningsarbetenas genomförande enligt det förordade förslaget.

Uti den av utredningsmännen gjorda kostnadsberäkningen för den ekonomiska kartläggningen enligt det av dem framlagda och av mig tillstyrkta alternativet II a har kostnaden för det av utredningsmännen till ekonomisk kartläggning föreslagna området, omkring 1,650 kvmil, beräknats uppgå till omkring 18,200,000 kronor. Med den utvidgning av det ekonomiska kartlägningsområdet, som jag funnit mig böra föreslå beträffande Värmlands, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län med tillsammans omkring 320 kvmil, skulle kostnaden för den ekonomiska kartläggningen, såsom förut angivits, komma att ökas med omkring 3,050,000 kronor till omkring 21,250,000 kronor, varvid denna kartläggning skulle komma att omfatta omkring 1,970 kvmil av landet.

Utredningsmännen hava vidare förordat, att utöver den av dem föreslagna ekonomiska kartläggningen skulle upprättas fotokarta över ett område

på omkring 1,034 kvmil för en beräknad kostnad av omkring 4,510,000 kronor. Efter nyssberörda utvidgning av det ekonomiska kartläggningsområdet skulle av nämnda fotokartområde återstå 714 kvmil. Enligt det av mig förordade förslaget skulle över detta område upprättas fotokarta med fastighetsindelning enligt alternativ III i utredningsmännens betänkande. Kostnaden härför har beräknats uppgå till omkring 4,410,000 kronor. Slutligen har jag tillstyrkt, att fotokarta med fastighetsindelning upprättas över den norra delen av Norrbottens läns kustland, som icke upptagits i utredningsmännens förslag, med undantag av Muonionalustas kapellförsamling. Detta nya område utgör omkring 114 kvmil och kostnaden för kartläggningens utförande på angivet sätt har beräknats uppgå till omkring 840,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden skulle alltså enligt de gjorda beräkningarna för den ekonomiska kartläggningen samt upprättande av fotokarta med fastighetsindelning uppgå till omkring $(21,250,000 + 4,410,000 + 840,000 =)$ 26,500,000 kronor. Under den föreslagna kartläggningsperioden av 30 år skulle den årliga kostnaden i medeltal för dessa arbeten alltså bli omkring 883,000 kronor. I denna kostnad ingår emellertid icke kostnaden för arbetsledning, lokal och allmänna expenser. Dessa kostnader hava utredningsmännen beräknat komma att uppgå till omkring 184,000 kronor årligen för ekonomiska kartbyrå samt fotogrammetriska och geodetiska byråerna. Denna summa torde med hänsyn till den av mig förutsatta utökade kartverksamheten böra avrundas uppåt till 190,000 kronor. Sammanlagda totalkostnaden för arbetena vid nyssnämnda tre byråer skulle då kunna beräknas uppgå till $(883,000 + 190,000 =)$ 1,073,000 kronor om året i medeltal under 30-årsperioden.

För den topografiska byråns verksamhet hava utredningsmännen beräknat en årskostnad av omkring 325,000 kronor. Med den utökning av gravörpersonalen, som jag föreslagit, torde denna årliga medelkostnad böra höjas till 334,000 kronor.

Slutligen utgör årliga kostnaden för avlöning till kartverkschefen, kassören, kansli- och kontorsbiträden och militärassistentens biträde 32,700 kronor samt för bidrag till den av mig i det föregående omnämnda kartcentralen i krigsarkivet 4,300 kronor.

För hela kartverkets framtida verksamhet under den avsedda 30-årsperioden torde sålunda årskostnaden kunna beräknas komma att uppgå till i medeltal omkring $(1,073,000 + 334,000 + 32,700 + 4,300 =)$ 1,444,000 kronor mot enligt utredningsmännens förslag 1,302,000 kronor. I såväl utredningsmännens som av mig anförda kostnadsberäkningar ingå vissa kostnader, som emellertid icke komma att upptagas å kartverkets stat, nämligen dels beräknat dyrtidstillägg å personalens avlöningar, vilken kostnad med den beräknade personalstaten torde uppgå till omkring 80,000 kronor, samt beräknad kostnad för vid flygfotograferingen tjänstgörande militärpersonals avlöning m. m. omkring 20,000 kronor. På kartverkets stat skulle

sålunda sammanlagda beloppet kunna beräknas till 1,344,000 kronor, varav såsom tidigare nämnts 830,800 kronor på avlöningsstaten.

I staten för budgetåret 1936/1937 äro anslagen till rikets allmänna kartverk upptagna till ett sammanlagt belopp av $(426,900 + 87,300 + 230,500 =)$ 744,700 kronor. Kostnadsökningen i förhållande till denna stat skulle alltså bli omkring 600,000 kronor per år vid genomförd utbyggnad av det omorganiserade kartverket. Härav belöpa omkring 76,000 kronor på vissa befattningars upptagande såsom civila tjänster från att tidigare hava varit upptagna på militär stat eller tillkommit genom kartverkets skiljande från generalstaben, omkring 36,000 kronor på föreslagen utökning av topografiska byrån, 9,000 kronor på överförande av generalstabens översiktskarta från generalstabens till kartverkets stat samt 4,000 kronor i anslag till kartcentral i krigsarkivet. Återstoden eller $(600,000 - 76,000 - 36,000 - 9,000 - 4,000 =)$ 475,000 kronor skulle alltså belöpa på den ekonomiska kartläggningens och fotokartläggningens snabbare bedrivande för genomförande av dessa kartläggningsarbeten på 30 år.

Det torde här böra framhållas, att med nuvarande organisation och arbets sätt den ekonomiska kartläggningen fortskrider med en arbetsprodukt av omkring 10 kvmil kartlagd areal om året. Vid genomförandet av det av mig föreslagna kartläggningsprogrammet beräknas medhinnas per år i medeltal 66 kvmil ekonomiskt kartlagd areal — enligt beräkning motsvarande omkring 40 kvmil kartlagd areal av den svårighetsgrad, som nuvarande årlig arbetsprodukt avser — samt därutöver omkring 27.6 kvmil, över vilka fotokarta med inlagd fastighetsindelning skall upprättas. Genom ökningen i de årliga anslagen för den ekonomiska kartläggningen och fotokartläggningen, vilken ökning i stort sett utgör en fördubbling mot nuvarande anslag, utvinnes som arbetsprodukt en årligen kartlagd areal, som kan uppskattas till flerdubbelt större än den nuvarande. En väsentlig minskning i kostnaderna per kartlagd areal har alltså möjliggjorts genom den av utredningsmännen föreslagna förenklingen i sättet för den ekonomiska kartläggningens utförande och utnyttjande av de fotogrammetriska kartläggningsmetoderna. Kostnadsminskningen torde per ekonomiskt kartlagd areal enligt utredningsmännens beräkningar kunna uppskattas till mer än 50 % i förhållande till även den tidigare ekonomiska kartläggningen i skala 1: 20,000. Kartläggningen av endast det område, som föreslagits skola ekonomiskt kartläggas, skulle med tidigare arbetsätt och organisation draga omkring 120 år. Med nuvarande årskostnader för de ekonomiska, fotogrammetriska och geodetiska arbetena eller sammanlagt omkring 514,000 kronor skulle arbetet med den ekonomiska kartläggningen av nyssnämnda område alltså kunna beräknas kosta $(120 \times 514,000 =)$ 61,680,000 kronor och därvid skulle fotokartområdet dock fortfarande sakna kartläggning. För det av mig föreslagna kartläggningsprogrammets fullständiga genomförande på 30 år skulle kostnaden efter samma beräkningsgrunder bli $(30 \times 1,073,000 =)$ 32,190,000 kronor. Vinsten av den fyra gånger snabbare och betydligt utökade kartläggningen samt

den det oaktat väsentligt nedbringade totalkostnaden synes mig vara så betydande, att de högre årskostnaderna äro väl motiverade.

Jag vill emellertid i likhet med utredningsmännen betona, att de här angivna kostnadsberäkningarna, såsom grundade på begränsade erfarenheter från det ekonomiska kartläggningsarbetet inom Göteborgs och Bohus län samt uppskattning av svårighetsgraden för arbetet inom övriga län med hänsyn till folktäthet, fastighetsuppdelning och omfattning av odlad jord givetvis äro behäftade med vissa osäkerhetsmoment, som icke kunna undvikas. Det sätt, varpå beräkningarna verkställts, torde dock giva en så noggrann uppfattning av kostnadernas storleksordning, som det är möjligt att åstadkomma, och under alla förhållanden lämna en i allt väsentligt riktig bild av relationen mellan tidigare och blivande kartläggningskostnader. Det synes ej heller uteslutet, att genom ytterligare förenklingar i de tekniska metoderna samt möjligheten att inom en större organisation kunna rationalisera arbetet besparingar kunna åstadkommas, till vilka hänsyn nu icke kunnat tagas.

11. Anslagsfrågor.

Jag övergår så till sist till frågan om de anslag, som komma att erfordras under nästkommande budgetår, under förutsättning att den av mig tillstyrkta omorganisationen av kartverket genomföres från den 1 juli 1937.

Såsom tidigare omnämnts, äro anslagen till rikets allmänna kartverk i riksstaten upptagna under tre huvudrubriker, nämligen *avlöningar*, *expenser* och *publikationstryck* samt *kartarbeten m. m.*

Avlöningsanslag.

Till avlöningar vid rikets allmänna kartverk är i riksstaten för innevarande budgetår uppfört ett förslagsanslag av 426,900 kronor, som disponeras enligt en den 5 juni 1936 av Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut fastställd avlöningsstat.

I skrivelse den 31 augusti 1936 har *chefen för rikets allmänna kartverk*, med överlämnande av förslag till ny avlöningsstat, beräknat kostnaderna för avlöningar vid kartverket under nästa budgetår till 463,750 kronor.

Förslaget vore upprättat under förutsättning att kartverket skulle fortfarande vara organiserat enligt i huvudsak samma grunder som de nu gällande men under civil ledning och skilt från generalstaben i räkenskaps- och bokföringshänseende. Beträffande förslaget framhölls, att genom den nya försvarsordningen fr. o. m. ingången av budgetåret 1937/1938 påfordrades nya befattningar vid kartverket för att ersätta de förut vid kartverket tjänstgörande generalstabsofficerarna samt för ordnande av kartverkets kassa- och bokföringsförhållanden, vilka hittills handhafsats tillsammans med generalstabens. För ändamålet beräknades följande befattningar bliva erforderliga: 1 kartverkschef i lönegrad A 2, 1 byråchef i lönegrad B 30, 1 förste statstopograf i lönegrad B 24, 1 redogörarbefattning med arvode av 3,600 kronor och 1 kansliskrivare i lönegrad B 11. Med hänsyn härtill erfordrades följande förhöjningar i de under avlöningsanslaget upptagna delposterna, nämligen i

delposten avlöningar till ordinarie tjänstemän med 35,400 kronor, i delposten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, med 580 kronor och i delposten särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän med 1,940 kronor.

Efter att hava tagit del av kartverkschefens stafförslag hava *utredningsmännen* med skrivelse den 12 november 1936 inkommit med ett av dem utarbetat förslag till avlöningsstat för budgetåret 1937/1938, upprättat under förutsättning, att omorganisationen av kartverket och arbetssättet vid de ekonomiska kartarbetena skulle fr. o. m. den 1 juli 1937 komma att genomföras i huvudsaklig överensstämmelse med vad i utredningsmännens betänkande föreslagits. Utredningsmännen hava därvid funnit, att avlöningsanslaget borde för budgetåret 1937/1938 beräknas till 544,550 kronor, samt härom framhållit i huvudsak följande.

Vid stafförslagets upprättande hade utredningsmännen utgått från att själva stommen till den nya organisationen borde upprättas redan under budgetåret 1937/1938. Däremot kunde organisationens utbyggande till den omfattning, som erfordrades för den väsentligt utvidgade framtida kartverksamheten icke genomföras annat än successivt i mån av utbildning av erforderlig personal och anskaffande av behövlig utrustning för fotokartframställningen. Personalen för arbetsledningen borde omedelbart anställas, så att densamma snarast insattes i sina blivande uppgifter och att under övergångsåren förarbetena till den vidgade verksamheten kunde planeras och igångsättas. Förarbetena såväl för den ekonomiska kartläggningen som för fotokartframställningen måste nämligen äga 2 å 3 års försprång framför fältarbetet, om planen för den utvidgade verksamheten skulle kunna genomföras. Med hänsyn härtill borde upptagas följande nya ordinarie befattningar: 1 överdirektör och chef med arvode av 17,000 kronor, 3 byråchefer i lönegrad B 30, varav en ersatte nuvarande arbetschefsbefattningen i lönegrad B 28, 1 byråchef och professor i lönegrad B 30, motsvarande överflyttning av befattningen såsom professor vid generalstaben i lönegrad B 30 från generalstabens till kartverkets stat, samt 5 förste statskartografer, 1 förste statstopograf och 1 förste statsgeodet i lönegrad B 24.

I fråga om övriga ordinarie tjänstemän kunde antalet statskartografer i lönegrad B 21 minskas med 4 till 14, då de fyra nya förste statskartografbefattningarna å ekonomiska kartbyrån torde komma att rekryteras från nuvarande statskartografpersonal. 1 statsgeodetbefattning och 2 statstopografbefattningar i lönegrad B 21 borde upptagas, varvid de tre å övergångsstat uppförda statstopografbefattningarna bortföller; en av statstopograferna på övergångsstat, som handhaft avvägningen för de topografiska kartarbetena, förutsattes nämligen vid omorganisationen skola överflyttas till geodetiska byrån, och de två övriga skulle överföras till ordinarie stat. En befattning som flygfotograf i lönegrad B 15 och 2 befattningar som tekniska biträden i lönegrad B 11 borde upptagas, då härför kvalificerad arbetskraft finnes tillgänglig vid kartverket. Antalet förste ritare i lönegrad B 11 (förut ritare i lönegrad B 11) bleve oförändrat, men avsåges en av dessa för tjänstgöring å fotogrammetriska byrån i stället för å den nuvarande ekonomiska avdelningen. 2 nya ritare i lönegrad B 7 (motsvarande tidigare ritbiträden i lönegrad B 7) erfordrades, varav den ena å fotogrammetriska byrån — tillsvärdare ersättande en förste ritare å denna byrå — samt den andra å topografiska kartbyrån. 1 befattning som ritbiträde i lönegrad B 4 borde inrättas. För räkenskapsföringen och skrivarbetet upptoges

en kansliskrivare i lönegrad B 11 och ett kontorsbiträde i lönegrad B 4. En av de 3 befattningarna såsom expeditionsvakt i lönegrad B 5 föresloges utbytt mot en befattning som förste expeditionsvakt i lönegrad B 7. I anslaget till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat erfordrades därför en förhöjning i förhållande till budgetåret 1936/1937 från 328,000 kronor med 136,400 kronor till 464,400 kronor, varemot anslaget till tjänstemän å övergångsstat — nu 22,400 kronor — bortfölla.

Under rubriken »arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t», borde upptagas dels ett arvode till redogörare med 3,600 kronor, dels arvode med 3,000 kronor till en underofficer i reserven, som redan tjänstgjorde vid fotokartarbetena, att tillsvidare tjänstgöra som flygfotograf i byråttjänst. Utöver nämnda båda arvoden hade i anslaget inberäknats två arvoden å 500 kronor till förmän vid topografiska fältarbetena, tre arvoden å 350 kronor till förmän vid de ekonomiska och geodetiska fältarbetena samt två arvoden å 500 kronor till gravörer med särskilda arbetsuppgifter. Med hänsyn till att vissa under denna rubrik upptagna arvoden bortfölla efter omorganisationen kunde höjningen av anslaget inskränkas till 2,680 kronor och anslagsposten upptagas med ett från 6,970 kronor till 9,650 kronor förhöjt belopp.

På grund av tillkomsten av vissa tidigare omnämnda nya ordinarie befattningar, vilka kunde beräknas bli besatta med nuvarande icke-ordinarie arbetskraft vid verket, kunde anslaget till avlöning till övrig icke-ordinarie personal nedsättas beträffande grundavlöningar m. m. från 46,100 kronor med 1,500 kronor till 44,600 kronor och beträffande avlöningsförhöjningar m. m. från 3,600 kronor med 2,600 kronor till 1,000 kronor. Härvid förutsattes, att 6 tekniska biträden och 1 ritbiträde skulle nyanställas under budgetåret 1937/1938 såsom icke-ordinarie tjänstemän, varjämte ett belopp av 2,000 kronor upptagits till extra expeditionsvakt eller biträde vid passning av telefonväxel.

Statskontoret har i avgivet yttrande beträffande förslaget till avlöningsstat för nästa budgetår inskränkt sig till att åberopa de erinringar i fråga om befattningshavarnas placering i lönegrad m. m., som ämbetsverket framfört i yttrandet över utredningsmännens betänkande och för vilka jag tidigare redogjort. Därjämte har statskontoret föreslagit, att från och med nästkommande budgetår utgående ersättningar till militär personal vid tjänstgöring vid kartverket skulle beräknas under kartverkets avlöningsanslag i stället för som hittills under anslaget till kartarbeten m. m. och delposten utgivnings- och byråarbeten. Sistnämnda anordning syntes nämligen icke stå i överensstämmelse med de numera gällande grunderna för uppställningen av riksstatens utgiftssida, enligt vilka grunder avlöningskostnader och sakliga kostnader skulle hållas strängt åtskilda.

Utbyggandet av den i det föregående behandlade organisationen av det *Departements-* *chefen.* blivande kartverket synes mig böra genomföras så snart omständigheterna det medge med hänsyn till rekrytering och utbildning av ny personal för verkställande av den snabbare och utvidgade ekonomiska kartläggningen och fotokartläggningen. I likhet med utredningsmännen anser jag därför vara av vikt vid omorganisationen av kartverket såsom civilt verk, att stommen till den nya organisationen uppsattes redan under budgetåret 1937/1938, så att

planeringen och organiserandet av den vidgade verksamheten omödelbart kunna igångsättas.

Jag biträder därför utredningsmännens förslag, att för nästkommande budgetår upptagas, förutom befattningen såsom överdirektör och chef, samtliga för arbetsledningen å byråerna avsedda befattningar. Vid genomförandet av den civila organisationen torde från början även den topografiska kartbyråns civila arbetsledning böra utses i den omfattning, som förutsatts i den slutliga utbyggnaden av kartverket. Jag anser därför, att utöver de av utredningsmännen upptagna befattningarna även den förutsatta andra befattningen som förste statstopograf bör uppföras för nästkommande budgetår.

Beträffande de ordinarie tjänstemännen i övrigt på byråerna torde utöver vad utredningsmännen föreslagit organisationen icke kunna uppsättas, då för samtliga blivande ordinarie befattningar förutsättas provtjänstgöring och utbildning vid verket under 4—6 år i icke-ordinarie ställning. Jag biträder därför utredningsmännens förslag i denna del men avser att under anslagsposten för avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän föreslå ytterligare vissa belopp för möjliggörande av nyrekryteringens påbörjande under nästkommande budgetår i något större utsträckning än utredningsmännen föreslagit.

Vad angår den utom byråerna upptagna personalen har jag redan tidigare förordat, att vid omorganisationen skulle inrättas en befattning som kassör och registrator i lönegrad B 14 för kassa-, bokförings- och registratorsgöromålen. Denna befattning bör sålunda uppföras i stället för den av utredningsmännen föreslagna arvodesbefattningen som redogörare och registrator samt kansliskrivarbefattningen i lönegrad B 11. Å andra sidan bör, såsom jag likaledes tidigare anfört, under posten för avlöningar till icke-ordinarie tjänstemän upptagas ett belopp för anställning av en extra kansliskrivare i lönegrad 11 till biträde åt kartverkschefen och avsedd att kunna användas som vikarie för kassören vid förfall för denne befattningshavare vid sjukdom, under semester o. d. samt ett extra kontorsbiträde i lönegrad 4 och en extra expeditionsvakt i lönegrad 5. Den sistnämnde torde dock icke erfordras förrän under senare hälften av budgetåret.

Av skäl, som jag i samband med organisationsfrågorna redan berört, torde å geodetiska byrån böra tillsvida uppföras en statsgeodet mer än som förutsatts i utredningsmännens betänkande. Då det är av särskild vikt, att de geodetiska arbetena, såväl triangulering som avvägning, erhålla erforderligt försprång före fotokartläggningen, för att ej planmässigheten i dennas utförande skall äventyras, anser jag nödvändigt, att en extra statsgeodet i lönegrad 16 anställs under nästkommande budgetår för provtjänstgöring och utbildning. Vidare torde vara erforderligt, att åtminstone två flygfotografer finnas tillgängliga för flygtjänst. Utöver den av utredningsmännen föreslagna ordinarie flygfotografen i lönegrad B 15 torde därför böra upptagas en extra flygfotograf för provtjänstgöring och utbildning. Härför erforderligt belopp torde böra beräknas enligt lönegrad 15 såsom extra tjänsteman, då förutvarande extra arbetskraft med anställning vid fotokartarbe-

tena möjligen kan ifrågakomma till denna befattning. Jag har även inhämtat, att vid kartverket numera tjänstgör ett extra fotografbiträde till hjälp vid de fotografiska arbetena. Då något belopp för avlöning till detta biträde icke beräknats i utredningsmännens statförslag, torde för detta biträde i enlighet med utredningsmännens betänkande (tabell 13) böra beräknas avlöning såsom extra tjänsteman i lönegrad 6 under nästkommande budgetår. I övrigt biträder jag utredningsmännens förslag.

Med iakttagande av de sålunda föreslagna ändringarna i utredningsmännens statförslag skulle personalen vid kartverket under budgetåret 1937/1938 komma att utgöras av de befattningshavare, som upptagas i följande sammanställning, i vilken till jämförelse även nuvarande organisation medtagits.

Nuvarande organisation:*Chef.*

Överste på generalstabens stat.

Ekonomiska avdelningen:

- 1 arbetschef i B 28
- 18 statskartografer i B 21
- 2 e. statskartografer i B 16
- 3 ritare i B 11
- 5 ritbiträden i B 7
- 1 e.o. ritbiträde i 7
- 1 e. ritbiträde i 7
- 1 e. ritbiträde i 4
- 1 e.o. tekniskt biträde i 11
- 2 e. tekniska biträden i 11
- 2 e. tekniska biträden i 9

Topografiska avdelningen.

- 1 regementsofficer vid generalstaben
- 1 kapten vid generalstaben
- 3 statstopografer i B 21 på övergångsstat
- 12 gravörer och heliogravyrritare i B 15
- 1 e.o. ritbiträde i 7
- 1 e. gravör i 15
- 1 e. ritare i 11
- 1 ritaraspirant i 9
- 3 ritelever
- militär personal med arvoden:
- 6 officerare å övergångsstat eller i reserven

Föreslagen organisation:*Chef.*

1 överdirektör med arvode 17,000 kronor.

Ekonomiska kartbyrån.

- 1 byråchef i B 30
- 4 förste statskartografer i B 24
- 14 statskartografer i B 21
- 2 e. statskartografer i 16
- 2 förste ritare i B 11
- 5 ritare i B 7
- 1 ritbiträde i B 4
- 1 e.o. ritbiträde i 4
- 1 e. ritbiträde i 4
- 2 tekniska biträden i B 11
- 2 e.o. tekniska biträden i 11
- 6 e. tekniska biträden i 6

Topografiska kartbyrån.

- 1 byråchef i B 30
- 2 förste statstopografer i B 24
- 2 statstopografer i B 21
- 12 gravörer i B 15
- 1 ritare i B 7
- 1 e.o. gravyrritare i 11
- 3 ritaraspiranter i 9
- 3 ritelever
- militär personal med arvoden:
- 6 officerare å stat, övergångsstat eller i reserven

3 underofficerare i reserven	3 underofficerare å stat, övergångsstat eller i reserven
vid fältarbetena inkommenderade officerare och underofficerare	vid fältarbetena inkommenderade officerare och underofficerare

Fotogrammetriska byrån.

1 e. flygfotograf i 14 (under flygfotografering i 19)	1 byråchef i B 30
1 underofficer i reserven	1 förste statskartograf i B 24
	1 flygfotograf i B 15
1 e. fotografbiträde (timlön)	1 underofficer i reserven (arvode 3,000)
	1 e. flygfotograf i 15
	1 e. fotografbiträde i 6
	Överflyttade från ekonomiska avdelningen:
	1 förste ritare i B 11
	1 ritare i B 7

Geodetiska avdelningen.

- 1 professor vid generalstaben i B 30
 2 observatorer i B 26
 8 statsgeodeter i B 21

Geodetiska byrån.

- 1 byråchef o. professor i B 30
 2 observatorer i B 26
 1 förste statsgeodet i B 24
 9 statsgeodeter i B 21,
 därav 1 statstopograf i B 21
 å övergångsstat överflyttad.
 1e. statsgeodet i 16

Utom byråerna.

- 1 redogörare tillsammans med generalstaben
 1 e. kansliskrivare tillsammans med generalstaben
 3 expeditivsvakter i B 5

Utom byråerna.

- 1 kassör och registrator i B 14
 1 e. kansliskrivare i 11
 1 kontorsbiträde i B 4
 1 e. kontorsbiträde i 4
 1 förste expeditivsvakt i B 7
 2 expeditivsvakter i B 5
 1 e. expeditivsvakt i 5

Under sålunda angivna förhållanden skulle personalförteckningen för budgetåret 1937/1938 upptaga följande ordinarie befattningar.

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör med arvode 17,000 kronor	—
3 byråchefer	B 30
1 byråchef och professor	B 30
2 observatorer	B 26
5 förste statskartografer	B 24

Befattning	Lönegrad
2 förste statstopografer	B 24
1 förste statsgeodet	B 24
14 statskartografer	B 21
2 statstopografer	B 21
9 statsgeodeter	B 21
12 gravörer	B 15
1 flygfotograf	B 15
1 kassör och registrator	B 14
2 tekniska biträden	B 11
3 förste ritare	B 11
7 ritare	B 7
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
1 ritbiträde	B 4
1 kontorsbiträde	B 4.

Såsom redan nämnts, har i utredningsmännens statförslag anslagsposten till avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat beräknats till 464,400 kronor. Med det förslag jag förordat skall dels den i utredningsmännens stat upptagna kansliskrivarebefattningen i lönegrad B 11 utbytas mot den av mig föreslagna kassörs- och registratorsbefattningen i lönegrad B 14, dels uppföras ytterligare en förste statstopografbefattning i lönegrad B 24. Från den av utredningsmännen beräknade anslagssumman skall alltså å ena sidan fråndragas avlöningen för befattningen i lönegrad B 11, 4,020 kronor, jämte familjepensionsavdragen för övriga i statförslaget ingående befattningar, 14,685 kronor, å andra sidan tilläggas avlöningen för en befattning i lönegrad B 24, 8,496 kronor, och en i lönegrad B 14, 5,028 kronor. Posten för *avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat* bör sålunda upptagas till (464,400 — 4,020 — 14,685 + 8,496 + 5,028 =) 459,200 kronor.

Delposten *arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t*, har av utredningsmännen upptagits till 9,650 kronor. Av de häri ingående beräknade arvoden bortfaller arvodet till en redogörare, 3,600 kronor, vid den av mig förordade kassörsbefattningens inrättande. Med anledning av statskontorets förslag, att samtliga till den militära personalen utgående arvoden och andra tilläggsersättningar under tjänstgöring vid kartverket borde upptagas under avlöningsanslaget och ej såsom tidigare under anslaget till kartarbeten m. m., synas dessa kostnader böra uppföras å posten avlöningar till icke-ordinarie personal, varigenom större frihet vinnes för kartverkets ledning att utnyttja sagda post på lämpligaste sätt för behövlig icke-ordinarie arbetskraft, vare sig militär eller civil. Särskilt i samband med övergången till den nya organisationen torde detta vara av betydelse. På grund härav torde det av utredningsmännen under nu förevarande anslagspost beräknade arvodet av 3,000 kronor till en underofficer i reserven för tjänstgöring å fotogrammetriska byrån ävenledes böra överföras till posten

för avlöningar till icke-ordinarie personal. Beträffande övriga under ifrågasvarande anslagspost avsedda arvoden torde böra framhållas, att förmansarvoden vid de ekonomiska och geodetiska fältarbetena endast beräknats för arbetena under sommaren 1937, då därefter den nya personalen för arbetsledning avses skola övertaga de uppgifter, som föranlett införande av dessa förmansarvoden. Den nu ifrågasvarande delposten i avlöningsanslaget torde med frånräknande av förut nämnda båda arvoden å sammanlagt 6,600 kronor böra i övrigt upptagas enligt utredningsmännens förslag med 3,050 kronor.

Delposten *avlöningar till icke-ordinarie personal* har i utredningsmännens statförslag upptagits med 44,600 kronor till grundavlöningar m. m. samt med 1,000 kronor till avlöningsförhöjningar m. m. Vid bifall till det av mig framlagda förslaget erfordras, att förstnämnda summa höjes dels med 15,500 kronor, motsvarande avlöning till 1 extra statsgeodet i lönegrad 16, 1 extra flygfotograf i lönegrad 15, 1 extra kansliskrivare i lönegrad 11, 1 extra fotografbiträde i lönegrad 6, 1 extra expeditionsvakt i lönegrad 5, 1 extra kontorsbiträde i lönegrad 4 samt 2 ritelever efter avdrag av i utredningsmännens förslag upptagna 2,000 kronor till biträde vid expeditionsvaktgöromål, dels med 34,400 kronor till arvoden och ersättningar till militär personal. Sistnämnda belopp motsvarar beräknade ersättningar till 6 officerare och 3 underofficerare å stat, övergångsstat eller i reserven för tjänstgöring vid topografiska byrån (28,200 kronor), 1 underofficer i reserven med arvode av 3,000 kronor med tjänstgöring vid fotogrammetriska byrån, samt en pensionerad officer med tjänstgöring som biträde hos militärassistenten vid kartverket (3,180 kronor). Av de nämnda beloppen äro 28,200 kronor överförda från anslaget till kartarbeten m. m., vilket sålunda skall minskas med samma belopp, 3,000 kronor, som nyss nämnts, överförda från posten arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, samt 3,180 kronor överförda till kartverkets stat från arméstabens stat. Slutligen böra från det av utredningsmännen beräknade beloppet till grundavlöningar m. m. frändragas 450 kronor, motsvarande familjepensionsavdrag för extra ordinarie personal, vilket sistnämnda belopp i stället överföres till anslagsposten särskilda löneförmåner. För grundavlöningar m. m. böra sålunda, under angivna förhållanden, upptagas i avrundat tal $(44,600 + 15,500 + 34,400 - 450 =)$ 94,000 kronor samt för avlöningsförhöjningar m. m. 1,000 kronor.

Posten till *särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän* torde med hänsyn till den av mig förordade personalorganisationen böra beräknas till $(27,200 + 450 =)$ 27,650 kronor mot 24,900 kronor i utredningsmännens statförslag.

Avlöningsstaten för det omorganiserade kartverket skulle alltså under budgetåret 1937/1938 vid bifall till av mig tillstyrkta förslag böra beräknas på följande sätt.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i> ..	kronor	459,200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t	»	3,050
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:		
a. Grundavlöningar m. m.	kronor	94,000
b. Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,000
		95,000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	»	27,650
		<hr/>
	Summa kronor	584,900.

För nästkommande budgetår skulle i enlighet härmed anslaget till avlöningar komma att höjas med (584,900 — 426,900 =) 158,000 kronor i förhållande till staten för innevarande budgetår.

Anslag till expenser och publikationstryck.

För ifrågavarande ändamål är för innevarande budgetår anvisat ett belopp av 87,300 kronor. Enligt av Kungl. Maj:t den 5 juni 1936 fastställd stat för anslagens användning avses för expenser ett belopp av 52,300 kronor, därav 8,900 kronor till bränsle, lyse och vatten, samt till publikationsstryck ett belopp av 35,000 kronor.

Kartverkschefen har i sin förutnämnda statskrivelse i huvudsak anfört följande rörande erforderliga anslag till expenser och publikationstryck för budgetåret 1937/1938.

Av det för budgetåret 1936/1937 anvisade anslaget å 43,400 kronor till expenser utgjorde 6,000 kronor anslag till viss del av erforderlig nyanskaffning av instrument och räknemaskiner. En fullständig övergång till den nya instrumentutrustningen vore ur arbetssynpunkt önskvärd. Under budgetåret 1937/1938 syntes därför en anskaffning böra äga rum av 3 teodoliter till en kostnad av 8,151 kronor, 9 signalapparater till en kostnad av 4,725 kronor samt 3 helautomatiska räknemaskiner till en kostnad av 8,400 kronor. Expensanslaget hade icke under senare år medgivit bindning av böcker tillhörande geodetiska avdelningens bibliotek i erforderlig utsträckning. 200 volymer behövde inbindas, varför kostnaden beräknades till 1,000 kronor. Bindningen kunde lämpligen fördelas på två år, varför 500 kronor erfordrades under budgetåret 1937/1938. Genom det påskyndande av den ekonomiska kartläggningen, vilket inträtt genom övergång till flygfotografering i förening med medgiven ökning av extra arbetskrafter, hade antalet blad per år, som fotografiskt reproducerades till underlag för fältrekognosceringen, ökats och beräknades under budgetåret 1937/1938 uppgå till 60. Kostnaden härför belöpte sig till 14,000 kronor, vilket med 2,600 kronor överstege vad som för ändamålet kunnat disponeras för budgetåret 1935/1936, och någon anslagsökning för ifrågavarande ändamål hade icke skett i budgeten för 1936/1937. En ökning med 2,600 kronor vore därför nödvändig. I övrigt hade delposten till expenser beräknats efter oförändrade grunder. I förhållande till innevarande budgetår uppginge sålunda den behöfliga ökningen till avrundat (8,151 + 4,725 + 8,400 + 500 + 2,600 — 6,000 =) 18,400 kronor.

Anvisningen till publikationstryck under budgetåret 1936/1937 höjdes från 30,000 till 35,000 kronor, vilket ingalunda motsvarade det föreliggande behovet. För att utgivningen skulle kunna hålla jämna steg med den påskyndade kartläggningen erfordrades under budgetåret 1937/1938 medel för tryckning av 50 ekonomiska kartblad och 35 sockenbeskrivningar. Kostnaden härför uppginge till 39,500 kronor. För tryckning och utgivning av topografiska kartblad i upplaga med färglagda gränser — avsedd huvudsakligen för offentliga myndigheter — beräknades åtgå 3,000 kronor. Av höjdkartan över södra Sverige i skala 1:500,000, blad V, föreläge nyutarbetat koncept med höjddangivelser i meter. Kostnaden för bladets gravyr och tryckning i upplaga av 1,000 exemplar utgjorde enligt anbud 5,025 kronor. Med ifrågavarande blads modernisering skulle hela höjdkartan vara omförd till metersystemet och bladförnyelse icke på lång tid behöva ifrågakomma. Det vore även ur flygvapnets synpunkt önskvärt, att bladet utgaves. Anslaget till publikationstryck borde på grund av det anförda höjas från 35,000 till 47,500 kronor.

Utredningsmännen hava vid överlämnande av sitt förslag till utgiftsstat framhållit följande.

Ehuru redan under budgetåret 1937/1938 skulle påkallas ökade lokaler åtminstone i någon utsträckning, erfordrades sannolikt icke höjning i delposten till *bränsle, lyse och vatten*, enär anslaget för budgetåret 1936/1937 överstege kostnaden under budgetåret 1935/1936 med 1,000 kronor och lokalutvidgningen icke torde kunna påräknas förrän omkring nyåret 1938. Delposten till *övriga expenser* borde dels höjas i vissa delar, dels förändras med hänsyn till tryckningen av fotokartor. Sistnämnda tryckningskostnader hade under försöksarbetena i Göteborgs och Bohus län påförts expensanslaget eller anslaget kartarbeten m. m. under delposten utgivnings- och byråarbeten. Under budgetåret 1935/1936 hade tryckningskostnaderna, utöver från expensanslaget, utgått med 3,300 kronor från anslaget till utgivnings- och byråarbeten. Om hela tryckningskostnaden skulle utgå från expensanslaget, borde detta för budgetåret 1937/1938 höjas med dels ett belopp av 2,600 kronor såsom kartverkschefen föreslagit, dels med nämnda 3,300 kronor. Enligt utredningsmännens mening borde tryckningskostnaderna för fotokartan emellertid nu överföras till stättiteln publikationstryck. Beräknades, såsom i kartverkschefens skrivelse angivits, 60 fotokartblad komma att utgivas och att medelkostnaden utgjorde 160 kronor per kartblad, borde alltså expensanslaget minskas med 9,600 kronor och anslaget till publikationstryck ökas med motsvarande belopp. Expensanslaget skulle då i förhållande till innevarande års stat i denna del minskas med 3,700 kronor (9,600 — 2,600 — 3,300). Kostnaden för telefoner beräknades öka med 2,000 kronor dels på grund av utvidgningen i organisationen, dels emedan kartverkschefens expedition, räkenskapsavdelningen och topografiska avdelningen förut varit anslutna till generalstabens växel och kostnaden därför tidigare varit särskilt låg. Den större organisationen samt utökningen i fotokartframställning krävde anslagets ökande med, lågt räknat, 1,000 kronor. Med hänsyn till nödvändigheten av trianguleringsarbetenas påskyndande funne utredningsmännen behövt, att ytterligare en teodolit till en kostnad av 2,717 kronor anskaffades utöver vad kartverkschefen föreslagit. För att i någon mån begränsa nyan-skaffningsanslagen syntes anskaffningen av nya signalapparater kunna uppdelas på två år, så att 4 inköptes först under budgetåret 1938/1939. Härigenom skulle en minskning i denna kostnad med 2,100 kronor kunna ske. Såsom av utredningsmännens betänkande framginge, erfordrades för den

utökade framtida ekonomiska kartläggningen anskaffning av 10 nya pantografer för transporteringsarbetena. Av dessa erfordrades minst 5 under budgetåret 1937/1938. Kostnaden härför beräknades till 4,000 kronor. För kostnader vid topografiska avdelningens flyttning samt för inventarieanskaffning vid verkets nyorganisation hade i betänkandet beräknats 30,000 kronor, varav under budgetåret 1937/1938 torde bli erforderliga 20,000 kronor. Med hänsyn till anslagets natur syntes dock anslaget icke böra upptagas såsom förslagsanslag utan som reservationsanslag, som finge tagas i anspråk i mån av organisationens genomförande. Utredningsmännen hade därför upptagit beloppet såsom särskild delpost under anslaget till kartarbeten m. m. Anslaget till övriga expenser utgjorde för budgetåret 1936/1937 43,400 kronor. Frändroges ett häri ingående engångsanslag av 6,000 kronor, skulle för expenser i övrigt återstå 37,400 kronor. Anslaget för budgetåret 1937/1938 skulle under angivna förutsättningar bli $(37,400 - 3,700 + 2,000 + 1,000 + 8,151 + 2,717 + 8,400 + 4,725 - 2,100 + 500 + 4,000 =)$ 63,093 eller avrundat 63,000 kronor.

Anslaget till *publikationstryck* vore i staten för budgetåret 1936/1937 upptaget till 35,000 kronor och hade i kartverkschefens budgetberäkning upptagits till 47,500 kronor, varav 8,000 kronor för tryckning av ett blad av höjdkartan och vissa topografiska kartor samt 39,500 kronor för utgivning av ekonomiska kartor och beskrivningar. Utgivning av beskrivningar till ekonomiska kartan över Kristianstads län beräknades slutförd under innevarande budgetår. På grund härav syntes anslaget kunna minskas i förhållande till kartverkschefens beräkningar med 5,100 kronor. Å andra sidan påfordrades genom den av utredningsmännen föreslagna överföringen av kostnaden för tryckning av fotokartan från expensanslaget till ifrågavarande anslag, en ökning av 9,600 kronor. För budgetåret 1937/1938 skulle då anslaget till publikationstryck bli $(47,500 - 5,100 + 9,600 =)$ 52,000 kronor, motsvarande en höjning i förhållande till innevarande budgetårs stat med 17,000 kronor.

Utredningsmännen finge vidare föreslå, att på sätt i betänkandet närmare motiverats ett anslag å 4,300 kronor upptoges för upprättandet inom krigsarkivet av en kartcentral för moderna, utländska topografiska kartor, vilket belopp syntes böra uppföras såsom särskild delpost under anslaget till expenser och publikationstryck.

Statskontoret har i yttrande över utredningsmännens stafförslag beträffande anslaget till expenser och publikationstryck anfört i huvudsak följande.

I anslagsposten till expenser hade för inköp av vissa instrument och räknemaskiner upptagits sammanlagt 25,893 kronor. Då någon mera avsevärd utvidgning av kartverkets verksamhet icke syntes vara att påräkna under det första övergångsåret, föreställde sig statskontoret, att instrumentanskaffningen borde kunna ske i etapper och att således det begärda beloppet skulle kunna väsentligt nedsättas. Vad delposten till publikationstryck anginge, vore det svårt att bedöma, huruvida det föreslagna ökningsbeloppet vore oundgängligen nödvändigt, men syntes i anslagsposten en avrundning nedåt till 50,000 kronor böra kunna ske. I det av utredningsmännen föreslagna beloppet å 4,300 kronor för upprättandet inom krigsarkivet av en kartcentral för moderna utländska topografiska kartor inginge 2,300 kronor för avlöande av en halvtidsamanuens. Då avlöningarna till befattningshavare i krigsarkivet upplörts å arméstabens stat, syntes rikligast, att sistberörda belopp inräknades i krigsarkivets avlöningsanslag. För den händelse emellertid medel för ändamålet ansåges böra utgå av anslag till kartverket, torde i varje fall dessa medel böra anvisas å kartverkets avlöningsanslag.

Departements-
chefen.

De inköp av instrument m. m., vilka av statskontoret ifrågasatts kunna ske i etapper, avse dels anskaffning av i huvudsak teodoliter och räknemaskiner för geodetiska byrån, dels anskaffning av nya pantografer för ekonomiska kartbyrån. Den förutsatta väsentligt utvidgade verksamheten med trianguleringens utförande, vilken avses skola igångsättas redan under nästkommande budgetår, påfordrar givetvis underlättande genom användning av tidsbesparande instrument- och räknemaskinutrustning. Då erforderligt försprång måste föreligga i de geodetiska arbetena, om den framlagda planen för fotokartläggningen skall kunna programenligt genomföras, anser jag icke tillrådligt att uppskjuta någon del av anskaffningen. Vad beträffar anskaffningen av pantografer till ekonomiska kartbyrån utgör denna en förutsättning för att den föreslagna nya personalen av tekniska biträden skall kunna utnyttjas på ett rationellt sätt vid byråarbetena för påskyndande av förberedelsearbetena för den vidgade ekonomiska kartläggningen. Ett uppskjutande av denna instrumentanskaffning torde sålunda icke heller kunna ifrågakomma.

Den av statskontoret ifrågasatta nedsättningen i anslagsposten till publikationstryck skulle innebära, att ett antal för utgivning färdiga fotokartblad icke skulle kunna tryckas. Den föreslagna nedsättningen — 2,000 kronor — motsvarar omkring 20 % av tryckningskostnaden för den beräknade fotokartutgivningen. Då förslag nu framlägges om kartläggningens snabbare bedrivande med hänsyn till behovet av kartorna, synes det mig nödvändigt att anslå erforderliga medel för kartmaterialets tryckning, så att kartorna kunna komma till användning för de avsedda ändamålen.

Beträffande frågan om anvisande av medel till den av mig i det föregående förordade kartcentralen för moderna, topografiska kartor inom krigsarkivet hänvisar jag till vad jag därvid anfört angående kartverkets bidrag till nämnda verksamhet. Sagda bidrag torde i enlighet därmed böra upptagas under anslaget till kartarbeten m. m.

I anslutning till vad utredningsmännen föreslagit i fråga om anslagsposterna till expenser och publikationstryck tillstyrker jag sålunda, att för nästa budgetår anslagsposten till expenser höjes med 19,600 kronor till 71,900 kronor samt anslagsposten till publikationstryck med 17,000 kronor till 52,000 kronor. Anslaget torde sålunda böra beräknas enligt följande uppställning:

1. **Expenser:**

a) Bränsle, lyse och vatten, <i>förslagsvis</i> kronor	8,900	
b) Övriga expenser	»	63,000 kronor 71,900
2. Publikationstryck, <i>förslagsvis</i>		» 52,000
		<hr/> Summa kronor 123,900.

Anslagsposten till publikationstryck torde icke få överskridas utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Anslag till kartarbeten m. m.

Till kartarbeten m. m. är å riksstaten för innevarande budgetår upptaget ett anslag av 230,500 kronor. Anslaget skall enligt Kungl. Maj:ts beslut den 5 juni 1936 disponeras i huvudsaklig överensstämmelse med följande fördelning:

1. Fältarbeten	kronor 150,000
2. Flygfotografering inom Göteborgs och Bohus län.	» 17,000
3. Utgivnings- och byråarbeten	» 55,000
4. Ortnamnsgranskning	» 3,000
5. Kostnader för upplåtelse av kartverkets längdbas på Öland till jämförelsebas för de till baltisk-geodetiska kommissionen anslutna länderna.	» 500
6. Kurs för förberedande ritutbildning av topografiska fältmätare	» 5,000
	<hr/>
	Summa kronor 230,500.

I sin förutnämnda statskrivelse har *kartverkschefen* framhållit, att under förutsättning av oförändrad plan för arbetenas bedrivande erfordrades ingen ändring i de beräknade anslagsposterna till fältarbeten, flygfotografering, ortnamnsgranskning och rörande Ölandsbasen. Anslagsposten till kurs för ritutbildning kunde utgå, då någon sådan kurs icke avsåges äga rum under budgetåret 1937/1938. Anslagsposten till utgivnings- och byråarbeten kunde med ledning av erfarenhet från senast tilländalupna budgetår nedsättas med 2,000 kronor. Å andra sidan bleve en ökning erforderlig, därest kartverket från generalstaben skulle övertaga underhållet av generalstabens översiktskarta. För sagda ändamål hade i generalstabens stat varit upptaget ett anslag av 7,200 kronor, vilket jämte den av kartförsäljningen härflytande inkomsten, beräknad till 1,800 kronor, åtginge för kartans årliga revidering. I arméstaten för budgetåret 1937/1938 saknades ifrågavarande anslag. Delposten till utgivnings- och byråarbeten borde därför för ändamålet höjas med 9,000 kronor, då kartverket icke finge disponera inkomsten av kartförsäljning. Anslaget till kartarbeten m. m. borde sålunda totalt höjas med 2,000 kronor (9,000 — 2,000 — 5,000) till 232,500 kronor.

Utredningsmännen hava i sitt statförslag beräknat erforderligt anslag under denna anslagsrubrik till 360,900 kronor samt härom anfört i huvudsak följande.

Med hänsyn till att såväl triangulering av andra ordningen som avvägningen måste bedrivas under full fältarbetstid av fem månader för att punktkoordinater och avvägningsresultat skulle erhållas i tid för fotokartans framställning, måste för geodetiska fältarbeten beräknat anslag höjas med 50,000 kronor. Då fältarbetsanslagen till övriga arbeten icke kunde minskas utan en nedsättning i arbetsprodukten, vilken med omorganisationen avsåges skola ökas, erfordrades en höjning av delposten till fältarbeten med 50,000 kronor till 200,000 kronor. I utredningsmännens betänkande förut-sattes, att efter Göteborgs och Bohus län skulle Gotlands län först ekonomiskt kartläggas, när flygfotografering där redan vore verkställd och materialet borde utnyttjas, innan det bleve för mycket föråldrat. Under denna

förutsättning erfordrades ingen flygfotografering under budgetåret 1937/1938. Förslag hade emellertid i betänkandet framlagts om utförande av försök med panoramakamerafotografering. Med hänsyn till de möjligheter till väsentliga kostnadsbesparingar denna metod beräknats kunna medföra för kartlägningsarbetena, syntes önskvärt, att försöken snarast möjligt finge genomföras inom ett lämpligt område, förslagsvis om 100 kvmil. Kostnaden härför beräknades till 80,000 kronor. Anslaget till flygfotografering borde därför upptagas till denna summa. Anslagsposten till utgivnings- och byråarbeten, som av kartverkschefen upptagits till 62,000 kronor, syntes böra minskas dels med 2,340 kronor, motsvarande nuvarande arvode till den underofficer, vars arvode av utredningsmännen upptagits under avlöningsanslaget, dels med de 3,300 kronor som utredningsmännen upptagit under expensanslaget från att tidigare hava utgått från ifrågavarande anslagspost. Anslagsposten kunde sålunda upptagas till 56,400 kronor. Då anslagsposten till ortnamnsgranskning icke vore tillräcklig för den mera omfattande utgivning av fotokartor och ekonomiska kartor, som numera ägde rum, borde densamma höjas till 4,000 kronor. I övrigt förordades kartverkschefens förslag. Utredningsmännen upptog därjämte under denna anslagsrubrik det anslag, som tidigare berörts och vore erforderligt för flyttningskostnader och inventarieanskaffning vid kartverkets omorganisation, med för nästkommande budgetår 20,000 kronor.

Statskontoret har i sitt yttrande över utredningsmännens statförslag i här ifrågavarande del, såsom redan nämnts, förordat överflyttning till avlöningsanslaget av den del av anslagsposten till utgivnings- och byråarbeten, som avsåge arvoden och ersättningar till militär personal för tjänstgöring vid kartverket. Beträffande den föreslagna anslagsposten å 20,000 kronor till flyttningskostnader och inventarieanskaffning i samband med kartverkets omorganisation ifrågasatte ämbetsverket endast, huruvida icke medel för ändamålet borde beräknas under expensanslaget såsom en särskild anslagspost, högst 20,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Såsom jag redan vid behandlingen av frågorna om anslag till avlöningar och till expenser framhållit, är det av vikt för genomförande av det avsedda kartlägningsprogrammet, att de geodetiska arbetena snarast möjligt igångsättas i full utsträckning. Jag tillstyrker därför utredningsmännens förslag om höjning av den beräknade delposten till fältarbeten med 50,000 kronor till 200,000 kronor.

Likaledes har jag tidigare betonat önskvärdheten av att de avsedda försöken med nya metoder för fotokartframställningen — såväl de av utredningsmännen föreslagna försöken med panoramakamerafotografering som de av kartverkschefen alternativt föreslagna försöken med multiplexapparat — snarast finge prövas under övergångstiden till kartverkets slutliga utbyggnad. Jag tillstyrker sålunda, att medel anvisas för nämnda försöksarbeten med det av utredningsmännen föreslagna beloppet 80,000 kronor men förutsätter därvid, att området för panoramakamerafotograferingen inskränkes på sådant sätt, att försök med multiplexapparat i erforderlig utsträckning kunna genomföras inom ramen av sistnämnda belopp.

I enlighet med statskontorets därom framförda förslag har jag under avlöningsanslaget å posten för avlöningar till icke-ordinarie personal beräknat ett belopp av 28,200 kronor till arvoden och tilläggsersättningar till den vid kartverket tjänstgörande militära personalen, i den mån dessa ersättningar eljest skulle utgått från anslagsposten till utgivnings- och byråarbeten. Den av utredningsmännen beräknade summan för sistnämnda anslagspost torde sålunda böra minskas från 56,400 kronor till 28,200 kronor.

Såsom jag vid behandlingen av expensanslaget erinrat torde under här ifrågavarande anslagstitel såsom särskild delpost böra beräknas det bidrag till upprättande av en kartcentral i krigsarkivet för moderna topografiska kartor, vilket utredningsmännen beräknat under anslaget till expenser och publikationstryck. Jag tillstyrker i enlighet med utredningsmännens förslag ett belopp för ändamålet för nästa budgetår av 4,300 kronor.

Beträffande den föreslagna anslagsposten å 20,000 kronor för under nästkommande budgetår beräknad del av de kostnader å 30,000 kronor, som av utredningsmännen i deras betänkande beräknats till inventarieanskaffning och flyttningskostnader i samband med kartverkets omorganisation, kan såsom statskontoret framhållit möjligen ifrågasättas, att anslagsposten borde uppföras såsom särskild delpost under expensanslaget. En sådan överflyttning under ett anslag av förslagsanslags natur torde emellertid omöjliggöra, att posten i fråga finge på sätt utredningsmännen föreslagit tagas i anspråk allt eftersom omorganisationen genomfördes. Den ännu svävande frågan om ordnandet av kartverkets blivande lokaler, vilken fråga är föremål för utredning av byggnadsstyrelsen, samt svårigheten att för närvarande beräkna tidpunkten för de blivande lokalernas tillträdande synas mig likaledes tala för att ifrågavarande anslagspost inrymmes under ett anslag av reservationsanslags natur, så att icke i ett följande budgetårs stat posten till viss del ånyo måste upptagas. Med hänsyn till ändamålets engångsnatur anser jag emellertid, att beloppet bör upptagas såsom ett reservationsanslag under särskild rubrik. Jag tillstyrker därför, att under rubriken *Inventarier m. m.* upptages ett reservationsanslag av 20,000 kronor för inventarieanskaffning och flyttningskostnader vid kartverkets omorganisation.

Beträffande övriga anslagsposter har jag ingen erinran mot utredningsmännens förslag.

Anslaget till kartarbeten m. m. för nästa budgetår torde sålunda böra beräknas med ett i förhållande till utredningsmännens statförslag med $(28,200 - 4,300 + 20,000 =)$ 43,900 kronor sänkt belopp och upptagas till $(360,900 - 43,900 =)$ 317,000 kronor, beräknat enligt följande fördelning:

1. Fältarbeten	kronor	200,000
2. Flygfotografering och försöksarbeten	»	80,000
3. Utgivnings- och byråarbeten	»	28,200
4. Ortnamnsgranskning	»	4,000
5. Kostnader för upplåtelse av kartverkets längdbas på Öland till jämförelsebas för de till den baltisk-geodetiska kommissionen anslutna länderna	»	500

6. Bidrag till kartcentral inom krigsarkivet för moderna topografiska kartor	kronor	4,300
	Summa kronor	317,000.

I förhållande till staten för innevarande budgetår skulle alltså anslaget höjas med (317,000 — 230,500 ==) 86,500 kronor, varjämte under den av mig förordade nya rubriken *Inventarier m. m.* tillkommer ett engångsanslag av 20,000 kronor.

Under åberopande av vad jag förut i skilda hänseenden anført, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att befattningen som överdirektör och chef för rikets allmänna kartverk skall hänföras till befattningar, vilka tillsätts genom förordnande på viss tid, och förenas med arvode av 17,000 kronor;

dels för rikets allmänna kartverk fastställa följande

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning	Lönegrad
1 överdirektör och chef, arvode enligt 5 § avlöningsreglementet	—
3 byråchefer	B 30
1 byråchef och professor	B 30
2 observatorer	B 26
5 förste statskartografer	B 24
2 förste statstopografer	B 24
1 förste statsgeodet	B 24
14 statskartografer	B 21
2 statstopografer	B 21
9 statsgeodeter	B 21
12 gravörer	B 15
1 flygfotograf	B 15
1 kassör och registrator	B 14
2 tekniska biträden	B 11
3 förste ritare	B 11
7 ritare	B 7
1 förste expeditionsvakt	B 7
2 expeditionsvakter	B 5
1 ritbiträde	B 4
1 kontorsbiträde	B 4;

dels godkänna följande avlöningsstat för rikets allmänna kartverk, att tillämpas tillvidare från och med budgetåret 1937/1938:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till tjänstemän å ordinarie stat, <i>förslagsvis</i>	kronor	459,200
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämnda av Kungl. Maj:t.....	»	3,050
3. Avlöningar till icke-ordinarie personal:		
a) Grundavlöningar		
m. m.	kronor	94,000
b) Avlöningsförhöjningar m. m., <i>förslagsvis</i>	»	1,000
	»	95,000
4. Särskilda löneförmåner till ordinarie och icke-ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> ..	»	27,650
		Summa kronor 584,900;

dels till Rikets allmänna kartverk: Avlöningar för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av kronor 584,900;

dels till Rikets allmänna kartverk: Expenser och publikationstryck för budgetåret 1937/1938 anvisa ett förslagsanslag av kronor 123,900;

dels till Rikets allmänna kartverk: Kartarbeten m. m. för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av kronor 317,000;

dels ock till Rikets allmänna kartverk: Inventarier m. m. för budgetåret 1937/1938 anvisa ett reservationsanslag av kronor 20,000.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Hugo Nordlander.

Bilaga.

Kommunområden

som enligt departementschefens förslag skola ingå i ekonomiska kartläggningsområdet utöver de i betänkandet 1936: 42 å kartbilaga 1 angivna.

Värmlands län: Holmedal, Töcksmark, Östervallskog, Glava, Sillerud, Karlanda, Järnskog, Skillingmark, Svanskog, Långserud, Köla, Eda, Bogen, Gunnarskog, Ny, Älgå, Mangskog, Sunne, Sunne köping, Gräsmark, Lysvik, Norra Råda, Sunnemo, Filipstad, Råmen, Gåsborn, Nordmark, Färnebo, Brattfors samt Gustaf Adolf, sammanlagt 76.5 kvmil.

Kopparbergs län: Söderbärke, Norrbärke, Ludvika, Grangärde samt Sundborn, sammanlagt 19.6 kvmil.

Gävleborgs län: Ockelbo, Järbo, Ovansjö, Storviks köping, Hofors, Torsåker, Österfärnebo, Segersta, Hanebo, Bollnäs, Bollnäs köping, Björkhamre köping, Alfta, Ovanåker, Arbrå, Undersvik, Järvsö, Ljusdal, Ljusdals köping, Färila-Kårböle, Bjuråker, Norrbo samt Delsbo, sammanlagt 83.9 kvmil.

Västernorrlands län: Torp, Stöde, Sättna, Attmar, Indal, Indals-Liden, Ljustorp, Viksjö, Styrnäs, Boteå, Överlänäs, Sånga, Torsåker, Dal, Multrä, Sollefteå, Ed, Långsele, Graninge, Skorped, Sidensjö, Mo, Gideå, Trehörningsjö samt Sollefteå stad, sammanlagt 79.6 kvmil.

Västerbottens län: Vännäs och Vännäs köping samt delar av Degerfors (40 0/0), Burträsk (50 0/0), Norsjö (50 0/0) och Jörn (60 0/0), sammanlagt 47.5 kvmil.

Norrbottens län: Överluleå, 13.3 kvmil.

Innehållsförteckning.

	Sid.
1. Inledning	2
2. Kartverkets nuvarande organisation	6
3. Den nuvarande kartframställningen.....	10
Den ekonomiska kartläggningen	10
Den topografiska kartläggningen	11
Översiktskartorna	13
4. Den ekonomiska kartläggningens fortsatta bedrivande.....	13
a) Utredningsmännens betänkande och förslag.....	13
b) Avgivna yttranden rörande den fortsatta ekonomiska kartläggningen..	21
Departementschefens förslag	32
Fotokartans framställning och rikstrianguleringen.....	32
Den ekonomiska kartläggningens utförande och omfattning	34
Kartornas skala	39
Beskrivning till ekonomiska kartan.....	41
Kartläggningsperiodens längd.....	43
5. Kartornas revidering och ajourhållning	45
6. Frågan om fotokartläggningens utförande i statens regi eller genom enskilt företag.....	48
7. Kartverkskommissionens ombildande till en rådgivande styrelse för kartverket	52
8. Kartverkets organisation	53
a) Utredningsmännens förslag	54
b) Avgivna yttranden i organisationsfrågan	61
Departementschefens förslag	65
Kartverkets uppgifter och ställning i förhållande till försvarsväsendet..	65
Byråindelning och personalorganisation	68
Frågan om ändring av kartverkets namn	79
9. Med organisationen sammanhängande spörsmål	79
Kompetensfordringar för olika befattningar	79
Förslaget om upprättande i krigsarkivet av en kartcentral för moderna, utländska topografiska kartor	82
10. Kostnaderna för kartläggningsarbetenas genomförande enligt det förordade förslaget	84
11. Anslagsfrågor	87
Avlöningsanslag	87
Anslag till expenser och publikationstryck.....	95
Anslag till kartarbeten m. m.	99
Hemställan	102

Bilaga.

Kommunområden, som enligt departementschefens förslag skola ingå i ekonomiska kartläggningsområdet utöver de i betänkandet 1936: 42 å kartbilaga 1 angivna.....	104
---	-----